

הישיבה המאה-וארבעים-וחמש של הכנסת השתיים-עשרה

יום שלישי, ד' בשבט התש"ן (30 בינואר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 3), התש"ן — 1990; החלטת ועדת הכנסת מיום ד' בשבט התש"ן — 30 בינואר 1990, בדבר הוספת סעיף להחלטה בעניין סדרי הדיון בתקציב השנתי לשנת 1990, ותיקון טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אני פותח את הישיבה.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

הצעת חוק לתיקון פקודת מס העירייה ומסי הממשלה (פטורין) (מס' 5), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; הצעת חוק מימי חופין

ב. שאילתות ותשובות

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני השר, הבטחת לבטל את המחיר המרבי של אספקת גז. האם זה נעשה, ואם כן — מה התוצאות?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אכן, המחיר המרבי של אספקת גז בצובר בוטל. התוצאה היחידה, שבמקום 1,740 שקל לטונה, צנח המחיר ל-900 שקל לטונה. הנהנים העיקריים מההורדה הזאת הם חקלאים, קיבוצים, חעשיות קטנות ומאפיות, המשתמשים באנרגיה של גז.

אשר לצרכנים הביתיים, ביטלנו את המחיר המרבי והגענו להסכם עם שלוש מתוך ארבע חברות הגז, שלא יעלו את המחיר במשך אותה תקופה, עד 16 באפריל השנה, מכוח של הסכם ולא על-פי חוק, ואכן, התוצאה היא שאפילו אחת החברות, זו שלא היתה צד להסכם, במקום להעלות בשקל אחד את מחיר הבלון העדיפה שלא להעלותו כדי להבטיח שלקוחות יזרמו אליה, או לא יברחו ממנה, כפי שתרצה.

אשר למחירי הגז המרביים במרכזיות לבתים, אנחנו נגיש לכנסת תיקון לחוק המקרקעין, שיאפשר לרוב דיירי הבית להחליט על החלפת ספקים, ובאותו רגע לבטל גם את המחיר המרבי לאספקה במרכזיות.

1453. השתתפות בפרויקטים של חברת "מיגל"

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

בעת ביקור חברי הכנסת בגליל-העליון התברר, כי משרד החיובי להעמיד עוד בשנה זו סך 50,000 ש"ח לקידום פרויקטים של מחקר ופיתוח במסגרת "מיגל", ועד ליום הביקור לא הועברה אגורה מסכום זה.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן הבטיח השר או מי מפקידי משרדו העמדת הסכום הנ"ל ל"מיגל"?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לנושא הבא בסדר-היום: שאילתות ותשובות. אני מזמין את כבוד שר האנרגיה והתשתית להשיב על שאילתות.

894. בדיקת מכלי גז

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

לפני כמה שנים (1984 — 1985) התחייבו חברות הגז לבדוק את כל הבלונים בארץ. ידוע לי כי תקן ישראל (ח"י 70), שפורסם ביולי 1984, מחייב בדיקה תקופתית ראשונה של מכל גז 15 שנה לאחר ייצורו. התקן גם מחייב לבדוק בתוך חמש שנים את כל המכלים, שיוצרו 15 שנה ויותר לפני פרסומם.

שאלותי הן:

1. האם נכונה העובדה, כי עד היום בדיקת חברות הגז רק כ-40% מהמכלים?

2. מה מתכוון שר האנרגיה והתשתית לעשות על-מנת לאכוף על חברות הגז את ביצוע בדיקת הבלונים?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. מבדיקת הנחונים שנערכה על-ידנו עולה, כי נבדקו כ-40% מהמכלים הדורשים בדיקה.

2. חוק הגז (בטיחות ורישוי), התשמ"ט — 1989, אשר אושר על-ידי הכנסת, קיבל חוקף ביום 1 בדצמבר 1989. במסגרת החוק מחויבות חברות הגז בקבלת רישיון ספק גז כמשמעותו בחוק. לא יינתן רישיון ספק לחברה שלא תציג נייר עבודה מחייב לסיום בדיקת מכלי הגז שבבעלותה. מפקחי הבטיחות במשק הגז יבצעו בדיקות במחקני המילוי של חברות הגז ויאסרו שימוש במכלים שאינם ראויים לכך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

2. אם כן — מדוע לא הועבר סכום כלשהו עד כה?
3. מתי יועבר?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. משרד האנרגיה והתשתית אישר השתתפות של 25,000 ש"ח למשך שנה לסקרים מקיפים בנושא חיסכון באנרגיה על-ידי שימוש במי נחלים בגליל-העליון לצורך יצירת אנרגיה חשמלית.

2-3. משרד האנרגיה העביר ל"מיגל" את החווה לחתימה בתחילת חודש דצמבר 1989. עד היום טרם השיבה חברת "מיגל" את החווה למשרד האנרגיה. לכשתחזיר אותה, ישולם הסכום שנקבתי בתשובה על שאלה מס' 1.

1570. צריכת חשמל על-ידי עובדי חברת החשמל

חבר הכנסת א' לין שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

נאמר לי, כי רשימת השמות של אותם עובדי חברת החשמל שצרכו למעלה מ-25,000 קילוואט-שעה בשנה בשנת 1987, או בשנת 1988, הועברה לכבודו מחברת החשמל.

ברצוני לשאול:

1. מה הם שמותיהם המלאים של אותם עובדי החברה אשר צרכו למעלה מ-25,000 קילוואט-שעה בשנת 1987, או בשנת 1988?

2. מה הוא היקף ואופי המידע המצוי ברשות כבודו כאשר לעובדי חברת החשמל הצורכים פי חמישה ומעלה מהמוצא במשק?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1-2. איני סבור שיהיה זה מן הנכון והמועיל לפרסם רבבים כשלב הנוכחי את שמותיהם של העובדים, כמבוקש על-ידי חבר הכנסת אוריאל לין. מדובר, אגב, בעובדי חברת החשמל הצורכים חשמל מעל לנורמה מסוימת. עם זאת, הנני מוכן לאפשר לחבר הכנסת לין לעיין באופן אישי בחומר המצוי בידי. חומר זה מכיל מידע רלבנטי בדבר צריכת חשמל של עובדי חברת החשמל בשנת 1987/88, והתפלגותה לקבוצות לפי גודל הצריכה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד שר האנרגיה, בשאלתא שהפניתי אליך יש גם שאלה שנייה, שבה אני מבקש לדעת מה הוא היקף ואופי המידע כאשר לעובדי חברת החשמל הצורכים פי חמישה מהמוצא. על כך לא קיבלתי תשובה.

בדין שהיה כוועדת הכלכלה ב-9 בחודש זה אמרת אתה, כבוד השר, שהצריכה השנתית של 69 עובדים היא מעל 25,000 קילוואט-שעה. אני מבין מדברי תשובתך ששמותיהם נמצאים בידך, אך אתה מסרב למסור לי את השמות האלה. האם בכך אתה לא נתון, לעובדים אלה הגנה, שאין הם ראויים לה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, נוהג הוא בכנסת שאין מצטטים מוועדות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה לא היה ציטוט. זאת היתה אמירה כללית.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אם תרשה לי, אני אשלים את דברי. אני מודה לחבר הכנסת לין, שחסך לי חזרה על התשובה. אכן, 69 מעובדי חברת החשמל צרכו מעל 25,000 קילוואט-שעה. אנחנו ערכנו ביקורים כבתים כדי לבדוק מדוע ולמה יש היקף כזה של צריכת חשמל, כי זו באמת כמות גבוהה מאוד, על-פי כל קנה מידה. גם אני הייתי סקרן לדעת מה עושים עם חשמל בכמויות כאלה. אגב, נעשו פעולות על-ידי הוועד בעניין הצריכה שהיא מעל 25,000 קילוואט-שעה לשנה, כמו חיוב בתשלום תמורת החשמל. אכן, השמות מצויים בידי, ואני ביקשתי שלא למסור אותם מפני שאני חושש שעל-ידי זה ילבינו את פניהם ברבים. הרי כלל גדול הוא בתורה, שאין מלבינים את פני חברך ברבים ללא כל סיבה שהיא. חבר הכנסת ורדיגר יאשר זאת.

אוריאל לין (הליכוד):

אין סיבה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אין סיבה. גם במקרה זה. אני מוכן להזמין את חבר הכנסת אוריאל לין ולהראות לו את החומר באופן אישי, וגם לדרוח לו על מה שנעשה בנושא הזה.

1580. חוברת "Energy 88"

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

משרד האנרגיה הפיץ חוברת ושמה "Energy 88". היא כתובה בשפה האנגלית, על נייר משוכח, בכמה צבעים, ובה נתונים על משק האנרגיה, ועל הפעילות, המדיניות והתוכניות בתחום זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הוצאה חוברת זו גם בשפה העברית?
2. אם לא — מה היא הסיבה להדפסתה באנגלית?
3. למי מיועדת החוברת?
4. בכמה עותקים הודפסה?
5. מה היא העלות הכוללת של הכנתה והדפסתה, ומה שם ומספר הסעיף התקציבי ששימש למימונה?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2-3. כמקובל בכל העולם, גם משרד האנרגיה והתשתית הישראלי מוציא כרטיס ביקור המיועד לנציגי ממשלות, לארגונים בין-לאומיים שונים, למדענים אורחים וכדומה; מכאן שההוצאה חייבת להיות באנגלית. את ההוצאה העברית מנענו במטרה לחסוך בהוצאות כספיות. בשנת 1985 הפקנו חוברת בעברית. הביקוש לחוברת זו היה קטן.

4. כ-1,000 עותקים.

5. עלות החוברת היתה כ-50,000 שקל, והסעיף התקציבי ששימש למימונה הוא סעיף הסברה ופרסום.

1625. חברת החשמל לישראל

חבר הכנסת א' לין שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

מדובר בחברה שהיא אולי החשובה ביותר במשק הישראלי. שהיא נוגעת נגיעה ישירה לכל אזור ואזור במדינה. וההאשמות, כפי שאתה יודע מקריאה בכתבה, אינן סתם האשמות, זה אדם שהיה ממונה שלוש שנים על החברה הזאת. תודה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת לין, אני חייב לומר לך, אני נפגש בקביעות של אחת לחודש עם יושבים-ראש ההנהלות של החברות הממשלתיות הפועלות בתחום משרד האנרגיה, כמו כן אני מרבה להשתתף בישיבות בלתי מתוכננות. לא שמעתי את הטענות במשך שלוש שנות כהונתו של מר גייבלי.

אני רוצה לומר לך שיש לי אמון מלא ביכולתו ובתפקודו של מנכ"ל החברה מר יצחק חופי.

1661. תקנות לאחסון גז ולמכירתו

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"א בטבת התש"ן (18 בינואר 1990):

ברצוני לשאול:

1. האם קיימות תקנות ברורות לגבי אחסון גז ומכירתו בשטחן של תחנות הדלק?

2. האם בכל שעות היממה פתוחים פתחי מכלי הדלק הטמונים באדמה? אם לא — האם יש פיקוח על כך? מה היא תדירות הפיקוח?

3. מה הוא המרחק מתחנת הדלק למקום שבו מותר לשרוף פסולת — זאת נוכח תלונות של אזרחים על שרפת פסולת בשטחן של תחנות הדלק?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאילתא של חבר הכנסת מיכה גולדמן.

אף שנושא השאילתא נמצא בתחום סמכותו של המפקח על העבודה במשרד העבודה והרווחה, בכל זאת אשיב על-פי מיטב ידיעתי, וייתכן שהשואל הנכבד יסתפק בכך.

1. השאלה אינה ברורה, היות שאין מאחסנים ואין מוכרים גז בתחנות הדלק.

2. מכלי הדלק הטמונים באדמה סגורים ובנויים כך שלא יהיו סכנה בטיחותית. בניית המכלים נעשית על-פי תקנים בין-לאומיים המקובלים בעולם המערבי.

3. שאלה זו יש להעביר למכבי-האש. לנו לא ידוע על קיומן של הוראות הקובעות את המרחק מתחנת הדלק למקום שבו מותר לשרוף פסולת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

מיכה גולדמן (המעריך):

אשר לשאלה מס' 1 — אני רוצה לחדד את השאלה ולהרחיבה. קיימות כמה תחנות דלק במדינת ישראל שבמרחק של 8 עד 10 מטרים מהן מחבצעת מכירה של גז. יש לי אלבום צילומים של אותן תחנות גם בצפון הארץ, גם בדרומה וגם במרכז הארץ. יש תחנות כאלה.

לגבי המרחק — יש תקן של כיכוי אש, וחברות הדלק לא מקפידות עליו. לא מזמן היתה שרפה גדולה במפרץ חיפה. גם שם לא היה פיקוח.

במוסף "ממין" של עיתון "ידיעות אחרונות" מיום 17 בנובמבר 1989 התפרסמה כתבת רקע עם היושב-ראש היוצא של חברת החשמל מר בנימין גייבלי. בקטעים רבים מעלה מר גייבלי דברי ביקורת נגד ניהולה של חברת החשמל, ובעיקר נגד דרך תפקודו של מנכ"ל החברה.

ברצוני לשאול:

1. כמה שנים שימש מר בנימין גייבלי כיושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל?

2. מה הן תגובותיך על כל אחת מן ההאשמות הכלולות בריאיון עם מר גייבלי ומודגשות בנוסח הכתבה המצורף בזה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאילתא של חבר הכנסת אוריאל לין.

1. למעלה משלוש שנים.

2. הקביעה המצוטטת בכתבה בדבר גישה שמרנית ומאובנת הינה, לדעתי, מוגזמת ביותר.

אינני יודע אילו שינויים נבצר מיושב-ראש הדירקטוריון לשעבר לבצע. אני רק רוצה לומר לחבר הכנסת לין, שביקשתי מדירקטוריון חברת החשמל להזמין עבודה בחברת הנדסה מבין הטובות והגדולות בעולם כדי שתיעץ לנו בקשר למבנה של חברת החשמל. כמי שמכיר את הנושא, אני משוכנע, ללא ספק, שהעניין הזה צריך להדאיג אותי ולהדאיג את כולנו. החברה עומדת להכפיל את כושר הייצור שלה בתוך עשר שנים, וללא ספק נהיה חייבים להתייחס לכך.

אכן נוצרו פיגורים בלוח הזמנים להקמתה של תחנת הכוח החדשה "רוטנברג" ליד אשקלון. כזכור, ביקשתי ממבקרת המדינה לבדוק את הסיבות לפיגורים אלה. פניתי גם אליה בעניין הזה, לא מפני שאני חושב שיש צורך בבדיקה כזו אלא כדי לבדוק בעיה מאוד עקרונית וחשובה בכל פרויקט מהסוג הזה, כמו לוח הזמנים המתוכנן לעומת קצב הביצוע, עלות ההוצאה המתוכננת לעומת העלות בפועל. אני חושב שבשלב הזה אני יכול רק להמתין ולראות מה קורה.

אני לא רוצה להתייחס לכל הטענות המופיעות בריאיון. אם אתחיל להתייחס לכל כתבה בעיתון, יהיה לי קשה מאוד לעבוד.

אני חושב שבסופו של דבר — ואומר את דעתי האמיתית — בין דירקטוריון של חברה לבין הנהלת חברה יש מתח, ולעתים המתח הזה הוא גם חיובי וחיוני. הדירקטוריון איננו חותמת גומי, הוא חייב גם לפקח על פעולתה של ההנהלה. צר לי שבמקרה זה העניין גלש למישור האישי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד שר האנרגיה, על שום העיקרון שאמרת קודם לכן, שלא להלבין פניהם של אנשים ברבים, לא פורטו ההאשמות של היושב-ראש לשעבר של דירקטוריון חברת החשמל, אבל האשמות אלה, כמעט כולן, מכוונות נגד מנכ"ל החברה. לא פורטו האשמות אלה. אבל יש כאן מצב המחייב תשובה ברורה. או שהוא האשים את המנכ"ל בהאשמות שאינן מבוססות, והדבר צריך להיאמר; אם האשמות אלה הן כן מבוססות, חייבת להיות עמדה הידועה לציבור, שכן באמת

3. מה טעם מצא משרד האנרגיה להתקשר דווקא עם התנועה הקיבוצית בזמן הזה ובעניין הזה, המחייב השקעות של עשרות מיליוני דולרים?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. משרד האנרגיה והתשתית קבע קריטריונים לפעולתן של חברות דלק חדשות. במהלך השנה שחלפה הוגשו כמה בקשות אשר נכחנו עליידי ועדה שהוקמה עליידי. הוועדה הגישה המלצותיה לגבי אישורן של חברות דלק חדשות. בין המבקשים, גם חברת "אלון". עד היום טרם אושרה החברה כחברת דלק, מאחר שעדיין לא מילאה את כל התנאים הנדרשים, בהתאם לקביעת הוועדה.

2. לא ניתנו כל היתרים.

3. משרד האנרגיה לא התקשר עם התנועה הקיבוצית ככלל ולא עם חברה מסוימת בפרט בכל עניין, וגם לא בעניין המוזכר בשאלה. אין כוונת משרד האנרגיה והתשתית להיכנס למהלכים עסקיים של גופים כלשהם. מטרתנו הינה להסדיר את הענף ללא מעורבות הממשלה בתחום העסקי.

היור"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

באחת התשובות שניתנו לי מפי גורמים אחרים נאמר, שמשרד האנרגיה שוקל הקמת רשת של תחנות דלק, שימוקמו בקיבוצים ובאגודות שיתופיות ויעסקו באספקת דלק באופן כזה.

האם התשובה שלך מתייחסת גם לאפשרות כזאת, או שאפשרות כזאת, לרבות התקשרות משותפת ויצירת כוח קנייה מרכזי, אינה בתחום סמכותו של משרד האנרגיה?

היור"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני שר האנרגיה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

התשובה על השאלה היא: גם בתשובתי לחבר הכנסת גולדמן אמרתי, שאנחנו לא מעורבים בשלב כלשהו משלבי הרישוי של תחנות דלק ציבוריות. למשרד האנרגיה אין מעמד בעניין זה; למשרדים אחרים יש מעמד. אין כוונתי לבקש סמכות זו, אני מרוצה מהמצב כמות שהוא. תאר לעצמך, שעל 32 הרשויות הקיימות הייתי מוסיף עוד רשות אחת.

אמת, לקיבוצים יש פיזור ארצי רחב, שיכול לאפשר להם לפתור פתרון מידי לגבי בעיית הקרקע, אבל עליהם לפנות לפי ההליכים המקובלים לקבלת אישור. אם הרשויות ייתנו להם אישור להפיכת תחנות דלק לתחנות ציבוריות, זה עניין. עניינו של המשרד הוא בדבר אחד ויחיד — בהגברת תחרות עליידי כניסה חופשית ככל האפשר לשוק הזה. חברת "אלון" היא חברה ככל חברה אחרת, היא לא מועדפת ולא מופלה, לא לטובה ולא לרעה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לשר האנרגיה והתשתית על תשובותיו.

אני חושב שלחברות הדלק יש די כספים שהן יכולות להעמידם לרשות אותם גופים אשר יבטיחו את הבטיחות גם של תחנות הדלק וגם של אלה הבאים לקבל את השירות.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אבקש את סבלנותך, כי ככוונתי להשיב על שלוש השאלות של חבר הכנסת מיכה גולדמן.

לשאלה הראשונה: אם תעביר אלי את הכתובות של תחנות הדלק אשר לידן משווקים גז, אני אפעל לא מפני שיש לנו שייכות לתחנות הדלק אלא משום שהמצב אולי תמוה. יש 32 רשויות המאשרות הקמתה של תחנת דלק, אף לא אחת מהן שייכת למשרד האנרגיה. אבל מכוח סמכות אחרת, עלייפי חוק הבטיחות במשק הגז, אנחנו נבדוק את המרחק של בלוני הגז מהתחנה. אם תועברנה אלינו הכתובות, הבדיקה תיעשה.

לשאלה השנייה: לאחר התקלה או האירוע שקרה במפרץ חיפה, הקמתי את ועדת-ליפידות שהגישה המלצות. ההמלצות הלה התגבשו במסגרת חקיקה שאושרה בכנסת בדצמבר 1989 — חוק הבטיחות במשק הגז שעלייפי או פועלים.

לשאלה השלישית: אין זה משנה אם לחברות הדלק והגז יש כסף או אין. כל התיקונים שנעשו במסגרת הבטיחות במשק הגז — המדינה שילמה תמורתם טבין ותקילין, עד האגודה האחרונה, כדי שיבוצעו.

היור"ר מ' וירשובסקי:

שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאילתא מס' 1675 של חבר הכנסת רענן כהן — איננו באולם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה. חבר הכנסת רענן כהן ביקש מראש להתנצל שהוא לא יהיה נוכח בעת מתן החשובות. אם אפשר, אשיב לו כפעם אחרת.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אני רושם לפני את הבקשה הזאת ומקבל אותה. אם הוא ביקש ואחה מסכים, זה בסדר.

1710. הקמת חברת דלק חדשה

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ה בטבת תש"ן (22 בינואר 1990):

באמצעי התקשורת התפרסמה הודעת שר האנרגיה, שלפיה עומדת לקום חברת דלק רביעית בישראל, שתקים בשנים הקרובות עשרות תחנות תדלוק ברחבי הארץ.

עוד נמסר מפיו של השר, כאילו החברה הזאת תהיה כבעלות קיבוצים.

כרוזני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. על כסיס אילו התקשרויות ניתנו לחברה הקיבוצית ההיתרים האמורים?

ג. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70), התש"ן — 1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כדי לא לעכב עובדים רבים הממתינים לקבלת התיקון המוצע כחוק. עם זאת, התחייבו נציגי המוסד לביטוח לאומי ומשרד האוצר לברוק את הנושא את להביא בפני הוועדה בחוץ חודשים מספר הצעות שיתחשבו בבקשות חברי הוועדה.

חברי הכנסת, תיקון חשוב אחר שהוכנס לחוק בעת הכנת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית מתייחס לחובות לקופות גמל שמעביד נשאר חייב. כיום, מקסימום הגמלה לקופת הגמל בגין כל עובד הוא 1,510 ש"ח.

הוועדה החליטה להעלות גם גמלה זו לסכום השווה לשכר הממוצע כמשק, דהיינו 2,119 ש"ח נכון להיום, וגידול זה הוא באותו שיעור שבו הוגדלה הגמלה לעובד, דהיינו גידול של 40.32%. הגמלאות המשולמות לעובד ולקופת הגמל יעודכנו בכל פעם בשיעור השינוי בשכר הממוצע במשק.

עוד מוצע, כי הגדלת תקרת הגמלאות האמורות תחול על כל החביעות התלויות ועומדות כביטוח הלאומי, אף אם הוגשו לפני תחילתו של החוק המוצע, ובלבד שהגמלה טרם שולמה.

תחילתו של החוק ב' בחודש שלאחר פרסומו, והוא יחול גם על תביעה לגמלה, ובלבד שהגמלה טרם שולמה.

אני רוצה להביע מעל הכמה הזו את תודתי לחברי הוועדה; בדיון הזה הם נטלו חלק רב במיוחד. תודה מיוחדת לחברי הכנסת שושנה ארכל-אלמולוני, יאיר צבן, עמיר פרץ ורן כהן, שהסירו את הסתייגויותיהם. למדנו במהלך החיים שלנו, בכנסת הזאת במיוחד, שאם אנחנו מרחיקים לכת בנושאים של חקיקה, יש בדרך כלל סכנה שהאוצר יטיל וטו גם על אותם דברים שהוסכמו עמו קודם לכן.

ארוני היושבראש, לחוק אין הסתייגויות, ואבקש להעמידו להצבעה ולאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מקווה, בשם חברי הוועדה ובשמי, שהוא אכן יאושר. אני יודעת שאלפי עובדים מחכים לתיקון הזה בחקיקה משום שהוא משמעותי מאוד במצב הקיים היום, כשיש כמשק אלפי מפורטים שמעבידיהם נמצאים במצב של פשיטת רגל.

אני רוצה לקוות שזאת תהיה תרומתנו הצנועה והרלה להם במצבם הקשה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני רוצה לברך אותך, חברת הכנסת נמיר, על שהבאת הצעת חוק כה חשובה, ופהאחד.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה. אין הסתייגויות. לכן נצביע על ארבעת הסעיפים של התיקון כחטיבה אחת. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד הסעיפים 1 — 4 — 21

נגד — אין

נמנעים — 1

הסעיפים 1 — 4 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עובדים לנושא הבא. אני מזמין את יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה חברת הכנסת אורה נמיר להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70), התש"ן — 1990. כבר הגענו ל-70 תיקונים בחוק הזה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
זה תיקון טוב, ארוני היושבראש.

ארוני היושבראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70), התש"ן — 1990.

תחילתה של הצעת החוק בהצעת חוק פרטית שלי, מס' ק"ע, שנדונה בכנסת בדיון מוקדם בתאריך 25 באוקטובר 1989 כחוק הביטוח הלאומי (תיקון — סעיף 127נו), התשמ"ט — 1989. הקריאה הראשונה של הצעת החוק ייתה בכנסת ביום 22 בינואר 1990.

חברי הכנסת, הצורך בחוק התעורר כתוצאה מכך שחלק מן העובדים, שמקום העבודה שלהם התפרק או פשט את הרגל, לא קיבלו את מלוא שכר העבודה ופיצויי הפיטורים שמעבידם נשאר חייב להם. בנושא זה הרחבתי הן בדיון המוקדם והן בקריאה הראשונה.

בהצעת המקורית הצעתי, שמקסימום הגמלה לעובד כאמור תהיה בשיעור השכר הממוצע כמשק כפול מספר שנות עבודתו של העובד באותו מקום עבודה; זאת כדי שהגמלה שתשולם לעובד תחושב באופן שיתחשב בוותק של העובד במקום העבודה.

תוך כדי דיון בוועדת העבודה והרווחה בעת הכנת החוק לקריאה ראשונה התברר כי הגמלה המשולמת כיום, בשיעור של 15,101 ש"ח לעובד, מסכה בכ-90% מהמקרים את כל פיצויי הפיטורים ושכר העבודה שהמעביד נשאר חייב לעובד.

בוועדה נשמעו השגות על הצעת החוק בנוסחה המקורי, והן הועלו, כמובן, הן מצד המוסד לביטוח לאומי והן מצד משרד האוצר. לדעתם, תיקון מחזיק לכת כפי שהוצע יגרום לתופעות שליליות כמשק על-ידי מתן חמריץ למעבידים שלא לשלם לעובדים את כל המגיע להם.

לפיכך, חברי הכנסת, כמציעת החוק הגעתי מתוך צער רב להסכמה עם משרד האוצר, והסכמתי למתן את ההצעה שלי ולקבוע, כי מקסימום הגמלה לעובד יהיה השכר הממוצע כמשק כפול 10, שהוא כיום סך 21,190 ש"ח, דהיינו גידול של 40.32%, סכום שלכל הדעות יענה על הרוב המכריע של תביעות העובדים, אם כי לא על כל התביעות במלואן.

בדיון בוועדה להכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הועלו על-ידי חברי הוועדה הצעות שונות במגמה להגדיל את סכום הגמלה או לקבוע שיטה אחרת, שחתחשב גבוהה משכורתו של העובד וכמספר שנות עבודתו. התברר במהלך הדיון, כי הכנת הצעה משוכללת וריפרנציאלית תגזול חודשים מספר לפחות. לפיכך החליטה הוועדה להביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ללא שינוי בעניין זה.

* "דברי הכנסת", חוב' י"ד, עמ' 1706; נספחות.

חברת ט"ו, ישיבה קמ"ה
 — הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70):
 הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 81) —

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 26, ללא מתנגדים ועם נמנע אחד, נתקבל חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70), התש"ן — 1990, בקריאה שלישית. הוא מהווה עכשיו חלק מספר החוקים שלנו, וכולנו יכולים להתברך בכך.

שוב תודה לחברת הכנסת אורה נמיר ולחבריה, שטרחו על הכנת החוק החשוב הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לצרף את תמיכתי בחוק גם בקריאה השנייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, הדבר נקלט ונרשם. אתה גם הוזכרת כאחד הפעילים בנוגע לחוק הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 בקולותיהם של 21, עם נמנע אחד, אושר החוק בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע ה

כעד החוק	— 26
נגד	— אין
נמנעים	— 1

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 70),
 התש"ן — 1990, נתקבל.

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 81), התש"ן — 1990*
 (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

שלפני קבלת הפיצוי עלתה על השכר הממוצע באותו חודש.

סעיף 4 הוא סעיף חדש, אשר לפיו מוגדל עד 2,500 ש"ח לחודש סכום התקרה של דמי שכירות, אשר המקבל אותם יוכל לשלם 10% מהם ולהיות פטור מדיווח נוסף למס הכנסה. שר האוצר, באישור ועדת הכספים, יוכל לשנות את הסכום הזה, וזאת נוסף על עדכונו בתחילת כל רבעון לפי עליית המדד. קביעת הסכום של 2,500 ש"ח באה במקום העדכון של 1 בינואר 1990. אני רוצה לציין, שאילו היינו הולכים לפי העדכון הרגיל, הסכום שהיה פטור מחובת דיווח היה בשיעור של 1,700 ש"ח. אנחנו הגדלנו את הסכום ל-2,500 ש"ח מתוך הנחה שבתקופה זו, כשאנחנו רוצים לעודד את ההשכרה של דירות, הרי סכום גדול יותר שיהיה פטור מחובת דיווח ויחויב רק בתשלום של 10% יעודד השכרה, ומבחינה זו יקל את הלחץ בשוק הדירות.

סעיף 6 אף הוא סעיף חדש, הבא לפטור בתייחוסה ממס מעסיקים משנת המס 1990 ואילך. הפטור ניתן לחברה שמחזורה השנתי אינו פחות מ-1.7 מיליון ש"ח, ואשר עיקר הכנסתה הוא ממכירת שירותי עיבוד נתונים ממוחשב למי שאינו בעל שליטה בה, כשעיבוד הנתונים נעשה על-ידי תוכנות שיוצרו, פותחו ותוחזקו בידי עובדי החברה. מהוועדה לא נעלמה הדרישה לתת פטור דומה גם למוציאים-לאור, אך רוב חברי הוועדה קיבלו את העמדה שביטאו נציגי האוצר, לאמור שמוציאים-לאור רבים פטורים זה כבר ממס מעסיקים מכוח ההוראות הקיימות של החוק, ואין להרחיב אותן עוד לכיוון זה.

מאחר שיש הסתייגויות בעניין הזה, אני רוצה להעיר שהוועדה קיימה דיון בעניין ושמעיה לא מעט רעות לכאן ולכאן ופניית לכאן ולכאן. אנחנו אישרנו, לאור פנייה שלנו לאוצר, את הנושא של פטור-ממס מעסיקים, כפי שזכר כאן, לבתי-תוכנה בעלי היקף מסוים, מתוך הנחה שענף זה הוא ענף המעורר את הייצור והייצוא ונתון שירות חשוב. כלי לזלזול בעניין של המוציאים-לאור, אני חשבת, וכך חשבו רוב חברי הוועדה, שהעניין עדיין לא בשל. אני מניח, שאם לא יכושל מס המעסיקים כולו, כפי שכולם מקווים ורוצים, יגיע גם מועדם של המוציאים-לאור.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני קורא ליושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת אברהם שוחט, שיביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 81), התש"ן — 1990. יש שני חוקים, חוק הביטוח הלאומי ופקודת מס הכנסה, המתחרים ביניהם על מספר התיקונים שהוכנסו בהם מאז נחקקו.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשם ועדת הכספים אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 81), התש"ן — 1990, ואני מבקש לציין כאן את השינויים העיקריים שחלו בהצעת החוק כתוצאה מדיוני הוועדה.

אתחיל בעניין שהוועדה הקדישה לו זמן רב, ולא רק היא, אלא גם קודמתה בכנסת הקודמת. מדובר בסעיפים קטנים (ג) ו-(ד) של סעיף 8, הקובעים את זמן התחולה של הוראות סעיפים 1 ו-3. מכוח סעיפים אלה תחויב הכנסה כמס אם היא הכנסה שנצמחה או הופקה או נתקבלה באזור יהודה ושומרון או באזור חבל-עזה, לא רק אם היא של אזרח ישראלי אלא גם אם היא של תושב ישראל, או של תושב האזור הזכאי לעלות לישראל, או של חבר בני-אדם שאזרח או תושב כאמור הוא בעל שליטה בו.

הוועדה קבעה לעניין זה שתי הוראות תחולה: (1) לגבי חברות שהחלו בפעילותן באזור לפני שנת המס 1990, תחול ההרחבה החל בשנת המס 1991; (2) לגבי מוסד ציבורי העשוי לקבל פטור לפי סעיף 2(9) לפקודה, ולגבי חברה שבשליטה מלאה של רשות מקומית, והמוסד או החברה היו תושבי אזור ופעלו בו בתום שנת המס 1989, תחול ההרחבה החל בשנת המס 1995.

עכשיו אעבור לעניינים אחרים. הוועדה מיתנה את ההצעה שבסעיף 2, שבא לקבוע שאם אדם קיבל פיצוי הלנת שכר בשל סכום שיש לנכות ממנו מס הכנסה, יהיה דין מרכיב המס כפיצוי כדין מרכיב המס בשכר. הוועדה קבעה, כי חומרה זו תחול רק לגבי מי שהכנסתו החייבת במס בחודש כלשהו בשנתים

* "דברי הכנסת", חוב' ג', עמ' 236; נספחות.

חיים רמון (המערך):

הנה, כאשר מציעים שאכן החוקים הללו יחולו על אזורים אלו ויהיו חלק בלתי נפרד, באים ואומרים: כשכיל 700,000 שקל, שזה הסכום, פחות או יותר, לגבי ההוצאות העודפות, לא יותר. אינני יודע מה הסכומים לגבי חברות כלכליות, ששם אני מניח יש עוד כמה מאות אלפי שקלים לחודש. חבר הכנסת מיכאל איתן, יש לך הסתייגות, תגיד את שלך. תן לי לדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מנסה לשכנע אותם שיקשיבו לך כדי שישתכנעו, אבל הם אומרים: מה זה חשוב?

חיים רמון (המערך):

אל תעזור לי. אסור שהם יקשיבו כי אם יקשיבו הם ישתכנעו. אסור להם להקשיב, תאמין לי, חבר הכנסת איתן.

אם צריך לתת תקציב, נא לבוא ולתת תקציב. על זה אני מדבר. שהדברים ינחזו על השולחן. יבואו ויגידו: אנחנו רוצים תוספת תקציב של מיליון שקל, של 2 מיליוני שקלים למועצות האזוריות האלה. זה יגיע לספר התקציב, ייאבקו על זה — אם צריך לתת, אם לא צריך לתת, כמו כל מועצה אזורית אחרת. אינני מבין מדוע — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת רמון, מאיזה תקציב?

חיים רמון (המערך):

יושב־ראש הוועדה הציע שזה יילקח מהייחודיים, אבל אני מתנגד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם אני מתנגד.

חיים רמון (המערך):

אינני מבין מדוע אנחנו צריכים להמשיך ולהנציח מצב מעוות, שבו אזורים מסוימים שספר התקציב חל עליהם ומוקצים להם כספים — חוקי מדינת ישראל אינם חלים עליהם.

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
פטור זה לא חוק?

חיים רמון (המערך):

לא, אין פה פטור. פשוט החוק הירדני חל על שטח זה, תבין, חבר הכנסת עוזן. מועצה אזורית מקבלת כסף על־פי ספר התקציב. על המועצה האזורית הזאת חלים חוקי מדינת ירדן. בירדן אין הוצאות עודפות.

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל אם הכנסת תחוקק — יהיה חוק יהודי.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא נקיים ויכוח על ההסתייגויות.

חיים רמון (המערך):

אבל, הכנסת לא מחוקקת. תבין מה הכנסת עושה היום. היא אומרת שהחוק הישראלי לא יחול. זה מה שאנחנו עושים.

שמעון שטרית (המערך):

יחול רק משנת 1995.

חיים רמון (המערך):

הוא יחול רק משנת 1995. אנחנו דוחים את החלת החוק הישראלי כדי שמועצה אזורית מסוימת תקבל עוד 1 מיליון שקל במשך שנה, או 2 מיליונים או 3 מיליונים.

סעיף 7 אף הוא סעיף חדש, שנתקבל בלי התנגדות בוועדת הכספים. כדי לקיים את היחס השוויוני של החוק לגבי הסדרי הסיוע במגזר החקלאי, יהיה שר האוצר, כאישור ועדת הכספים, רשאי לקבוע הקלה לגבי מס רווח הון או מס שכר בשל מכירת נכס מאת אדם שהוא בגדר נישום לפי הסדרי הסיוע גם למי שאינו נישום לפיהם, ובלבד שדמי המכר הועברו ישירות במלואם לכיסוי חובות הנישום במסגרת ההסדרים. הניסוח של ההוראה הוא כוללני, אבל מי שזודקקו לו ויהנו ממנו יהיו בעיקר החקלאים העצמאים.

אדוני היושב־ראש, יש כמה מסתייגים לחוק זה, ואם הם ינמקו את הצעותיהם, אבקש לענות להם, לפי הצורך.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. ראשון המסתייגים הוא חבר הכנסת דן תיכון. הוא איננו באולם. אני קורא לחבר הכנסת תופיק טובי לנמק את ההסתייגויות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מוותר על ההנמקה, אבל מבקש שההסתייגויות יוצבעו.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בוודאי. אני קורא לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מוותר על ההנמקה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת עדנה סולודר ויתרה על ההנמקה. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין איננו באולם. חבר הכנסת רחבעם זאבי איננו באולם. אני קורא לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מוותרת על ההנמקה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, האם אתה רוצה לנמק את ההסתייגות שלך?

חיים רמון (המערך):

כן.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ההסתייגות שלי מתייחסת להארכת המועד לפטור שניתן למועצות אזוריות ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה. ההסתייגות שלי עולה למעשה בקנה אחד עם ההצעה המקורית של האוצר, שלא השתנתה במהלך דיוני הוועדה. רק כתוצאה מכך שהאוצר העדיף להיכנע בקטע מסוים כדי ששאר סעיפי החוק, שהיו חשובים לו יותר, יעברו — הסכים האוצר, בעצם הוא נאנס לכך, שיאריכו את המועד של פטור למעשה מחוקי מדינת ישראל, וזה הפטור, שלפיו מועצות אזוריות בישיע לא יהיו כפופות לחוקי המס במדינת ישראל. כסף הם יקבלו מקופת המדינה כמו כל המועצות האזוריות. מסיים הם לא ישלמו.

אני מתפלא דווקא על אותם חברים, מהצד הימני של הכית, שטורחים יומם וליל על כך שחוקי מדינת ישראל יחולו באזורים האלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא הקיבוצים.

שותף לעקרן השוויון — כינתיים, כדי שלא לפגוע, כדי שלא ליצור קיפוח, אנחנו משאירים את המצב הקיים.

אני מבטיח לחבר הכנסת חיים רמון, שברגע שהוא ידאג שבספר התקציב יושוו הזכויות, יושוו התקציבים, יושוו המענקים — נהיה הראשונים לבטל זאת.

האוצר אופטימי. האוצר מציע הארכת המצב עד שנת 1995.

חיים רמון (המערך):
לא האוצר הציע, האוצר הסכים.

מיכאל איתן (הליכוד):
האוצר הסכים לעניין. ישבנו בוועדה, וההסכמה של האוצר דינה כהצעה. אני הגשתי הסתייגות. אני רוצה להאריך זאת עד שנת 2000. למה אני מבקש עד שנת 2000? מהטעם הפשוט: האוצר אופטימי, האוצר חושב שעד שנת 1995 ישתכנע חבר הכנסת חיים רמון ואכן יכניס את התיקון המבוקש. לדעתי זה ייקח קצת יותר זמן, עד שנת 2000.

אני חושב שכדאי שלך על הצד הבטוח יותר והסביר יותר, ונדרהה זאת עד שנת 2000. בכל מקרה, כך או כך, אני מתחייב שברגע שהעניין יוסדר כמו שהוא צריך להיות מוסדר, כולנו נמצא את הדרך לבטל את המצב הזה ולהחליפו במצב קיים ובריא שבו יהיו תושבי יש"ע, היושבים שם על-פי הוראת הממשלה ותוכניות הממשלה, אזרחים שוויוניות לכל דבר ועניין.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
התקווה בת שנות אלפיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק כקריאה שנייה. יש הסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת דן תיכון. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון של חבר הכנסת	
ד' תיכון לשם החוק	— 8
נגד	— 30
נמנעים	— אין
התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק	
לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
עכשיו נצביע על השם המקורי של החוק. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה	
בעד שם החוק	— 42
נגד	— 1
נמנעים	— 4
שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
לסעיף 1 — הסתייגות של חבר הכנסת תופיק טובי. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 5.

אני אומר דבר פשוט: אם מגיע למועצה האזורית הזאת מיליון שקל, 2 מיליונים, 3 מיליונים, אני מציע לחברים — יש עוגת תקציב, בואו נדון, נראה אם יש לכם רוב לכך או אין לכם רוב לכך, תציעו להוסיף. למה בטריקים? למה בצורה לא-מכובדת? למה בצורה עקומה כזאת? למה אנחנו צריכים להמשיך ולהוציא את המקומות האלה מהכלל, שתהיה טענה של אפליה? למה? רוצים לתת יותר כסף ליש"ע? — בבקשה, על השולחן.

ידידי, חבר הכנסת מיכאל איתן, צועק כל הזמן בעניין הקיבוצים. רצו לתת לקיבוצים, קבעו הסדר — זה מה שיש. תהיה בעד, תהיה נגד. אני מציע גזירה שווה, ולא בטריקים. לשם מה טריקים? למה שאיש לא ידע זאת?

לכן, אני מציע שחוקי מדינת ישראל יחולו על כל המועצות האזוריות ביש"ע. אני רוצה לדעת אם אתם מתנגדים לכך. עם כל מה שאתם אומרים, אפשר לקנות במיליון שקל את כל העקרונות הגדולים שלכם — זה נתון לי תקווה לעתיד, כי אם את זה אפשר לקנות במיליון שקל, אז אפשר לקנות דבר אחר כ-2 מיליוני שקלים. זה מה שאני מציע היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש הסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין, אך הוא איננו נוכח באולם.

פסח גרופר (הליכוד):
אין. הצבעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
הנמקת הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להבהיר לחברים כמה מדובר. במועצות האזוריות של יש"ע יש פעילות מוניציפלית ענפה, חוגים, פעילות הקשורה בחיי היום-יום. יש להם תקציבים מאוזנים, לפי תמונת המצב להיום. לעומת זאת, אנחנו שומעים שיש סקטורים — שמעתי את מר דיניץ מכריז בריש גלי: שום גרוש מסוכנות לא ילך אל מעבר ל"קו הירוק". מה קורה? התקציבים המופנים להשלמות, למרכזי פעילות קהילתיים בתחומי "הקו הירוק" לא מגיעים לשם. תמונת המצב היום היא כזו, שגם חבר הכנסת חיים רמון אומר: אני לא רוצה לפגוע בפעילות שם. חבר הכנסת חיים רמון אומר: מקובל עלי שהאנשים האלה הלכו לשם כמצוות הממשלה, הם יושבים שם, הם זכאים לקבל אותם שירותים שלהם זכאים כל ילד ונער בכל מקום. אלא מה, אומר חבר הכנסת חיים רמון, צריך לדאוג להם למקור תקציבי ממשלתי כמו בכל מקום. אני שותף לדברי חבר הכנסת חיים רמון בעניין הזה.

לכן, מה אנחנו מבקשים? שעד שחבר הכנסת חיים רמון יעביר בכנסת, בחוק התקציב — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

עד שחבר הכנסת חיים רמון ידאג שזה ייכלל בספר התקציב, כמו שהוא רוצה, כמו שצריך להיות, כדי שלא תהיה אפליה בין ילדים לילדים, בין מתנ"ס למתנ"ס, בין מגן-דוד אדום למגן-דוד אדום — גם הוא נגד אפליה, גם הוא רוצה שזה יוסדר בספר התקציב, ואני שותף לדאגתו, ואני

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת	
ד' תיכון לסעיף 4	7 —
נגד	34 —
נמנעים	4 —
התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 4 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, לסעיף זה יש גם הסתייגות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. נא להצביע, הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת	
א' ויינשטיין לסעיף 4	4 —
נגד	39 —
נמנעים	1 —
התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על סעיף 4 כנוסח הוועדה, זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה	46 —
נגד	1 —
נמנעים	2 —
סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 לסעיף 5 אין הסתייגויות. נא להצביע, הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 5	48 —
נגד	אין
נמנעים	1 —
סעיף 5 נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 אנחנו עוברים לסעיף 6. יש כמה הסתייגויות. קודם כול, הסתייגות של חברי הכנסת עדנה סולודר, אמנון רובינשטיין ורחבעם זאבי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
 אני מציעה להצביע קודם על ההסתייגות שלי, כי ההסתייגות שלי רחבה יותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
 אין סתירה בין שתי ההצעות. חברי הכנסת יכולים להצביע בעד ההצעה שלך גם אם ההצעה הראשונה תיפול, לכן אין צורך לעשות זאת.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת	
ת' טובי לסעיף 1	6 —
נגד	40 —
נמנעים	2 —
התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 1 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה? נא להצביע, זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1	46 —
נגד	1 —
נמנעים	אין
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, לסעיף 2 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 2? נא להצביע, זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2	46 —
נגד	אין
נמנעים	1 —
סעיף 2 נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 חברי הכנסת, לסעיף 3 יש הסתייגות של חבר הכנסת תופיק טובי. נא להצביע, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת	
ת' טובי לסעיף 3	6 —
נגד	41 —
נמנעים	1 —
התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 3 לא נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 מי בעד סעיף 3 כנוסח הוועדה? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה	46 —
נגד	1 —
נמנעים	אין
סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר מ' וירשובסקי:
 לסעיף 4 יש הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. נא להצביע, זו הצבעה מס' 10.

נגד 40 —
נמנעים 1 —
התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 8 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לסעיף זה יש גם הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן.
נא להצביע, הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
מ' איתן לסעיף 8 9 —
נגד 36 —
נמנעים 4 —
התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 8 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, יש גם הסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון.
נא להצביע, הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
ח' רמון לסעיף 8 14 —
נגד 32 —
נמנעים 2 —
התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לסעיף 8 לא נתקבל.

שבח וייס (המערך):
אני מבקש לשנות את הצבעתי, מנגד לבעד.
היו"ר מ' וירשובסקי:
זה נרשם.
ההסתייגות האחרונה לסעיף זה היא של חבר הכנסת אלי דיין. נא להצביע, הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
א' דיין לסעיף 8 6 —
נגד 40 —
נמנעים 2 —
התיקון של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 8 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו מצביעים עכשיו על הנוסח של סעיף 8 כהצעת
הוועדה. זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 8, כהצעת הוועדה 47 —
נגד 1 —

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חברי
הכנסת עדנה סולודר, אמנון רובינשטיין ורחבעם זאבי. זו
הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חברי הכנסת
ע' סולודר, א' רובינשטיין
ור' זאבי לסעיף 6 18 —
נגד 29 —
נמנעים 2 —
התיקון של חברי הכנסת ע' סולודר, א'
רובינשטיין ור' זאבי לסעיף 6 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לסעיף זה יש הסתייגות של חברת הכנסת שולמית אלוני.
נא להצביע, הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חברת הכנסת
ש' אלוני לסעיף 6 16 —
נגד 34 —
נמנעים אין —
התיקון של חברת הכנסת ש' אלוני לסעיף 6
לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, מי בעד סעיף 6 בנוסח הוועדה? זו הצבעה
מס' 16.

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה 46 —
נגד 2 —
נמנעים 3 —
סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לסעיף 7 אין הסתייגויות. נא להצביע. זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 7 48 —
נגד אין —
נמנעים 1 —
סעיף 7 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף 8. יש פה כמה
הסתייגויות. קודם כול, הסתייגות של חבר הכנסת אריאל
ויינשטיין. נא להצביע, הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
א' ויינשטיין לסעיף 8 4 —

1 — נגד
5 — נמנעים

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 81),
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בעד — 42 קולות, נגד — אחד, ו-5 נמנעים. אושר
התיקון לפקודת מס הכנסה (מס' 81), התש"ן — 1990, בקריאה
שלישית. הוא עכשיו חוק במדינת ישראל.

2 — נמנעים
סעיף 8, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תמה ההצבעה בקריאה שנייה. חברי הכנסת, אני מעמיד
את החוק להצבעה בקריאה שלישית. נא להצביע, הצבעה מס'
23.

ה צ כ ע

בעד החוק — 42

ה. החלטה בדבר תיקון טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989 *

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אני רוצה להעיר לחברי הכנסת, שרשימת השמות היא
אוחה רשימה כפי שהופיעה בספר התקציב בשנת התקציב
1989. ההנחה שאתה, חבר הכנסת פרוז, הנחת, שהמוסדות לא
היו קיימים, איננה נכונה. השיבושים הם שיבושים טכניים.
אמרתי בתחילת דברי, שאני מקווה שזאת השנה האחרונה
שהכספים ניתנים בצורה כזאת. עם זאת, הכעס איננו במקום,
שכן הרברים אושרו והם כלולים בספר התקציב. לא נעשה
כרגע שום שינוי תקציבי, למעט תיקון טכני של השמות.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אם יישאר השם משוכב לא יהיה אפשר להעביר לו את
הכספים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מצביע נגד כי רוב המוסדות האלה פועלים כשטחים
הכבושים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אברהם פרוז, יש לך הזכות המלאה להצביע
נגד ההצעה הזאת.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד רשימת התיקונים
כפי שנקראה עליידי חבר הכנסת אברהם שוחט, יושב-ראש
ועדת הכספים? מי שמצביע בעד — מצביע בעד, מי שמצביע
נגד — מצביע נגד. זו הצבעה מס' 24.

ה צ כ ע

בעד תיקון הטעויות — 13

נגד — 4

נמנעים — 1

החלטה בדבר תיקון טעויות בחוק התקציב
לשנת הכספים 1989 (תיקון),
התשמ"ט — 1989, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ב-13 קולות בעד, 4 — נגד ונמנע אחד
אושרה הרשימה כפי שהוכאה עליידי יושב-ראש ועדת
הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה יכול להצביע נגד. אין שום חובה להצביע בעד. הדבר
תלוי במליאה.

חברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

ו. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990;

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן — 1990*

(קריאה ראשונה)

הובינו ומשרדים אחרים להתנחלויות בשטחים הכבושים, ואלה מגיעות לסכומים גדולים מאוד.

בנק הפועלים העריך את ההוצאות הישירות של דיכוי האינתיפאדה ב־1989 בכ־650 מיליון ש"ח. השר יעקבי העריך את עלות האינתיפאדה לשנתיים ב־1.1 מיליארד ש"ח. המחיר הכבד של הוצאות כה עצומות לניהול מדיניות כוח, לשלילת זכותו של העם הפלשטיני, להנצחת כיבוש הוא בפגיעה מתמדת בשירותי החברה, בחינוך, בכריאות, בפיתוח ובצמיחה כלכלית והוא גורם מאיץ לאינפלציה ולהורדת רמת החיים.

חברי הכנסת, המפתח היסודי לפתרון מחלות הכלכלה והחברה הישראלית הוא הנסיגה מהשטחים הכבושים, הוא הסדר שלום צודק ויציב, הוא יצירת אקלים חדש באזור, הוא יחסי שלום ושיתוף פעולה ישראלי-פלשטיני, כל אלו יפנו משאבים גדולים לפיתוח, לשירותים, להעלאת רמת חייהם של המוני העם, לשגשוגה של ישראל ושל האזור כולו. זה בהישג היד, אם תרצה ישראל.

התקציב הנוכחי, שהוא בעל אותם מאפיינים כמו תקציב השנה שעברה, יהיה שוב תקציב אינפלציוני, תקציב של קיפאון במשק, כמו בשנתיים האחרונות, אבל יותר מכול הוא יהיה תקציב הנושא בחובו פגיעות נוספות בעובדים, בזכויותיהם ובשכר, תקציב של קיצוץ בשירותים החברתיים, תקציב המנציח את האפליה הלאומית כלפי האוכלוסייה הערבית, ובאותו זמן מבטיח הטבות לבעלי ההון, הקלות במסים ומכירות חיסול של מפעלים, בנקים ונכסי המדינה.

האבטלה המתרחבת, שהגיעה ברבע השלישי של 1989 לכ־140,000 מובטלים, שהם 10% מכוח העבודה, היא פרי אותה מדיניות המנחה את תקציב המדינה. הממשלה מנצלת את האבטלה כדי לפגוע בשכר הריאלי של העובדים, בשכר המינימום, שמתכננים לפגוע בו, בזכויות הנשים העובדות, בתוספת היוקר ובקצבאות הכיטוח הלאומי. הפגיעות בקצבאות הזקנים, ביטול קצבאות הילד הראשון, ועכשיו גם השני, ומדובר על למעלה ממחצית המשפחות במדינה, הפחתת נקודות הזיכוי לאשה עובדת, ביטול הזיכוי ממסים לטורונטיס — כל אלה מתוכננים במרוצת ביצוע התקציב. נוסף על זה נהיה עדים לביטול פטורי המס על ארוחות, מתנות וריבית מסובסדת, ביטול יזכוי וניכוי המס על הוצאות רפואיות. עם זה, אומנם מדברים על יום חינוך ארוך, אבל זה רק לחמישה ימים במקום שישה, כששעות הלימודים ייתוספו על שעות ממש חיים. נוסף על כך חוטל אגרת חינוך שחפצע בחלקים גדולים של האוכלוסייה, כשמטרת האגרה היא לגייס כ־113 מיליון שקל. תבטל גם הזכאות לחינוך מיוחד לגילאי שלוש-ארבע ולבני 18 — 21. יונהג תשלום כעד ביקור אצל רופא במרפאות קופת-חולים, ובכסו זמן תופחת התמיכה בממשלתי לקופות-חולים, ובכסו 50 מיליון ש"ח. נוסף על כך תקטן הסובסידיה ללחם, לחלב ולפטמים, ויגדל מס הדלק. משמעות הדבר היא התייקרות נוספת במחירי מצרכים חיוניים. לא רק אוכל, אלא גם נסיעות, מים, חשמל ועוד.

היור"מ וירשובסקי:

עכשיו חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להמשך הדיון על תקציב המדינה לשנת התש"ן — 1990. אני מקווה שהדיון יהיה רגוע יותר מכפי שהיה עד עכשיו. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת זלמן שובל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, על אף הדיבור הרם על צמיחה כלכלית ועל קליטת עלייה המונית — לא הם המאפיינים את התקציב. אנחנו עומדים שוב בפני תקציב שהגורם הקובע בו הוא, ששני-שלישים מתוך 64 מיליארד שקל מוקדשים להוצאות צבאיות ולהחזר חובות, הנובעים מההוצאות הצבאיות.

כנגד זה משתקפים בתקציב הזה העמקת המשבר החברתי, התרחבות גוברת של האבטלה, המשבר העמוק בחקלאות ופשיטת הרגל של יישובים שלמים, כפי שראינו ביישובי הצפון. ובאותו זמן — הורדה משמעותית של רמת חיי המוני העם, העלאת מחירים, פגיעה בשכר, קיצוץ בשירותי החברה, בחינוך, בכריאות, והמשך הפגיעה במבטחים.

זהו תקציב שמביא אותנו אומנם נציג מפלגת העבודה, אך באותו זמן הוא תקציב הפוגע בציבור העובדים ומשרת את חוגי בעלי ההון במיסי ובהטבות.

זהו תקציב של אפליה לאומית מובהקת, כשצרכיה של האוכלוסייה הערבית נדחקים ונרמסים. ציבור גדול זה הופך להיות עניי מדינת ישראל.

בזמן שהעולם כולו משתנה הודות לאווירת השלום הבין-לאומית, מקצצים בהוצאות הצבאיות, בממדים שונים אומנם בארץ זו או בארץ אחרת, כגוש זה או כגוש אחר, וגם באזור המזרח התיכון מתפשטת אווירת הפיוס והפגת המתיחות וגוברת הנטייה להקטנת ההוצאות הצבאיות — לעומת זאת, קברניטי מדינת ישראל חיים כאילו בעולם אחר. במקום להקטין את ההוצאות הצבאיות מגדילים אותן וממשיכים לפגוע בפת הלחם ובכרמת חיי המוני העם.

חסימת הדרך לשלום, מדיניות הנצחת הכיבוש, דיכוי האינתיפאדה והנפת המקל הארוך של שוטר המזרח התיכון, המאפיינים את מדיניות ממשלת שמיר — כל זה נתון את אותותיו בתקציב והופך אותו לתקציב הבנוי על השתעבדות כלכלית ופוליטית לארצות-הברית ועל פגיעה באינטרסים של המוני העם ולחקיצים בשירות בעלי ההון הגדול.

ההוצאות הצבאיות הישירות, הכוללות את תקציב משרד הביטחון, דיכוי האינתיפאדה, ניהול השטחים הכבושים, המשטרה, הוועדה לאנרגיה אטומית ורזרבה כללית שבסופו של רבר מוזרמת להוצאות הצבאיות, מגיעות לסך של 15.7 מיליארד שקל, המהווים 24% מכלל התקציב. ואם נוסיף על זה החזר חובות בסך 24.4 מיליארד שקל, המהווים 37%, נגיע לכלל הוצאות לצרכים צבאיים בשיעור של 61%. האמת היא, ששיעור זה גדול יותר, כי לא כלולות בו הוצאות משרד השיכון

* "דברי הכנסת", חברת זו, עמ' 1849.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

במצב הזה כיום גובר יותר ויותר קולם של המקופחים, תושבי עיירות הפיתוח ותושבי השכונות, בסממה שהתגלם בה תוכן פוליטי רב: כן לשכונות, לא להתנחלויות, לא להתיישבות בשטחים הכבושים.

חברי הכנסת, כסיום דברי כרצוני לעמוד בכמה משפטים על יחסו של התקציב לאוכלוסייה הערבית. שר האוצר נאם במשך שעה שלמה על התקציב. לא היה בנאומו ולו משפט אחד על קטע חשוב מאוכלוסיית המדינה, על האוכלוסייה הערבית, המהווה כ-17% מאזרחי ישראל.

מי לא יודע את מצוקתה החברתית והכלכלית הגדולה של האוכלוסייה הערבית, הקורבן של מדיניות האפליה הלאומית מאז קום המדינה?

כשמדברים היום על עוני בישראל, אין זה סוד שמחצית אלה הנמצאים מתחת לקו העוני הם ערבים. שני-שלישים מהילדים בישראל הנמצאים מתחת לקו העוני הם ערבים. אחד מתוך 10 ילדים יהודים נמצא מתחת לקו העוני, אך בקרב האוכלוסייה הערבית — 6 מכל 10, כלומר למעלה מ-50% מהאוכלוסייה הערבית בישראל נמצאים מתחת לקו העוני.

מצב זה איננו מקרי, שכן ממוצע ההכנסה של הפועלים הערבים מקרב אזרחי מדינת ישראל מגיע ל-46% מהכנסת חבריהם, הפועלים היהודים.

מצב האבטלה כיום הוא חמור בכל מדינת ישראל, אך הוא חמור שבעתיים בקרב האוכלוסייה הערבית. למעלה מ-35% מהבוגרים האקדמיים הערבים הם מובטלים. שיעור המובטלים מכלל כוח-האדם כסקטור הערבי מגיע ליותר מ-25%.

ומה בקשר לשירותים? לכו לכפרים הערביים ותראו את המציאות העגומה, בנגב, בגליל וגם כפרים המעורבות: מצב שירותי החינוך והבריאות, מצב הדיור, מצוקת האבטלה. גם מצבה של האוכלוסייה הדרוזית איננו שונה, למרות הדיבורים הרמים על ברית דמים, כי ערבים הם.

נכון, במשך 40 שנה נבנו כמה בתי-ספר וכמה מרפאות, אך המחסור עדיין עצום. הפער גדל, ויש למלא אותו במשאבים שיינתנו למי שנעשה לו עוול במשך כל השנים.

המצב הקשה ביותר הוא מצבן של הרשויות המוניציפליות הערביות. רבות מהן אינן משלמות משכורות לעובדים זה כמה חודשים, וזאת נוסף על המצב הירוד של השירותים. אם הממשלה לא תשלם מייד לפחות 100 מיליון ש"ח לכיסוי גירעונות ולתשלום חובות, תהיה התמוטטות טוטלית כרשויות המקומיות הערביות, וייווצר תהום ובוהו.

אנו תובעים להקציב מייד וללא דיחוי סכום של 100 מיליון ש"ח לרשויות המקומיות הערביות, ובו בזמן להקים קרן מיוחדת לפיתוח היישובים הערביים, לפיתוח מתוכנן של השירותים החברתיים ולתיעוש האזורים הערביים. מוכרח להיות מפנה בכיוון סגירת הפערים וקידום האוכלוסייה הערבית לשוויון.

חברי הכנסת, 40 שנה התעלם התקציב מצורכיהם החיוניים של התושבים הערבים. הגיעה השעה שתינתן תשומת-לב רצינית לנושא הזה. אנו לא נשלים עם המצב הקיים, כאשר אפילו השר אולמרט, כשעמד ודיבר על מצבה של האוכלוסייה הערבית, אמר: מה אני יכול לעשות? אין בתקציבים אפילו מה שהכרחי להתמודדות עם הבעיות, אפילו לא הסכום המינימלי ביותר כדי לתקן ולעשות משהו.

לעומת מכות אלה על המוני העם, כשהחלשים ובעלי ההכנסות הנמוכות הם יהיו הסובלים ויגדלו עוד יותר צבא העניים, באותו זמן דואג התקציב להיטיב עם בעלי ההון, כשמש חברות יופחת מ-45% ל-42%, מתנה בסך 150 מיליון ש"ח לבעלי ההון, וכשנה הבאה יופחת עד 40%. נוסף על כך הכריז האוצר על מכירת חברות ממשלתיות לבעלי ההון במיליארד ש"ח, במחירים של עונת חיסול.

מנהיגי מפלגת העבודה מוציאים את הערמונים מן האש כשהם מביאים את התקציב הזה. שר האוצר מוציא את הערמונים מן האש כשביל הליכוד וקוצר בהופעתו הדמגוגית את זעם האוכלוסייה הנפגעת, והליכוד מופיע כמגן עליה, כפי שראינו בחוק הביצים ליישובי הצפון. וכך תמשיך מפלגת העבודה לאבד גובה, ושום כלנתרזים ועסקות מכישות, כפי שאנחנו עדים להן בימים אלה עם חבר הכנסת ביטון, לא יצילו את מפלגת העבודה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כמה פעמים אתה עשית עסקות מכישות כאלה עם המערץ? כמה פעמים עשית עסקות מכישות כאלה בעניין חיים הרצוג, בעניין שלמה הלל? על מה אתה מדבר? הלוא שנינו היינו במשא-ומתן הזה, כאשר אתה היית מוכן לתמוך בשלמה הלל ובחיים הרצוג.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צירלי, מטוב לך לשתוק.

היור"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת ביטון, התייחסו אליך, נתתי לך אפשרות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ודאי שהתייחסו אלי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני בכל זאת תקפתי את מפלגת העבודה. מה אתה מגן על הכלנתרזים הזה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אמרת "עסקה מכישה עם צירלי ביטון".

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כזה הוא התקציב שמביא שר האוצר, מנהיגי מפלגת העבודה: תקציב אנטי-פועלי, המבשר עוד גזירות בשירות בעלי ההון.

בריון על התקציב מתעוררות כמה בעיות הקשורות בקליטת העלייה. הכרזת ראש הממשלה, שעלייה גדולה מחייבת ארץ-ישראל גדולה, וקריאתו ליישב את העולים החדשים בשטחים הכבושים ראיות למלוא הגינוי כחבלה בעניין השלום. התנגדנו, בזמננו, ואנו ממשיכים להתנגד להתנחלות כלשהי בשטחים הכבושים, כצעד המערם מכשולים בדרך השלום. הננו מתנגדים ומגנים כל ניסיון להביא להתנחלות העולים החדשים, מכל מקום שהם באים, בשטחים הכבושים, שישראל חייבת להחזיר אותם, אם פניה לשלום.

חברי הכנסת, הניסיון של ראש הממשלה לנצל את העולים החדשים ולהרחיב את ההתנחלות בשטחים הכבושים, תוך התגרות בעם הפלשתיני ובדעת הקהל הבין-לאומית, שהוקיעה ניסיון זה בעשרות החלטות של האו"ם, ובאותו זמן קריאתו של ראש הממשלה להנצחת הכיבוש ולסיפוח השטחים כחיוניים בקליטת העלייה, כל זה מהווה פרובוקציה נגד השלום. על כן אנחנו מתנגדים לכל הקצבה, בכל משרד הממשלה וגם בסעיף של קליטת העלייה, להתנחלות ולקליטת עלייה בשטחים הכבושים.

חוברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990:
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

כסופו של דבר, המימון הדרוש לקליטת העלייה נמצא ויימצא בתוספת לתוצר הלאומי שתיוותר לנו כתוצאה מהעלייה. מי ששואל רק מאיפה יבוא הכסף, ואמר למעשה שכמות המוצרים או כמות השירותים במשק היא כביכול דבר קבוע וסטטי, ואין זה כך.

הרי מה שחסר במדינת ישראל אינו הון. הבעיה היא שיש בארץ הון מובטל. כפי שיש כוח-אדם מובטל יש הון מובטל. שר האוצר וסגן שר האוצר — כשיתפנה מהשיחה שהוא מנהל עכשיו — בוודאי מכירים את הנתונים המתפרסמים מדי פעם על הנכסים הפיננסיים בציבור, שהם עצומים.

הבעיה האמיתית היא, שחלק גדול מההון הזה, כפי שאמרת, הוא מובטל. וחלק גדול מדי מההון הזה, במקום שידרום למגזר העסקי שממנו ורק ממנו יכולה לבוא הבראה כלכלית וצמיחה כלכלית, חלק גדול מדי מההון הזה מוזרם למגזר הציבורי הענק. וכשאני אומר מגזר ציבורי, אני לא מבדיל כאן בין מגזר ציבורי לבין מגזר פרטי, אלא בין מגזר עסקי לבין מגזר ציבורי. מגזר ציבורי שגודלו אין לו אח ורע בשום מדינה חופשית אחרת בעולם המערבי.

אני אמרת הון מובטל, והוא מובטל, בין היתר, מפני שעדיין אין לנו שוק הון נורמלי, ומפני שהממשלה, בגלל המגזר הציבורי הגדול, וכדי לכסות את חובות ההצמדה של העבר, מתחרה בשוק הזה בתנאים שהמשק היצרני איננו יכול לעמוד בהם.

בשנת 1989 היה היקף כל ההשקעה המקומית הנקייה במשק 300 מיליון דולר, 0.7% מהתוצר הלאומי. אין מדינה בעולם שיכולה לאפס את השקעותיה ולקוות לצמיחה. לצורך צמיחה צריך תוספת של שני גורמי ייצור: כוח-אדם והון. עם שני אלה אפשר להגדיל את העוגה הלאומית ולא לקצץ אותה. אבל, כדי לצמות, או ליתר דיוק, כדי להצמיח את המשק, צריך גם, פעם אחת ולתמיד, להבין — יש ססמת פרסומת האומרת: "יותר יפני מיפני", אבל אנחנו מתנהגים לפעמים כאילו אנחנו "יותר צ'אושסקו מצ'אושסקו". אנחנו עדיין לא למדנו את הלקחים שכבר התחילו ללמוד אותם במזרח-אירופה.

אפשר למלא ספר, כמו אותו ספר התקציב המונח על השולחנות שלנו, בדיבורים יפים על הפרטה של חברות ממשלתיות ועל משיכת משקיעים. בינתיים נמכרו רק פירורים, ומרוכז ויכוחים אין "למכור" את כ"ל — "כימיקלים לישראל", התוצאה היא שלא מוכרים את כ"ל; ובפני משקיעים זרים נועלים את שערי יס-המלח; ובמקום לנהל משא-ומתן רציני עם קונים פוטנציאליים ל"כור", חבר הכנסת קיסר — ואינני אומר בהכרח שהקונים האלה, שהיה מדובר בהם, הציעו מחיר הוגן, אינני נכנס לסוגיה הזאת — מעדיפים למרוח שכבה נוספת של אודם, שכבה נוספת של רוו, על לחיים של מת. ומי שישלמו כסופו של דבר את המחיר הם, מצד אחד, משלמי המסים, ומצד אחר, אותם פועלי "כור", העלולים לאבד את מקור פרנסתם אם באמת יקרוס הקונצרן הזה סופית.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת שובל, במסגרת ההסדרים ל"כור", האם נשמרת שם המגמה להשאיר את העובדים במפעלים בעיירות הפיתוח, או שבעצם רוצים להציל את ההנהלות כדי לשמור על המפעלים?

זלמן שובל (הליכוד):

אתה אמרת. לזה רמזתי.

אילו היינו מטפלים ברצינות וללא פוליטיקה בנושאי הפרטה, קליטת העלייה והצמיחה, לא היו נראים הרברים כפי

חברי הכנסת. התקציב המוגש לנו הוא תקציב הבנוי על מדיניות של כיבוש, מניעת שלום, מדיניות של גזירות נגד המוני העם העובד, של אפליה לאומית. זהו תקציב בשירות בעלי ההון הגדול. לכן אנחנו נציע להחזיר את התקציב לממשלה.

היור' מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת זלמן שובל, ואחריו — לחבר הכנסת ישראל קיסר.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית כרוצני לציין את ההרגל המגונה, שנערך פה דיון על התקציב בלא נוכחות של שר. אני לא חושב שיש לזה תקדים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אבל יש פה סגן שר אחד.

זלמן שובל (הליכוד):

כן, אני בהחלט מעריך את סגן השר, בזכות עצמו. אבל אני מדבר על הצד הממלכתי בעניין.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הוא מייצג את הממלכתיות.

זלמן שובל (הליכוד):

אנא, הרשה לי, חבל להוסיף.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת שובל, מרגישים שלא היית חבר בכמה כנסות.

זלמן שובל (הליכוד):

את צודקת לחלוטין. זה נכון.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

תחזור בבקשה על מה שאמרת.

יעקב שמאי (הליכוד):

אמרת שאולי תינתן עוד הקצבה לייחודיים בשיעור של 10 מיליון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לקיבוצים?

אורה נמיר (המערך):

הוא מייצג את הקיבוצים?

זלמן שובל (הליכוד):

אנא מכס, יש לי אומנם 15 דקות, אבל — — —

היור' מ' וירשובסקי:

היום מותר לקרוא כמה קריאות ביניים קלות, אבל מספיק בבקשה.

זלמן שובל (הליכוד):

כצדק התייחסו גם שר האוצר וגם רוב הדוברים לפני לנושא העיקרי בדיון של השנה, לקליטת העלייה. נדמה לי, שחסנו לקליטת העלייה הוא קצת יותר מדי בוכה-לטרני. קצת יותר מדי פנקסני, והגישה איננה אפילו גישה כלכלית אמיתית.

על מה אנחנו מדברים כל הזמן? גם פה וגם בעיתון שואלים, מאיפה ניקח את הכסף? מאיפה נקבל את הכסף לקליטת העלייה? אני מרשה לעצמי לומר שלא זו השאלה העיקרית, לא רק מבחינה צינית, אלא גם מבחינה כלכלית.

הן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ולמן שובל (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, תרשה לי שלא לענות על קריאות הכיניים שלך.

ויתור על השטחים יגדיל בוודאי את הוצאות הביטחון, כפי שהיה גם אחרי פינוי סיני — ואינני מצטער על פינוי סיני. אני לא מצטער על פינוי סיני, אבל תקציב הביטחון גדול, ולא קטן. אחרי פינוי סיני.

ודאי שכל האזור היה יוצא נשכר משלום, חבר הכנסת טובי. ודאי שזה היה טוב לעניי ארצות ערב, שלא נהנו מהפרוספריטי של מה שנקרא "משבר הנפט" — וזה כבר עבר, ברוך השם — רק שככה מצומצמת מאוד נהנתה מזה; ודאי שהיה טוב לכל העולם, לכל האזור הזה, לעם ישראל, אילו היינו מגיעים לשלום, אבל בדיבורים לבד ובויתורים לבד לא נגיע לשלום.

לסיכום, אדוני סגן שר האוצר, רבותי חברי הכנסת, אנחנו עדיין משק מפגר, אבל משק מפגר שיש לו כל הנתונים להיות אחד המשקים המפותחים והמתקדמים בעולם. הנתונים הבסיסיים קיימים ברובם. העדר חומרי גלם איננו מהווה היום מחסום בפני שגשוג כלכלי. מה שנחוץ זה ידע, טכנולוגיה, כושר שיווק והשקעות, והשקעות תבואנה אם יהיה כדאי למשקיעים להשקיע, אז ורק אז. נחוצה גם ממשלה המבינה, שככל שתימנע יותר ממעורבות במשק, כן יצמח המשק ויגדל.

אנו מדברים לעיפה על אירופה 1992. זה הפך למעין slogan, למעין ססמה כזאת, מלת צופן. מדברים. אני רוצה לומר לכם, שאם התוצר למתסק בישראל יישאר — תקשיבו היטב — 40% מזה שבגרמניה המערבית או בשווייץ, נמוך יותר מבגרמניה המזרחית, נמוך יותר מבהונגריה — נשכח מאירופה ונשכח מצמיחה. אם לא נוריד את המסים על אלה התורמים יותר מכל האחרים לפעילות הכלכלית, עובדים ומשקיעים כאחד — נשכח ממשק מודרני ויעיל. אם לא נבטל את הפיקוח על מטבע חוץ ונצמצם את השליטה של הממשלה, והייתי מוסיף: גם את השליטה היתירה של הבנקים, בשוק ההון — נשכח מאירופה 1992, ואולי אפילו מאירופה המזרחית.

חברי הכנסת, תקציבים אפשר לשנות ואפשר לעדכן. השאלה העיקרית היתה ועודנה: מה אנחנו מוכנים לעשות כדי למצות את הפוטנציאל העצום הזה הטמון בנו? תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ישראל קיסר, ואחרי — לחברת הכנסת אורה נמיר. חבר הכנסת קיסר, יש לך עשר דקות.

ישראל קיסר (המערך):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, הגשת התקציב עליידי הממשלה הפכה בשנים האחרונות לדבר שבשגרה. מתכנני התקציב מניחים הנחות ויוצרים ציפיות, ולצערונו, ברובן או בחלקן הן לא מתגשמות, חלק בשל גורמים אובייקטיביים, שלא הצליחו לחזות אותם מראש, וחלק בשל הערכות מוטעות ואי-רצון להעלות את הציפיות וההערכותיהם של אנשים וגורמים שהם מחוץ לממשלה ולאוצר.

לכל שר אוצר אין חיים קלים בהכנת התקציב. קשה שבעתיים לשר אוצר להכין תקציב במדינת ישראל, שמוטלות

שהם נראים. כל העתיד הכלכלי והחברתי של מדינת ישראל היה נראה אחרת.

נניח שתהיה עלייה של 300,000 עולים בשלוש השנים הבאות; הלוואי שתהיה עלייה כזאת, ואולי אף עלייה גדולה יותר. דבר זה יביא לגידול בכיקושים של כ-3% כתוצר המקומי. זה לבדו יוסיף בין 40,000 ל-50,000 מקומות עבודה לשנה. אני גם רוצה להזכיר, חברים, שבגלל ההכשרה המקצועית שרוב העולים, או חלק גדול מהם, זכו לה טרם כואם ארצה, העלייה הזאת חוסכת לנו למעשה השקעה של אולי כמיליארד דולר בהכשרה המקצועית — כמובן, לא בכח אחת אלא לאורך שנים, אבל זה דבר שצריך לזכור אותו.

בקשר לכך, הייתי אומר גם לגבי יהודי חוץ-לארץ: ברור שזו חובתם וזכותם של יהודי הגולה להשתתף במכצע הגדול הזה, אבל את עיקר המאמץ צריך להפנות לא לאיסוף תרומות. את עיקר המאמץ יש להפנות להשקעות פרודוקטיביות של יהודים מחוץ-לארץ — כמובן, גם של יהודים כאן — במשק הישראלי, כי רק זה יביא לקליטה נכונה ולשילוב נכון בין הצד החברתי, וגם הצינוני, לבין הצד הכלכלי.

אגב, את הנושא של מכירת נכסים ממשלתיים, אדוני סגן שר האוצר, אפשר היה לשלב גם במטרה של הורדת חובות החוץ שלנו. הגשתי, בזמני, הצעה מפורטת בעניין זה לאוצר, לא בחקופת השר הנוכחי. לצערי, דבר לא קרה, והמשכנו לטפל רק במחזור חובות ובהורדת הריבית על חובותינו.

רבותי, אנחנו שומעים משר האוצר וגם מכלכלנים אחרים על סכנת האינפלציה הטמונה בקליטת העלייה. זה נכון, לפחות חלקית, למשל בעניין הדיוור, אבל גם לממשלה יש מה לעשות בעניין זה. אלה לא רק הציפיות הספקולטיביות של קבלנים או של בעלי דירות. זה גם מינהל מקרקעי ישראל, הממשיך להיות אחד הגורמים העיקריים הבולמים הוזלת קרקעות וזירוז הבנייה; זה גם אי-מתן עידוד לבנייה להשכרה; זה גם מס שבח, המוטל על דירות שניות. צריך לבדוק אם לא כדאי לבטל את זה. מכל מקום, ככל שההון המזרם ייוודע ליצירת נכסים כלכליים אמיתיים, כן תפחת סכנת האינפלציה.

שר האוצר רובה לדבר לאחרונה על הנטל הכלכלי של האינתיפאדה, והוא קושר את זה לתהליך השלום וכן הלאה, כאילו יש פה במדינת ישראל מי שהם בעד האינתיפאדה ומי שהם נגד האינתיפאדה, או מי שהם בעד השלום ומי שהם נגד השלום. אינני רוצה לערב שמחה בשמחה. אני כן רוצה לומר, שלצערי ההוצאה הביטחונית של ישראל לא תפחת באופן משמעותי בשנים הקרובות, אם בכלל. בעניין זה האינתיפאדה היא אולי גורם חשוב, אבל לא גורם עיקרי. מכל מקום, הוויכוח הזה שייך לתחום הפוליטי ולא לתחום הכלכלי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ולמן שובל (הליכוד):

מה שצריך להיות ברור הוא, שגם אם נגיע להסדרים כאלה או אחרים עם שכנינו ממזרח, גם אם נגיע להסכמי שלום חתומים — ההוצאות הצבאיות שלנו לא תפחתנה, בכל אופן לא בשנים הקרובות, אלא אולי אפילו תגדלנה, שכן גם היונים הצחורות ביותר בקרב אנשי הביטחון — ואינני רוצה להזכיר עכשיו שמות — מודות שרק חוסנה הצבאי ויכולתה של ישראל להגן על עצמה יצמצמו את הפיתוי מצד מדינות ערב לתקוף אותה.

חוברת ט"ו, ישיבה קמ"ה
— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

בארבע השנים האחרונות בהשוואה למוצע השנתי בשאר הענפים. אם היתה האינפלציה בשנים 1986 — 1989 בשיעורים מצטברים של כ-90%, בשירותים אלו — שירותי מסחר, שירותים עסקיים ואחרים, הגיעה האינפלציה ל-164% יותר, והם גרמו להעלאת הממוצע של האינפלציה בכל שנה ושנה. מהי ההצדקה לכך, שנוסף על כך שהם פיצו את עצמם בעליית מחירים, משלמים במקומם את הביטוח הלאומי? כאן מדובר לא במיליון שקל ולא ב-2 מיליונים. מדובר במאות מיליוני שקלים, לפי ההערכה הזוהירה ביותר.

הנה עשתה הממשלה הבחנה ונקטה גישה סלקטיבית. מדוע אי אפשר גם בתחום הזה לנקוט גישה סלקטיבית כמס מעסיקים, שההיה הבחנה בין הענפים התורמים למשק ולייצוא לבין שירותי תיווך ויבוא, בדומה להבחנה שעושה הממשלה במס מעסיקים, שם על חלק מהמעסיקים הוא מוטל וחלקם פטור?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
ההבחנה הזאת פסולה. צריך לבטל אותה.

ישראל קיסר (המערך):

חבר הכנסת פורז, אני אומר את ה"אני מאמין" שלי. ודאי שאינני נואם את הנאום שלך.

הליכה בדרך זו היתה מאפשרת לאוצר לחסוך 400 מיליון ש"ח מינימום. בכסף זה ניתן היה לממן את החינוך ואת הבריאות, להגביר את ההשקעות, את הייצוא ואת התעסוקה, ולהימנע מפגיעה בפטורים למיניהם, במיוחד אלה שפגיעה בהם מייקרת את עלות העבודה. לדוגמה, מה ההיגיון להטיל מס על ארוחות ומתנות לעובדים במקום העבודה, כשהעובדים היום משוחררים כסף הכול על 100 שקל לשנה, והולכים לשחוט את כבשת הרש?

חמור במיוחד, ובמידה מסוימת יש כאן צביעות, שהגמלאים, שבלאו הכי הפנסיה שלהם נשחקה — האוצר מציע להצמיד את הגמלאות שלהם למדד, במקום לשכר הממוצע כמשק על-פי החוק הקיים, ואילו הנבחרים והבכירים — הם צמודים בשכר ובפנסיה לשכר הממוצע כמשק. לכן אנו מתנגדים לפגיעה בגמלאים. פגיעה כהם פירושה שחיקה וספחת כפנסיה, הגדלת הפערים והגדלת האוכלוסייה היורדת אל מתחת לקו העוני.

אחד המרכיבים של הצעת התקציב הוא הרפורמה ביסודה. היא רפורמה טובה. יש בה כדי לעודד את שכבת הביניים — מהנדסים, הנדסאים, רופאים ועובדים מקצועיים — לשלם פחות מס הכנסה ולהגדיל את הכנסתם הפנויה. אולם, לצערנו, אוכלוסייה זו בחלקה הגדול יורע מצבה ותקטן הכנסתה; ואני חוזר, יורע מצבה ותקטן הכנסתה עם ביצוע הרפורמה. ואם מצרים לחשבון גם את החובות, התשלומים והגזירות המוטלים על חלק גדול מהאוכלוסייה שלה מיעודת הרפורמה — ומדובר בשלושה מרכיבים בלבד מהגזירות: ביטול קצבת הילד השני, הפחתת חצי נקודת זיכוי ותשלום שכר לימוד.

אביא רק דוגמה אחת. עוכד המשתכר 3,000 שקל, ואשתו 800 שקל, אם יש להם שלושה ילדים, לאחר ביצוע הרפורמה הם ירדו בהכנסתם החודשית ב-126 שקל. אם יש להם שני ילדים, תקטן הכנסתם לאחר הרפורמה ב-76 שקל לחודש.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה אומר שהיחידים שירוויחו מהרפורמה אלה רק השכבות העשירות?

עליה חובות ומשימות שמהן פטורות מדינות אחרות, החיות חיים נורמליים, חיי שלום עם שכניהן; תקציב ביטחון, בהיקף שיש לנו, החזר חובות, אינפינאדה, ועתה נוספה, לשמחתנו, משימה לאומית חיובית והיא קליטת העלייה.

העלייה, שהיא ברכה למדינת ישראל, לחברה ולמשק, באה על רקע של משק הנתון בקשיים כלכליים — אבטלה גדולה שלא ידענו כמותה שנים רבות, העדר צמיחה וסכנת חידוש האינפלציה. מצב כזה יכול ליצור מתחים גלויים וסמויים בין המובטלים וחיילים משוחררים תושבי הארץ לבין העולים. מתחים אלה אינם הכרחיים ואינם מוצדקים, שהרי מניסיון העבר למדנו, שעלייה גדולה היתה לברכה בקרב הארץ. לכן חשבנו, שהפעם ניתן לבנות תקציב אחר, החורג מן השגרה, והצענו צידוק מוסרי לתביעת בעלייה הגדולה הצפויה וכמצב האבטלה, על הממשלה להכריז בשני נושאים אלה, ורק בשני הנושאים האלה, תעסוקה ועלייה, על מצב חירום, שיחייב את כל אזרחי המדינה, בכלל זה את ההסתדרות והמעסיקים, וכראש וכראשונה את הממשלה. לצערנו, לא יקבלה הממשלה את הצעתנו זו, ונימוקה עמה.

מה היתה כוונתנו במצב חירום בנושאי תעסוקה ועלייה? לגבי עלייה, הצענו לממשלה להטיל מטלה כספית על כל האזרחים כתוספת למס הכנסה או כמלווה לא צמוד, בתנאי שיונהג על-פי הכלל של העשיר ירבה והדל ימעיט, ואלה שאינם משלמים מס יהיו פטורים ממנו. הטלת חובה על כלל האזרחים שתחף אותם כמעשה הקליטה, תכלוס תביעות מיותרות ותיצור צידוק מוסרי לתביעת התגייסות מיהדות העולם ואף לפנייה לעזרה ולסיוע לממשלת ארצות-הברית, בתנאי כאמור, שלא יישכו את העולים ביהודה ובשומרון.

בנושא תעסוקה ואבטלה, הצעות האוצר אינן עונות על היקף הצרכים לתוספת מועסקים שיצטרפו למעגל התעסוקה, אם מהתקדמות גילאים ואם מקרב העולים. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שבהצעת התקציב מדובר על תוספת של 40,000 משרות. זה לא עונה אפילו על צורכיהם של תושבי הארץ, כלי להביא חשבון את היקף האבטלה היום, וודאי שלא את מספר העולים.

לכן מתחייבות כמה שאלות לאוצר, ואחת מהן היא, למשל, מדוע הממשלה היום, דווקא בתנאים הקשים האלה, בשעת-חירום זו, מורידה את סף המס מ-51% ל-48%, ובאותו זמן מטילה תשלום על החינוך? או, אם אין די אמצעים, מדוע הממשלה ממשיכה לשלם לכל המעסיקים את הביטוח הלאומי, שהסתכם בשנה שעברה בכ-2.5 מיליארדי שקל? הייתי מבין לו רצתה הממשלה ורוצה לסייע ליצרנים וליצואנים. מדוע במקום להזויל את עלות העבודה מייקרים אותה? מדוע במקום להזויל את עלות העבודה כדי להגדיל את כושר התחרות מייקרים אותה על-ידי ביטול הפטורים לסעיפים של העובדים?

מדוע, למשל, צריך האוצר לשלם את הביטוח הלאומי למשרדים של עורכי-דין, שהם לא מסכנים, למשרדי פרסום, לסוחרים, ליבואנים, למכוני יופי, לשירותים למיניהם, לאולמות לשמחות? הרי הם קובעים את המחיר של עצמם, ללא פיקוח. למעשה, הם מתנהגים לפי הכלל "תפוס כפי יכולתך". והא ראייה, דווקא השירותים העסקיים המסחריים המאיישים, לרבות שירותים המסופקים על-ידי הממשלה, מהם הוסר כל פיקוח, והם גרמו להכפלת שיעור האינפלציה בארבע השנים האחרונות. ואני רוצה לחזור: דווקא הסרת הפיקוח מכל השירותים גרמה לכך, שהמחירים כשירותים העסקיים, המסחריים, התיזוכיים, לרבות שירותי הממשלה, הוכפלו

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

ישראל קיסר (המערך):

לא, רווקים, או משפחות ללא ילדים, להם יהיה רווח מהפרומה; לא רק עשירים.

כאמור, לא כללנו בחשבון הזה את הגדלת מע"מ ב-1%, את המס על סיגריות, את הקטנת הסובסידיות, עבודה כמשמרות, מס על ארוחות, דברים המקטינים עוד יותר את הכנסתו של העובד.

לכן, לדעתי, במצוקה הכספית שבה מצויות המדינה והממשלה, אל לה לממשלה להשתעשע בתיאוריות כלכליות שאולי הן טובות במצבים נורמליים אך אינן מתאימות למשק במצב חירום כשלנו, ורק מובילות לעיוותים נוספים, להגדלת פערים, לאבטלה, למצוקה בערי פיתוח ולקפיאון בצמיחה.

כאמור, הניסיון של השנים האחרונות עם הממשלה והאוצר מלמד אותנו, שכראשית השנה כנאום שר האוצר יש הרבה תקוות, ובסוף השנה, לצערנו, מוכח שרק חלק קטן מהן מתגשם ויש תחומים שבהם אף מחריף המצב, כמו, לצערנו, גידול האבטלה והתרחבות הפערים והעוני בשנה האחרונה.

לכן הייתי מציע לממשלה, שתנהיג הכנסת תפילה בפתחה לספר התקציב; תפילה שאנחנו מתפללים בערב יום-הכיפורים, תפילה "כל נדרי", שבה ייאמר: כל נדרי וחרמי ונדריי וסעיפי, נדרנא ודחתמנא, מראשון לאפריל שעבר עד יום אפריל הזה הבא עלינו לשלום, ומשנת התקציב הזאת ועד שנת התקציב הבאה, נדרנא לא נדרי ושבעתנא לא שבועות, כי ממילא חלק גדול לא מתקיים.

ניתן לגייס את כל גורמי המשק למאמץ משותף, ההסתדרות יתחן ידה לכן, בתנאי שיוכנסו השינויים המתבקשים בתקציב בתאום לכללי הצדק, החברה והערכים שאנו מאמינים בהם. תודה רבה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מבקש רשות לשאול את חבר הכנסת קיסר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תוכל לשאול אותו כאשר תנאם.

יעקב שמאי (הליכוד):

בישיבת ועדת הכספים אמר הבוקר שר האוצר, שההסתדרות ויתרה על חלק מהפטורים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לכם שתי כמות לפחות לברר שאלות.

ישראל קיסר (המערך):

אמרת דבר כרוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה; ואחריה — לחבר הכנסת חיים אורון.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קשה, קשה מאוד לומר מלה טובה על התקציב שהובא בפנינו אתמול על-ידי שר האוצר; קשה למי שרגיש לנושא חברתי, קשה למי שמאמין שצמיחה היא תנאי לרווחה.

עברנו את שבוע חגיגות העוני. שילמנו את המס.

שני נתונים מדאיגים ביותר בקרב האוכלוסייה המונה 488,000 נפש, החיה מתחת לקו העוני: האחד — אוכלוסיית הילדים המונה 223,043 ילד; מתוך הגידול של 32,000 נפש

משנת 1987 לשנת 1988 — 26,000 מהם הם ילדים. והשני — אוכלוסיית הזקנים: 135,600 זקנים חיים על קצבת הביטוח הלאומי ועליה בלבד. דור העתיד והדור שלו אנו חכים את קיומנו, חלקים גדולים מהם חיים במצוקות העוני.

ולנגד עינינו משק מושבי קורס, משק קיבוצי קורס, משק תעשייתי קורס, בחלקו קורס מאוד, אבטלה גואה ואינתיפאדה שלא רואים את קצה, והיא אוכלת בנו מוסרית וכלכלית.

במצבאות זו, רבותי חברי הכנסת, אני צופה כל שינוי משמעותי בנתחי התקציב שיועדו לנושאי החברה. 40% מתקציב המדינה — החזר חובות; 22% — ביטחון; 18% — תפעול משרדי הממשלה; 4% עלובים — פיתוח; 16% — שירותי חברה; חינוך, בריאות, שיכון ורווחה, ותשלומי המוסד לביטוח לאומי. מה-16%, 8.5% הם תשלומי המוסד לביטוח לאומי.

מערכת השירותים החברתיים הציבוריים קורסת — מערכות החינוך, הבריאות, השיכון והרווחה. מאות ילדים ממשפחות במצוקה עמוקה ביותר, שבהן תופעות קשות של גילוי-עריות, הכאת ילדים, מחלות נפש, אלימות במשפחה, מופקרים לביתם החרוס ולרחוב, וצווי בית-משפט להוצאתם מהבית חדלו זה כבר להוות גורם המחייב את המדינה להצילם על-ידי קליטתם במוסדות פנימייתיים למיניהם.

לא אכביר מלים, רבותי חברי הכנסת, מפאת קוצר הזמן שהועמד לרשותי על-ידי סיעתי, על רבע מיליון השעות שקוצצו במהלך 12 השנים האחרונות ממערכת החינוך, ועל הרפואה השחורה החודרת כדלת הראשית למערכת הבריאות הציבורית.

כצער ובכאב רב הגעתי למסקנה, שבמצבאות זו, את ה-16% המוקדשים לנושאי החברה, יש לחלק אחרת.

במצב הנתון, הפגיעה בקצבאות נראית מורה פחות לנוכח הקריסה הנוראה בשירותים, אך, חברי הכנסת, חדלתי מלהאמין לאגף התקציבים במשרד האוצר; ואני מדגישה, לאגף התקציבים. ייתכן שהם כלכלנים מעולים. אך מהיכרות קרובה אותם צר לי לקבוע, כי אטימותם וחוסר רגישותם החברתית — מפחידים.

אני מאמינה, כי כל ויתור פוליטי, אם יהיה, שיקבע לקיחה מהחזקים, יינתן לחלשים.

ולכן, כמי שמקדישה את כל פעילותה בבית הזה ומחוצה לו לאוכלוסיות החלשות, לחולים, לזקנים, לנכים, למפגרים, לילדי הפנימיות והמעונות ולמובטלים — כל עוד לא חובטח הלקיחה מהחזקים בחקיקה שתקבע את העברתה לחלשים, לא אתן יד לשינוי המצב הקיים. תודה רבה.

גדעון גדות (הליכוד):

את תצביעי נגד התקציב?

אורה נמיר (המערך):

אני אחליט בשעת ההצבעה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת שמאי, אם תהיה באולם המליאה, תראה כיצד אני אצביע. לפחות יש לי האומץ גם למתוח ביקורת, ואני לא אומר זאת רק לך. יש לי האומץ לומר את הדברים, ואיני עושה שום חשבון מי עומד בראש המערכת.

חברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

גם הפטנט הזה שאתם עכשיו ממציאים כל פעם מחדש, לעקר את הדיור מהמדד כי הוא גרם לאינפלציה — כבוד סגן שר האוצר, אילו עיקרתם את הירקות והפירות מהמדד — סגן שר האוצר יי ביילין:

מתוספת היורק.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מתוספת היורק.

— כמו שהציעו לנו לא אחת כעבר את עיקור הירקות והפירות מהמדד, הייתם משלמים היום יותר תוספת יורק, כי הירקות והפירות הורידו את המדד. אלא אם כן מישוהו מציע הצעה לשחק את המשחק בכיוון אחד. כאשר המדד עולה מנטרלים, כאשר המדד יורד לא מתחשבים. מי שכונתו רצינית, שלא יעשה תעלולי מדד.

שר האוצר דיבר פה אתמול על שלושה יעדים: קליטת העלייה, חידוש הצמיחה וצמצום הפערים. הכול אומרים, לרבות השר עצמו: קליטת העלייה כולה לא מופיעה בתקציב. בתקציב מדובר רק על 40,000 עולים. הכול יודעים שיש יותר עולים. התקציב כולו בתחום הזה אינו סגור, לא בין המשרדים השונים, לא כסך-הכול. ברור שהתקציב הזה איננו נותן תשובה לקליטת העלייה.

היעד השני — צמיחה, על בסיס מה? מאיפה אתם יונקים את הביטחון ואת האמונה? העולים יעשו צמיחה? בתרחישים כתוב, שההיבול בין 40,000 עולים ל-100,000 עולים לא ישנה את רמת האבטלה הצפויה — 8.5% אבטלה לפי התוכנית. ירידה ב-1% מהמצב היום לפי התוכנית, כאשר העולים כולם נטמעים במקום כלשהו בתוך המערכת. המשק הישראלי והחברה הישראלית יכולים לחיות עם 8.5% אבטלה והשקעה של מיליארדים בעלייה?

מה אתם אומרים בנושא העלייה, כבוד סגן השר? שר האוצר אמר אתמול בטלוויזיה: אני נגד תוספת מסים לצורכי קליטת העלייה, אני בעד הגדלת הגירעון והגדלת החוב החיצוני. הוא צודק, קליטת העלייה תוטר שתגרום לגידול בגירעון. קליטת העלייה היא יעד ראוי גם להגדלת החוב החיצוני. אבל, קליטת העלייה כלי הגדלת הנטל על תושבי ישראל, על אלה שאפשר להטיל עליהם את הנטל?

מה זה הדיבור הזה "בלי מסים"? את מס החברות מורידים מ-45% ל-42%. כבר אמרתי מעל הדוכן הזה — זה סיפור של 500 מיליון שקל במחירים של היום, במונחים של ארבע השנים הקרובות. כל אחוז, לפי נתוני האוצר, הוא 80 מיליון שקל.

3% מס יסף — אתם מהססים, רומזים שאולי ועדת הכספים תכניס אותו. למה? לצורכי קליטת עלייה אי-אפשר להטיל מס יסף? במסגרת הזמן המוגבל שלנו, חברי ועמיתי לסיעה ירחיב מחר בנקודה הזאת. הדיבור על צמיחה בהקשר הזה הוא דיבור בלתי רציני, שאין לו שום בסיס.

צמצום פערים כאחד היעדים של התקציב? זה באמת לעג לרש. איפה? על בסיס מה? אפילו לכתוב את זה לצורך המליצה נדמה לי שהיה מיותר. כאשר כרוך לגמרי שחלק מהרפורמות לא יתממשו במהלך השנה, אבל את מחירי ביטול הפטורים יתחילו כבר לשלם.

מס ערך מוסף — היה ראוי להעלות זאת לדיון כסיטואציה מסוימת, לא כך.

הנקודה המרכזית — אני חושב שאתם צריכים להבין אותה, לא 100,000 עולים, שיבוכרו כולם, יוצאו מעצמם את

היור" מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. גם אמרת דברים חזקים וגם עמדת במסגרת הזמן. חבר הכנסת חיים אורון, יש לך שמונה דקות, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מחזיק בידי שתי חוברות של התקציב הלאומי — התקציב הלאומי ל-1989 והתקציב הלאומי ל-1990. ההבדל ביניהן אינו רק בגוון השונה במקצת של הכחול, יש שורה של הכרלים בין שני התקציבים, אבל יש גם הרבה משותף לשניהם. אני קורא, אשר לקווי ההתפתחות העיקריים לשנת 1988, בחוברת מלפני שנה, נאמר:

"שנת 1988 התאפיינה בקיפאון בפעילות הכלכלית, כאשר אותותיו כבר החלו להסתמן במחצית 1987. הקיפאון בפעילות הכלכלית התבטא באישינוי בתוצר העסקי, בירידת קצב גדולה של הצריכה הפרטית, בירידה של ממש בהשקעות וביצוא."

יעדי התקציב בשנה שעברה היו: "היעד המרכזי של המדיניות הכלכלית ב-1989 הוא החזרת המשק למסלול של צמיחה, תוך שמירת היציבות שהושגה בתחום מאז התשלומים, פעולה לקידום השינויים המבניים. כל אלה ייעשו תוך שאיפה להורדת האינפלציה לאחר מיצוי השפעתה השלילית."

בפתיחת קווים להתפתחות המשק בשנת 1989 נאמר, כבוד סגן שר האוצר: הקיפאון הכלכלי ששורר במשק בשנת 1988, שהתחיל גם ב-1987, נמשך גם ב-1989. ויש לי הרגשה קשה מאוד, שמי שעתיד לרשום או לכתוב או להדפיס או לנאום על התקציב הלאומי בשנת 1991 ימשיך לספור את הספקיה הזאת, שהיא ספירה מתמשכת של משק במיתון. משק ללא צמיחה, משק בלי פרספקטיבה.

נכון, בחוברת של השנה שעברה הופיעו תחזיות, הפעם זאת מופיעים תרחישים, אני לא רוצה להוציא את המילון ולברר מה חזק ממה, תרחיש מתחזית או תחזית מתרחיש. אבל כבוד סגן שר האוצר, התקציב הלאומי תלוי על בלימה, מבוסס על הנחות שאין להן על מה להתבסס. אתם אומרים: 4% — 5% צמיחה בשנת 1990. על איזה בסיס אתם מסתמכים? על 150,000 מובטלים? על השקעות בתעשייה ובחקלאות שעל-פי הנתונים שלכם הן בירידה מרחיקה לכת? על בסיס ירידתו של התוצר בתעשייה ובחקלאות ב-6%, 5%, 4% בשנה האחרונה? על איזה בסיס אתם מדברים?

אם היתה זו טעות בהערכה, אז הכלכלנים היו מתווכחים ביניהם. על בסיס ההנחה הזאת אתם כותבים גידול בהכנסות המדינה ב-7%. למי שלא יודע, גידול ב-7% זה 2.5 — 3 מיליארדי שקלים. הגירעון בשנה השוטפת לא היה תוצאה של הוצאה מעבר לתקציב, הוא נבע מהכנסות מתחת לתחזית. אתם הולכים לשנה נוספת שבסופה תגידו: נוצר גירעון חדש. עכשיו יהיה תירוק לכול — העלייה. אני אומר אחר כך משהו לגבי העלייה.

כבוד סגן שר האוצר, המיתון נמשך והתחזיות האופטימיות בדבר ההכנסות לא יתממשו, ואתם תבואו ותסבירו אחר כך, למה אנחנו סופרים את השנה ה-12 או ה-13 או ה-14 במניין השנים האבודות במשק הישראלי. קורים בו כמה דברים חשובים. היצוא גלגל — נכון. האינפלציה השנה התגברה מחדש, ולא בגלל העלייה. העלייה עדיין לא השפיעה על האינפלציה.

היתה לשר האוצר בשורה נוספת — שהגירעון התקציבי יהיה 1.7 מיליארד שקל. רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הגירעון של תקציב 1989 יהיה כ-4 מיליארדי שקלים. יותר מפי שניים מהגירעון הצפוי, וזאת לאחר ששר האוצר נגס בכשר החי של השכבות החלשות והבינוניות.

כאשר אנחנו רואים את הדברים הללו, נשאלת השאלה: מה קרה בנושא הצמיחה? מה שצמח זאת האבטלה. האבטלה צמחה והגיעה בשנת התקציב הזאת, שבה דובר על הקפאה, על ירידה במספר המובטלים, לממדים מדהימים. לפי הנתונים של המוסד לביטוח לאומי, של משרד העבודה והרווחה ושל שירות התעסוקה, אנחנו רואים שלמעלה מ-60,000 דורשי עבודה מקבלים דמי אבטלה. זאת החברה שאליה הוביל אותנו שר האוצר בשנת התקציב האחרונה. זה אותו שר אוצר המדבר אתנו היום באופטימיות-יתר על מה שיקרה בתקציב השנה הבאה, ואנחנו, חברי הכנסת, נצטרך להאמין לו. אם נאמין לו, נצטרך לאשר את התקציב במתכונתו שהוא מציע לנו.

צריך לזכור, שמספר המובטלים במשק הוא בעצם פצצת זמן חברתית. ממה זה נובע? במשך תקופה ארוכה לא זו בלבד שאין מוצאים מקומות עבודה, לא זו בלבד שאין מקומות עבודה חלופיים, אלא אנחנו נמצאים בשעה גדולה וגורלית למדינת ישראל, לעם ישראל ולאֶרץ־ישראל — עולים בהמונים, אולי גם הפתינו אותנו. מדובר בעולים מרוסיה. נקבל כל עולה בלב פתוח ובידיים אוהבות. נצטרך למצוא פתרון לכל עולה, אבל לא לכל אומר — לא לציבור בארץ, לא לתעשיינים, לא למובטלים, לא לעיריות הפיתוח ולא לכלל העובדים השכירים — שהעלייה היא פתרון לכל דבר. זה מה שמנסה לעשות היום שר האוצר. לא ניתן לו לעשות זאת, כיוון שיש פתרונות אחרים ופתרונות חלופיים להתמודדות עם הבעיה של המשק ועם בעיית התקציב.

מה קרה? עם אותו תקציב גירעוני, עם גירעון של 4 מיליארדי שקלים, מצא שר האוצר פתרון קל. מצוקה קשה עברה על תנועה אידיאולוגית — התנועה הקיבוצית. היה משבר אמיתי, והיה צריך למצוא לו פתרון. היה דרוש סיוע. החובות בכניסם הגיעו בשנת 1988 לכדי 7 מיליארדי שקלים, איך הכניסם נתנו? איך חתמו מזכירי התנועות הקיבוציות על החובות האלה? אבל זה נעשה. אמרו שצריך לסייע, וניתן סיוע. אביא רק דוגמה אחת מן הסיוע, רבותי חברי הכנסת. קיבוץ אחד, קיבוץ ברור-חיל, חיכ 150 מיליון שקל. לקיבוץ אחד, לברור-חיל, נמחק כתוצאה מן הסיוע המסיבי שהציע שר האוצר חוב בשיעור 90 מיליון שקל.

לו היו ראשי התנועה הקיבוצית אומרים שהם מאמינים בתנועה ההתיישבותית, שהתנועה ההתיישבותית פעלה כסמל של סדר, של מוסר, ושל קיבוץ ברור-חיל אסור להתקיים עוד — מה עושה עובד שנפלט ממקום עבודה? מחפש מקום עבודה. איך הם הצליחו לרדד את הקיבוץ עד לחוב של 150 מיליון שקל? איוני סגן שר האוצר, איך לא כאב לכם הלב למחוק חוב של 90 מיליון שקל לקיבוץ אחד?

דוגמה נוספת: בתקציב מדינת ישראל של שנת 1989 הקציתם 36 מיליון שקל לסיוע למפעלים במצוקה. אדוני סגן שר האוצר, אני יודע שאתה רוצה לעזור, וועדת הכספים אישרה, בהמלצת שר האוצר, רבותי מדינה על אותם כספים, כ-50%. אבל מה עושים הבנקים? הם מסרבים לתת סיוע למפעלים הזקוקים לו, מפעלים המעסיקים 30, 40, 50 או 60 עובדים. הם ממש לפני מצב של זריקת העובדים החוצה. אדוני סגן שר האוצר, אני יודע שאתה מטפל במפעל אחד, ב"דרור"

המשק הישראלי מהקיפאון שבו הוא נתון. 1989 היתה שנה אידיאלית. השכר, אויב הצמיחה, ירד; עלויות המימון, אויב הצמיחה האמיתי, ירד; נטל המס על המגזר העסקי ירד. העולם כולו צומח, והתעשייה הישראלית ירדה כתפוקתה כ-5%, ותפוקת החקלאות הישראלית ירדה כ-3% בשנה האחרונה. איך זה מתחבר ביחד?

כבוד סגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסי ביילין, זה לא ילך מעצמו. אתם מוכרחים להציע הצעה שתעודד את ההשקעה בייצור ואת פיזור האוכלוסייה עם התערבות ממשלתית. ואז, נריב, אולי נתוכח מאוד איוו התערבות ממשלתית, כאילו אמצעים וכמה.

אני רוצה לסיים ולומר: הרושם שלי, מקריאת התקציב הזה, חלקית, הוא שזה תקציב של כאילו, בערך, על-יד, תקציב ביניים. אינני יודע בדיוק איזה תקציב ביניים — אם ביניים בין המערך לבין הליכוד; אם ביניים בין ממשלה צרה לבין ממשלה רחבה; אם ביניים בין תקציב ראשון לבין תקציב נוסף, ועוד תקציב ועוד תקציב.

גדעון גדות (הליכוד):

בעניין של ממשלה צרה, איפה אתה עומד בתקציב הביניים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני עומד במקום כטוח, האמן לי.

התקציב הוא פרום, התקציב אינו סגור. במציאות של המשק, של החברה ושל המדיניות הישראלית, בצד המחיר הנורא של האינתיפאדה, שמשלמים אותו בתקציב הזה, אנחנו משלמים מחיר על האי-רואות, על העדר קו ברור. זאת אחת הסיבות להעדר הצמיחה, למתחים החברתיים הגואים ועולים. אני חושש, שמי שיעמור כאן בעוד שנה וידבר על ההתפתחויות הכלכליות של שנת 1990, יוסיף עוד שנה לרשימת השנים שבהן רצינו, התכוונו, ולא כל כך יצא, והפעם הזאת אולי בכל זאת נצלית.

היור"מ ירושובסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם שריר.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול הופיע לפנינו שר האוצר. אני רוצה לומר לכם: שמעתי אותו. הוא היה אופטימי. הוא אמר שעומדים לפתור את כל הבעיות — המשקיות, החברתיות, הכלכליות, בליטות קליטת העלייה. אינני יודע מנין הוא שואב את האופטימיות הזאת.

אני זוכר אותו שר אוצר שהופיע כאן לפנינו בשנה שעברה. הוא היה לא רק אופטימי אלא גם נתן התחייבויות. הוא הבטיח לנו צמיחה, הוא הבטיח מיתון באבטלה, הוא הבטיח שהשכר יעלה. מה הוא לא הבטיח כאן?

הוא אמר לנו: כדי לשמור על מצב המשק, מצב החברה, מצב הכלכלה ומצב התעשייה, אני, שר האוצר, צריך לחסוך מיליארד שקל. וראו זה פלא. איפה הוא קיצץ כדי לחסוך מיליארד שקל? הוא קיצץ כסובסידיות, בתחבורה הציבורית, במצרכי מזון, בקצבאות ילדים, והוא מצא לנכון לגזור עוד כמה גזירות נוספות. ברור ששכבה מסוימת מקבלת את כל המכות. את כל זאת ספגו המעמד הבינוני והחלשים, וכמובן גם הקשישים.

אדוני היושב-ראש, עם הבאת התקציב של השנה שעברה

חברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990 ;
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

במסגרת הרפורמה, האם כל העצמים מקבלים את הזיכוי במסגרת הרפורמה המוצעת? נכון הדבר, שלפני שנים נעשתה רפורמה לגבי השכבות החזקות, נותנים את זה לשכבות הבינוניות-החזקות, אבל עדיין חמשת העשירונים התחתונים, וכדי להיות מדויק יותר אומר, שעדיין ארבעת העשירונים התחתונים אינם נהנים מהרפורמה. הווי אומר: ביטול פטור — כן; רפורמה — לא.

הכבדה נוספת — מע"מ — שבה מתפאר שר האוצר: חוספת של 1% מע"מ. אדוני סגן שר האוצר, מי בעצם עומד ליהנות מהתוספת של 1% מע"מ? הרי אתם אומרים שהרפורמה תפתור את הבעיה של חלק מהציבור, אבל קבוצה של 400,000, אם לא 500,000 שכירים ועצמאים קטנים לא יוכלו ליהנות ממנה, והאחוז הנוסף הזה יכביד את הנטל שלהם.

שום תשובה לא שמעתי משר האוצר, שמדבר על פתרונות חברתיים כלשהם. איפה הפתרון? הכבדה יש, ומדוע? למה? האומנם אין פתרונות אחרים, קלים יותר וטובים יותר? אולי אביא רוגמה אחת. עלות העבודה — גם חבר הכנסת קיסר, מזכיר ההסתדרות, דיבר עליה; שמעתי, ורווקא קיבלתי זאת כחיוב. למעשה הפתעתי לטובה על שדיבר על כך — מדוע עלות העבודה צריכה להינתן לכל מי שאיננו מייצר, לכל מעסיק שאיננו מייצר. אילו הורדתם את עלות העבודה מכל מעסיק שאיננו יצרני, הרי מתוך כ"ב מיליארדי שקל בנושא הזה, כ"ב 1.5 מיליארד שקל אפשר היה להכניס לקופה הלאומית של מדינת ישראל.

כתוצאה מאותה עלות עבודה של 50% לא יכולים לפגוע עוד בשום דבר. כי עורך-הדין לא יעלה את מחירי החווה עקב כך, הוא לא ישלם משכורת נמוכה יותר לפקידה שלו. וראי-חשבון, רשתות שיווק, יבואנים ומערכות עסקים אחרות — מדוע זה מגיע להם? מצד אחד, אין סלקטיביות. איפה יש סלקטיביות, ואולי אפילו סלקטיביות מרושעת? אחם לקחתם את קצבת הילד הראשון, ולזכאי קצבת הילד הראשון — אומרים — זה יחזור באמצעות המעסיקים.

האם אתה יודע, אדוני סגן שר האוצר, שכ"ב 44,000 זכאים לקצבת ילד ראשון לא מקבלים את הקצבה כחווה? זאת איננה סלקטיביות? איך הם יקבלו את זה? אולי הם לא יודעים אפילו איך ואיפה הם צריכים לקבל את זה? ואולי הם גם מחליפים מעסיקים. זה מותר שיישאר באוצר, ואין דרך לפתרון, כי כך החלטתם — אלה כן, ואלה לא.

ומצד שני, אני בא ומציע הצעה כל כך פשוטה: אפשר לקבוע קריטריונים ברורים, חדים ובהירים למי שאיננו יצרני. למה לא לעשות זאת? והנה, יש לך כאן תקציב שיכול לפתור את הבעיות של הפטורים, של ההוצאות הרפואיות, של אם עובדת, של אזורי פיתוח, שגם שם אתם רוצים להכביד את היד באמצעות מע"מ. מדוע להטיל מע"מ על השכבות הללו, שאינן יכולות לקבל את הפטורים ואת הזיכויים האחרים כתוצאה מרפורמה וכתוצאה מדברים אחרים?

האם באמת מתכוון שר האוצר לטפל בבעיות כפי שהציג אותן בשנה שעברה? ובעצם הוא הכביד את ידו במלוא הכוח על העובדים, כתוצאה מהניהול, וכתוצאה מהסיוע שנתן בזמנו לקיבוצים, כאשר שום עובד לא נקלט.

אדוני סגן שר האוצר, בימים אלה אתם מנהלים משא-ומתן בעניין "כור", מאיימים עלינו ואנחנו מאיימים, שהולכים להציל עשרות אלפי מקומות עבודה. אני קורא לך מכאן, ואני מבקש שתקרא גם לשר האוצר, שלא לחת סיוע

שבפרס-חנה. המפעל הזה כבר פנה לכל מי שיכול היה לפנות אליו. הוא פנה אלי כשכן בשבוע שעבר. במשך שישה חודשים הוא עבר מערכת של ייסורים, של בדיקות, של תחנונים. ואחרי, אדוני סגן שר האוצר, יודע שהוא כבר איננו משלם בשביל נגאים סוציאליים לעובדים. יש לו הזמנות מיפן למוצר פטנטי שלו בכ"ב 300,000 דולר. יכול להיות שהחברה היפנית תזמין אצלו כ"ב 3 מיליוני דולרים — איני רוצה לומר כאן איזו חברה זו — אבל הבנק אינו נותן לו את ההלוואה שהוא מחכה לה. אולי הוא יגדיל את מספר העובדים. אבל כשנתתם לקיבוץ ברור-חיל — לא כאב לכם, היד לא רעדה לכם כאשר מחקתם 90 מיליון שקל.

כמה מפעלים כאלה, שלא יכלו להגיע לרמה של קבלת סיוע, נסגרו ועובדים נפלטו לרחוב? למפעלים אלה לא נמצא סידור. כמה מפעלים כאלה קיימים היום? שר האוצר אינו רואה אותם, אינו רוצה לראות אותם, ואולי גם אין לו זמן לראות אותם, אדוני סגן שר האוצר. יש לנו שר אוצר מעופף, מתעסק בבעיות שלום, מטפל בבעיות החברה, הכלכלה. אם אתה רוצה להיות שר חוץ, תבקש מראש הממשלה להיות שר חוץ; מותר, זה לגיטימי. אבל תראה באיזה מצב מצוי המשק, תראה לאן הכנסת אותנו בשנה הזאת, תראה באיזה כוץ טובעני אנחנו נמצאים היום, ואתה נואם לפנינו נואם אופטימי על מה שיקרה לנו בשנה הבאה, ועל כל מה שהולך לקרות לנו אתה אומר, שזה יקרה בעצם בגלל העלייה הצפויה, כאשר יש למעשה דרכים לפתור את הבעיות, דרכים להתמודדות כספית וכלכלית גם עם בעיות העולים והעלייה. ככל שירבו לעלות, כן ייטב לנו.

אני רוצה להתייחס גם לתקציב של השנה. התקציב המוצע מדבר בעצם על כמה עיקרים. עיקר אחד הוא ביטול הפטורים. מה המשמעות של ביטול הפטורים לעובדים הנמצאים במקומות עבודה, שבמסגרת הסכמי השכר שלהם השיגו ארוחה? אתם רוצים לגזול מהם את ההישג הזה, ואתם אומרים שזה יחסוך לאוצר סכום של 350 מיליון שקל בערך. האומנם?

כמי אתם פוגעים? אתם פוגעים באם העובדת, שלא תקבל את חצי נקודת הזיכוי שלה. ועוד אתם רוצים לפגוע בעובדי המשמרות, שהמשק כולו משווע להם, ואנחנו חייבים לעשות הכול, יותר ממה שעושים היום, כדי להיטיב את תנאי עבודתם ואת שכרם, לרבות תורים גדולים יותר, ובלבד שיעבדו במשמרות.

כמי אתם פוגעים? כאשר אתם מקצצים בארוחות? הרי כמעט שאין מפעל יצרני שאין בו ארוחה לעובדים, ואתם באים ורוצים לפגוע בכל המפעלים.

אדוני סגן שר האוצר — וכדאי שתעביר את דברי גם לשר האוצר — לא יהיה עובד שיסכים לשינוי לרעה בנושא הארוחה. הוא לא ישלם אגורה נוספת, והיצרנים יצטרכו לשאת בזה. מצד אחד אתם אומרים שאתם רוצים להקל עליהם, אבל מצד שני אתם אומרים: הבה נכביד את היד עליהם, כדי שהם יוציאו 300 עד 350 מיליון שקל נוספים אלה. ואז נבוא ונאמר: פתרון את הבעיה.

ומה אתם עושים? מצמידים את זה לרפורמה. מצד אחד רוצים לעשות רפורמה. יופי, זה מכובד, מקובל. כל רפורמה כמס תבורך, ואני כעד זה, ולא נגד. אבל מצד שני, שום התניה הקשורה ברצון האוצר לרפורמה לא צריכה לבוא בדרך של ביטול הסכמים חתומים, שנחתמו והושגו כדין במשך השנים, ולא באיום.

כאשר מדברים על הרפורמה נשאלת השאלה, איזו קבוצה מקבלת רפורמה. האם כל השכירים במשק מקבלים את הפטור

זלמן שובל (הליכוד):
אתה דווקא תומך בממשלה.

אברהם שריר (הליכוד):
אני מתכוון לחברה הישראלית כולה.

כיצד זה קרה, שבתוך החברה הישראלית יש האומרים כפה מלא "לא" לעלייה? האם אין בכך פשיטת רגל של החזון הציוני והבסיס המוסרי-החוקי להקמת המדינה?

אינני חושב שקליטת העלייה חייבת לבוא על חשבון פחרון בעיית שכבות המצוקה, עיירות הפיתוח והשכונות. נהפוך הוא, אם נדע להסביר את הדברים, ייווכחו גם אלה המתנגדים לכך כיום בכרכה שתביא העלייה מחר.

לצערי הרב, ההסבר הוא מגומגם. ועל רקע הקשיים האמיתיים העומדים בפני הציבור הזה, השכבות החלשות, קשה לקבל את חוסר התגובה המתאימה. הצהרות חסרות אחריות, הן מתוך מצוקה אמיתית של אותן שכבות והן על-ידי אחרים לתצורות פנימיות, גורמות נזק לנושא שהוא החשוב ביותר לעם היהודי — קליטת עלייה. האיום האמריקני והאזהרה הסובייטית יש בהם כדי להדאיג. גם אם נאמרו בישראל דברים שלא היו צריכים להיאמר, מוטב שנאמר עכשיו את הדברים באורח המודגש ביותר. העולה המגיע לישראל יתיישב במקום שהוא יבחר בו, מרצונו החופשי, והמדיניות תיקבע בירושלים ולא בווישינגטון ובמוסקבה.

חברי הביח, אם יתברר מחר, חס וחלילה, שעולים לא הגיעו משום מחדלי הקליטה בארץ, לא נסלח לעצמנו. זה יהיה מחדל, שלעומתו מחדל יום הכיפורים יחוויר. האיום האמריקני לא ירתיע אותנו. יש לחפש את המענה לקליטת העלייה גם או בעיקר מחוץ לתקציב המדינה. אין לשחרר מכך את הישראלים ואת יהודי העולם. האם אנו מחכים, חס וחלילה, לאובדן חיים על-מנת להבין את חדיפות הבעיה? השרפה כבר התחילה ברוסיה, ואנו חייבים למרד ולהוציא את אחינו משם. אסור להטיל מסים חדשים, ואינני מאמין גם במלווה מרצון, אך יש לפנות לעם היהודי בתפוצות ולומר לו את האמת. שסך כל המגביות מגיע בקושי ל-0.5% מהתקציב הלאומי של ישראל. האם קליטת עולים מוטלת רק על העם היושב בציון? צריך לחדול לסגוד לגיבוי העולם הקונים לעצמם יחס של כבוד מלכים תמורת שכריו זעום של הונם. יש להטיל מס קליטה על כלל יהודי העולם. זו חובה שחלה על כולנו. כאשר אני אומר מס אני מתכוון, בדרך ציורית יותר, לתחושה שצריכה לחול על כל יהודי העולם אשר לחובתם לקלוט את אחיהם בישראל. נראה מי ישחמט מחובה זו.

אני חושב שנצטרך להנפיק לכלל יהודי העולם תעודות, המגדירות מי השתתף ומי נשא בעול החובה הזאת, אשר כולנו חרתנו אותה על דגל הקמתה של המדינה. מדוע נדרוש מהגוי מה שיהודי לא מוכן לו?

כאן מן הראוי להזכיר את מאמצי מפעל איגרות הפיתוח, ה"בונדס", ונשיאו הנמרץ מאיר רחן. לרשותם רשת ענפה ומנוסה היכולה להירחם לכך. השנה הגיעו להישגי שיא, ובאמצעות הארגון הזה, שכבר קיים, ניתן יהיה גם להנפיק אותן תעודות ליהודי העולם, אשר יירתמו למען מפעל הקליטה של יהודי בריית-המועצות.

זהו מפעל אשר בחזונו ובתמריצו יכול להצית את דמיונם של יהודי העולם הרבה יותר מאשר תעלת-הימים, שהכחה בשעתה גלים לא מעטים בעולם. לצערי הרב, היא ירדה מעל סדר-היום. ייתכן שיש מקום לחשוב מחדש על הפעלתה של התוכנית.

אפילו לא של שקל אחד ל"כור" כל עוד לא יובטחו מקומות העבודה בכל המפעלים ובעיירות הפיתוח, לרבות מקומות העבודה של העובדים, אם ב"חנייה" בשלומי, אם ב"הכונים" בחצור, אם במפעלי הפלדה בעכו, אם ב"סולחם" ביוקנעם, אם ב"פניציה" כירוחם ואם במפעלים אחרים. כי הרי בשבילם אתם מבקשים את הסיוע. להם צריך לתת את הסיוע ולא למפעלים חזקים, שיכולים לעמוד במערכה.

אדוני סגן שר האוצר, אני רוצה לומר לך דבר נוסף, והיה טוב אילו אתם הייתם מציעים זאת. יש היום בעיה. יש לנו עלייה, וצריך להתמודד אתה, צריך לקלוט אותה. אז אומרים: אין כסף. אז אולי, אדוני סגן שר האוצר, באמת תציעו מלווה; אז מלווה חובה, אלא מלווה חיסכון מרצון. תפנו אל אותו ציבור שמחזיק בכספים, תבטיחו לו תנאים מועדפים, ובעוד כמה שנים, אחרי שנקלוט את העולים, והם ייכנסו לבתים, ישתרו ביישובים וייקלטו במקומות עבודה, נוכל להחזיר למי שהלווה לנו את הכספים.

ה"יור" מ' וירשובסקי:
האם חבר הכנסת רפאל איתן ביקש לשאול שאלה?

רפאל איתן (צומת):
רציתי לשאול אם לא עבר זמנו.

ה"יור" מ' וירשובסקי:
אכן, עבר זמנו בדיוק עכשיו, אבל אם תשאל זה ייקח עוד זמן.

תודה רבה, חבר הכנסת שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):
אדוני סגן שר האוצר, מקוצר זמן אינני יכול להמשיך ולפרט עוד דברים מספר, אבל אני אומר שאם לא תשנו את התקציב בדברים שעליהם דיברתי, אני מודיע לכם שאני אצביע נגד התקציב.

ה"יור" מ' וירשובסקי:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שריר, ואחרי — לחבר הכנסת גדליה גל. חבר הכנסת שריר, יש לך 15 דקות.

אברהם שריר (הליכוד):
אני מודה לך, אדוני היושב-ראש על נדיבות לבך.

ה"יור" מ' וירשובסקי:
זו איננה נדיבות לבי, זה הזמן שהוקצב לך.

אברהם שריר (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הבית המעטים, אבל החשובים, אדוני סגן שר האוצר, ממשלה רחבה, להבדיל ממשלה גדולה, שהיתה יכולה לא רק לקדם את השלום, אלא לטפל גם בהכראת הכלכלה ובתחלואי החברה.

הצבעתי כשעתי, אדוני היושב-ראש, בעד הקמת ממשלה רחבה, שכולנו קיוונו שתהיה גם ממשלה גדולה. אני עדיין תומך בממשלה רחבה, בהעדר טובה ממנה, אך השאלה היא, האם גם כמצב החולשה שבה היא נמצאת אין אפשרות להגיע להחלטות אמיצות יותר בתחום השינויים המבניים בכלכלה, כאשר הממשלה נשענת על רוב גדול כל כך של חברי כנסת?

נס גדול קרה לנו: נפתחו שערי הארץ האסורה, ואנחנו רואים את אחינו מחילים להגיע אלינו. שנות תפילה רבות נענו. מדוע אין לנו תחושה של שמחה והתעלות? מדוע יש בנו תחושה של הר העומר ליפול עלינו? כיצד זה קרה?

חוכרת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990:
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

אדוני היושב-ראש, יש נטייה טבעית להרים את כל הדגלים כולם בכת-אחת לראש התורן. אין בעיות לא חשובות. השכלה גבוהה, מקומות לימוד בארץ לסטודנטים ישראלים המחפשים אוניברסיטאות בחוץ-לארץ בהעדף אפשרויות חלופיות בארץ, שחיקת השכר והפנסיה ועוד — הכול חשוב. אבל אני מציע, כדי שנצליח במשימה העומדת בפנינו ונהיה מציאתיים במסגרת האפשרויות אשר אנחנו יכולים לגייס, להכריז על השנה כשנת עלייה. הכרזה — ומעשה בצדה. אם כך ננהג, נוכל אולי להתפנות בשנה הבאה לבעיות הנוספות המתכות, ובצדק, לפתרון המשתהה.

היור' ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אברהם שריר. רשות הדיבור לחבר הכנסת גדליה גל, ואחרי — לחבר הכנסת יואש צידון.

גדליה גל (המעריך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מאחל בכל לבי לשר האוצר ולנו, שבנומרו כאן בעוד שנה בעת הדיון על תקציב 1991 יוכל לומר: בשנה החולפת קלטנו, ובהצלחה, למעלה מ-100,000 עולים ומספר המוכטלים ירד.

ההזדמנות שבאה לידינו עכשיו מציבה בפנינו אתגר שחלילה לנו להחמיצו. על כן, כל שאנו עושים עכשיו צריך להיגזר מהמטרה של קליטת העלייה וצמצום האבטלה.

אני רוצה לומר כמה מלים על השנה שחלפה. המצב העגום שאלינו נקלע המשק הוא תוצאה ישירה של מדיניות כלכלית שגויה, שנקטה בשנים 1987 — 1988, אשר התבססה על קיצוץ כמעט כולו של רזיבות ובתנאים כמשק. מדיניות זו הביאה להאטה בפעילות הכלכלית ולמיתון.

במרצת שנת 1989 שינה שר האוצר שמעון פרס את המדיניות הכלכלית ונטק צעדים נכונים, והחשוב שבהם היה הפיחות, שהגדיל את רווחיות היצוא ושיפר את כושר התחרות ביבוא. התוצאות באות לידי ביטוי בגידול היצוא, ועל כך יבורך.

שמעתי אתמול את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מבקר את שר האוצר, ומרהרה אם לא צריך להחליף את הנהגת האוצר. תמהתי למה הוא מתגעגע: למדיניות של 1987? של 1988? אם גם אז הוא אמר שצריך להחליף את הנהגת האוצר? אף אפשר לעמוד כאן ובמצב נחושה להטיל על שר האוצר שמעון פרס, שסיים שנה אחת בתפקידו, את המיתון ואת העדר הצמיחה? לחבר הכנסת ויינשטיין פתורנים.

גם אצלנו התברר, שבירידה ממאות אחוזי אינפלציה יש הרבה מאוד כאבים. אי-אפשר לעשות את זה דילוקס.

אבל את המשק חייבים להניע אל עבר הצמיחה. המפתח הוא בהשקעות, ואלה מאחרות לבוא.

בחוכרת שהוציאה התאחדות התעשיינים על התעשייה בשנת 1990 נמנות הסיבות לירידה בהשקעות. בין השאר הם כותבים: "המשבר העמוק ב'כור' ובתעשייה הקיבוצית משפיע גם הוא על הירידה בהשקעות. במקביל אין מגזרים אחרים בתעשייה העשויים לחדש את תנופת ההשקעות".

מפעלי התעשייה הקיבוצית ומפעלי "כור" מהווים כרבע מכלל התעשייה הישראלית, וכל עוד תוכניות ההכרזה שלהם מודרשות במקום והבנקים לא נותנים להם אשראי, השקעות חדשות לא תתבצענה. מפעלים רבים בשני הסקטורים האלה הם רווחיים ובריאיים, והזמן החולף הינו גורם הרסני עבורם. הסכנת בתהליך הוצאתם מהמצוקה גורמת נזק גדול בהרבה

השינויים במדיניות המיסוי הם צורך השעה. יש להוריד את שיעורי המס ליחיד, כפי שזה גם בא לידי ביטוי בהצעת התקציב, וכמגזר העסקי. גביית מס אמת תעלה, ומקומות עבודה נוספים ייווצרו. אם נרצה להתייחס כרצינות לתחזית האוצר לגבי גידול ריאלי צפוי של 5%, חייבים כשינוי בסיס המס. בלי תמריץ ליחיד ולחברה העסקית, לא יתחיל התהליך המקוה של הצמיחה.

המבנה התקציבי הכפוי עלינו בישראל הוא חריג ויוצא דופן בעולם. בשום מקום בעולם אין שיעור של 33.9%, כמעט 40%, בסעיף ההכנסות, המורכב ממענקים וממלוות, ובצד הוצאה למעלה מ-52.5%, למעלה ממחצית התקציב לביטחון ולהחזר מלוות. אחת הצדקות לקיום ממשלה רחבה היתה הצורך להתמודד עם מבנה לא-בריא כזה. חבל שרבר לא נעשה. אולי זו ההחמצה הגדולה של הממשלה הנוכחית.

אדוני היושב-ראש, ביטחון לעם בעיניו המודרני הוא לא רק טנקים, מטוסים ותוחמים. ביטחון הוא גם כמות מחשבים, רמת ההשכלה, כלכלה בריאה ומספר אוכלוסין. לו היינו ב-1948 3 מיליונים במקום 600,000 יהודים, היו תוכניות המלחמה של הערבים שונות, וייתכן שהפלישה לא היתה מתקיימת. יש יחס ישר בין כמות הנשק לבין מספר התושבים. במלים אחרות, יש, וצריך, תוך לקיחת סיכון מחושב, להיעזר בקיצוץ תקציב הביטחון לצורך קליטת העלייה.

אני ממליץ, אדוני סגן שר האוצר, לך ולשר האוצר לבחון מחדש את האפשרות של קיצוץ בתקציב הביטחון. שיוצד ויופנה לקליטת עלייה.

אדוני היושב-ראש, אחד מסימני ההיכר של מדינה מפותחת הוא רמת התשתיות. לצערי הרב, ישראל מפגרת בתחום זה. יש לכך מחיר כלכלי כבד, כלומר, הפסד כבד למשק — רשת כבישים משובשת, מערכת טלפונים חסרה ועוד, ואלה פוגעים במישורן ככושר הפיתוח של המשק והכלכלה.

במקום לעסוק במאבקים לסימון אזורי הפיתוח, יש להפנות את המשאבים לפיתוח תשתיות. אין סיבה, אדוני היושב-ראש, ש-41 שנים לאחר הקמת המדינה תארך נסיעה ממרכז הארץ לטבריה שעתיים, ובתנאים לא נוחים. אילו היו כבישים טובים ורמת תשתית טובה, אילו היו כבישים מהירים — היה פיזור האוכלוסין מתבצע מאליו, ללא צורך של סימון אזורי פיתוח ותמריצים אשר באים מקופת המדינה.

יש הצדקה לביקורת על קליטת העלייה במרכז הארץ. אדוני סגן שר האוצר, צריך לשקול, האם אין זאת ההזדמנות הנדירה לפעול למען יישוב הגליל וייחודו ולמען יישוב הנגב. חלומות בני 40 שנים ומעלה עדיין קיימים בקרבנו בגדר של חלום. האם אין מקום לקבל החלטה, וכתנאים לא ניתן רק לשני אזורים, אזורי הנגב ואזורי הגליל? מי שירצה להתיישב במרכז הארץ חייב יהיה למצוא לכך הסדר בכוחות עצמו. בינתים יכולה להתקבל הצעת החלטה אמיצה, אשר בצדה צריכה להיות גם נכונות לביקורת לא מעטה. אני סבור, שעל-ידי פיזור האוכלוסין בצורה נכונה, היינו יכולים להגיע למימוש שתי מטרות לאומיות, שהן עדיין בגדר של חלום.

בנקודה זו אני רוצה לברך את האוצר על כוונתו לבטל את המס על השכרת דירות. המס בשיעור של 10% הוא מס נמוך, אבל הוא מונע בוודאי בעד מספר אולי לא קטן של בעלי דירות מלהשכירן. בתקופה של ביקוש לדירות זה גם יקל, מצד אחד, על העולים החדשים, ומצד אחר, גם ימתן את העלייה הספקולנטית הצפויה במחירי הדירות.

יואש צירון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

יואש צירון (צומת):

כבוד היושב־ראש, כבוד סגן השר, חברי הכנסת ה"רבים", אם תיערך בחינה של "מצא את ההבדלים" בין הצהרות הפתיחה ותוכן התקציב של השנה שעברה לבין אלה של היום, רק חדי־העין ימצאו משהו שעליו ניתן להצביע.

רבותי, בעלייה שש־ספרתית, ולהבדיל, באבטלה שש־ספרתית, כעבודת זרים שש־ספרתית ובאינפלציה דו־ספרתית, לא מטפלים בשינויים שהם בקושי חד־ספרתיים, 3% מס הכנסה פה, 1% מס ערך מוסף שם, קיוזים פה ושם.

אנחנו נלחמים כאן מלחמת קיום קשה, והמפקדה עוסקת בפריסת פלוגות בשטח בין הגבעות בלי לצייר חץ המצביע על מטרה, על כיוון, על רצון ושיטה ברורים, לא לאן רוצים להגיע, לא איך רוצים להגיע, לא באילו שלבים רוצים להגיע, לא עדיפויות, לא כלום.

מורידים כמה אחוזי ריבית על משכנתאות, אבל לא פותרים את בעיית הערבים הנדרשים. התוצאה: עולה או זוג צעיר ימצאו את עצמם באתו מכוי סתום, אולי קצת יותר רחב, אבל לא פחות סתום.

קיבלתי רשות לדבר שמונה דקות, אבל חבל על זמנה של הכנסת ועל זמני שלי. יכולתי לקרוא את נאומי מהשנה שעברה, זה היה מתאים, אבל הוא כבר רשום ב"דברי הכנסת".

היור"ר נ' מסאלחה:

בחיל האוויר, אני חושב ששמונה דקות לטייס זה הרבה מאוד זמן.

יואש צירון (צומת):

זה נכון, אבל אני לא אדבר שמונה דקות, אדוני.

אילולא פחדתי מעמיתי חבר הכנסת בן־מנחם, אבל הוא איננו, הייתי אומר: *Plus ça change, plus ça reste la même chose* — כלל כזה משתנה יותר, מתברר יותר שזה ממשך להיות אותו דבר.

חבל על הזמן. לכו, רבותי, חזרה לשולחן העבודה והביאו תקציב שיראה לנו מה איך לעשות כדי להגיע לכלים שלובים עם כלכלת המערב, בלי אבטלה, חוץ קליטת עלייה, במינימום אינפלציה. זה בהחלט אפשרי, אבל זה דורש מנהיגות, חזון, דמיון, חריצות, וגישה שונה, אתום שונה. כל אלה אינם כנמצא.

אנחנו נצביע נגד התקציב.

היור"ר נ' מסאלחה:

חודה רבה לחבר הכנסת יואש צירון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק. הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, התקציב הוא יערי־ב, והתבות האלה — שמונחות על השולחן הזה ורובנו לא יכולים להתעמק בהן, באורח טבעי — מעידות על כך שמדובר בעצים רבים. אבל לפעמים צריך להסתכל על היער מרחוק, מלמעלה, כדי להבין כמה מדובר. לדעתי, העניין המרכזי במשק הישראלי הוא החלק של הסקטור הציבורי, של הממשלה בכלל ושל מערכת המיסוי בפרט, במשק הלאומי. אגב, גם במדינות אחרות מקובל היום העיקרון הזה: למרוד את חלקו של הסקטור הציבורי במשק כאינדיקטור לאפשרות של צמיחה.

מההפסד שעלול להיווצר מפעולה מהירה לחילוץ, כל יום שעובר על "כור" גורם נזקים כבדים, חלקם בלתי הפיכים.

על כן, לדעתי אסור לו לשר האוצר לחשוש מהדמוגים ומאלה שמניעים פוליטיים בלבד בלשונם. הם יקברו אותו בין שיעשה ובין שלא יעשה. שר האוצר חייב לקחת את היוזמה והאחריות ולסיים את פרשת "כור", כי איש לא יעשה זאת במקומו, ואו יתחיל המשק לזוז.

גלי העלייה תרמו בעבר לפיזור האוכלוסייה, ואין סיבה שהפעם הזאת זה יהיה אחרת. התוכנית, שלפיה שני־שלישים מהדירות ייבנו לאזור החוף ורק בפרפריה, אינה נראית לי. היחס צריך להיות הפוך: שליש במרכז ושני־שלישים בפרפריה.

אני מציע לקבוע כיעד לאומי בנייה לאורך ההרים שבין כוכב־יאיר לוואדי־עארה. דלילות האוכלוסייה היהודית שם מחייבת העדפת בנייה שם על פני בנייה ליד הים. וגם מקום זה הוא, כידוע, במרכז הארץ.

אשר לחקלאות — שנת 1989 היתה הגרועה שבעשור האחרון. על־פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הכנסתו של עצמאי בחקלאות מגיעה כדי 60% מהשכר הממוצע במשק. בדיון שנערך בשבוע שעבר בוועדת הכספים, בהשתתפות שר החקלאות, ומיעון בתקציב למדתי, שבמדיניות הממשלה אין שינוי, והמצב החמור יימשך. אני יכול להבטיחכם שגם אם תהינה התפוכות בחקלאות כאשר תהינה, תוצרת חקלאית לא תחסר. השאלה היא רק מי ייצר אותה ומי יעבד את קרקעות המדינה.

על רקע מצב זה בחקלאות אי־אפשר להבין, ורודי שלא לקבל את ההחלטה לקצץ סובסידיות בענף הלול ולא להעלות את מחירי התוצרת. מי אמור לספוג זאת? מי שהכנסתו 60% מהממוצע במשק?

מכאן לחקלאות וליכולתה לתרום לצמיחה — השקעות בחקלאות לייצוא נושאות פירות בתקופה הקצרה ביותר בהשוואה למגזרים אחרים. על־ידי השקעות בחקלאות ניתן להוסיף מקומות עבודה במערכות המשרות, כמו בתי־אריזה, הובלה, נמלים ועוד.

השקעה בחקלאות מחייבת פתרון בעיית הביטחונות במשק המשפחתי. שנים רבות, עד סוף שנות ה־80, היתה נהוגה כהתיישבות מערכת של אשראי מרוכז, אשר העמידה לרשות המתיישבים הון חוזר ואשראי להשקעות, תוך פיקוח ובקרה. ראוי לציין, שהממשלה באתה תקופה היתה ערבה על חלק מהכסף, אולם מעולם לא נדרשה לשלם אפילו פרוטה אחת בגין הערבות הזאת.

מימוש ההחלטה שהקרקע תהיה סחירה ותהיה בטוחה יאריך זמן רב, כי הרי איש לא מעלה על הדעת, שמשק סחיר ימכר למרבה במחיר. משום כך אני מציע למצות את הפוטנציאל החקלאי לקיום צמיחה ביצירת תנאים שיאפשרו פיתוח, וזאת על־ידי פתרון מהיר של בעיית הביטחונות.

לסיום, הקליטה וצמצום האבטלה צריכים לעמוד במרכז ההוויה שלנו בשנה הקרובה. נצליח לעשות זאת אם כל אחד מאתנו ישאל את עצמו יום־יום: מה עשיתי ומה תרמתי. מתוך גישה זו אני פונה אל עובדי המשרד לקליטת העלייה, שיפסיקו את העיצומים, כי אין זה הזמן ואין זו השעה לכך.

היור"ר נ' מסאלחה:

חודה לחבר הכנסת גדליה גל. רשות הדיבור לחבר הכנסת

תוכרת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

ישראלית-ערבית שלא זכתה, לפחות מצד אחד, לתמיכה של מעצמה — התפנית הזאת היא בעלת משמעות אדירה.

אני חושב שאם אנחנו צריכים לצמצם הוצאות ביטחון כדי לקלוט עלייה, אנחנו תורמים לביטחון. יש ביטוי צרפתי: צריך לפעמים לסגת כדי לקפוץ טוב יותר קדימה. צריך לסגת בהוצאות הביטחון באורח זמני אפילו כדי לאפשר צמיחה, עלייה ומספר גדול יותר של ישראלים שישרתו בצבא כעתיד. זה סוד הגידול: אתה מתכווץ כדי לאפשר לגוף לצמוח, אתה מצמצם הוצאות ממשלתיות כדי לתת דרוו וחופש ליוזמה, כדי שסך כל ההכנסה יהיה גדול יותר.

לדעתי, יש כנראה התקציב של שר האוצר דברים חיוביים, ואני מרהיב עוז בפנפי איש אופוזיציה ואומר: היו גם דברים טובים בשנה שעברה. הגידול ביצוא והגידול בפרודוקטיביות — אלה דברים שאני מברך עליהם; אני לא מברך על דברים אחרים, כמובן. אבל בלא שתייגנו את הדעת על העניין הגדול הזה, איך לכווץ, לא תהיה צמיחה.

הי"ד נ' מאסלחה:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל קליינר, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התקציב הזה אמור היה להיות תקציב בסימן קליטת העלייה, כך אומר האוצר. האם זה תקציב בסימן קליטת העלייה? אני חושב שגם על כך התשובה ברורה. אם ההערכות הרשמיות הן שהשנה יבואו בין 150,000 ל-200,000 עולים, ובספר התקציב יש הקצבה ל-30,000 עולים בלבד, הרי זה איננו תקציב בסימן קליטת עלייה.

אני שמעתי, כמובן, את ההסברים, שזה נודע מאוחר, שזה יתוקן במשך הזמן, שעדיין לא יודעים מאין לקחת. כל הנימוקים טובים ונכונים, אולם נשאלת השאלה: מדוע תקציב הבריאות תוקצב ב-100%, תקציב הביטחון תוקצב ב-100% ותקציב החינוך תוקצב ב-100%, ודווקא תקציב קליטת העלייה, שכל התקציב שלנו השנה אמור לעמוד בסימן שלו, תוקצב כפחות מ-25%?

אני גם בתוקף תפקידי וגם כחבר הכנסת, אינני מתכוון לתמוך בהצעת התקציב הזאת. אני מתכוון לקרוא לסייעות הכנסת ולחברי ועדת העלייה והקליטה, שבה מיוצגות כל הסייעות, שלא לתמוך בתקציב כמתכונתו הנוכחית. אם יש בתקציב לקליטה רבע משיעור הכסף שנדרש — אני מוכן לאשר תקציב שיש בו רבע מתקציב הביטחון הנדרש, רבע מתקציב הבריאות הנדרש, ורבע מתקציב הנדרש בכל יתר הסעיפים. אם כך, בואו נאשר תקציב לשלושה חודשים, כדי לתת לאוצר שהות למצוא מקורות מימון לכל התקציב השנתי, בכל התחומים, ולא תופלה הקליטה מיתר התחומים.

מאין ניקח את המימון? אני אינני מזלזל בשאלה הזאת, אבל זה לא תקציב העומד בסימן קליטת העלייה, בין השאר מכיוון שהוא איננו תקציב-חירום, והתקציב הזה היה צריך להיות תקציב-חירום, לא כהגדלת צד ההכנסה אלא בהקטנת צד ההוצאה.

אינני יודע כמה גנים ציבוריים מתכוונים להקים בשנתיים הקרובות וכמה "אקרשטיינים" מתכננים אדון להט יותר ראשי הערים. אני סבור, שבשנתיים הבאות, כמצב החירום שנוצר, לא נורא אם לא יהיה שום "אקרשטיין" ואם תוקפאנה תוכניות הפיתוח ותוכניות הבנייה שאינן חיוניות. עיוותים שלא תוקנו

נכון, לא תמיד יש קורלציה מלאה, אבל בדרך כלל, כשאנחנו רואים מדינות מפותחות, מתקשות בכלכלתן, היו סמוכים ובטוחים שהסקטור הציבורי הוא שם אדיר-כוח, שיש ריבוי עצום של פקידים במוסדות ציבור, שהחברות מולאמות. בברזיל, בארגנטינה, מדינות עשירות ביותר, יש סקטור ציבורי של קרוב ל-70%, לפעמים למעלה מ-70%, ואני חושב שהתוצאה של היחס המעוות הזה באה לידי ביטוי בתוצאות המשקיות.

בישראל יש לנו בעיה רצינית ביותר בתחום הזה. זהו היער, זה לא העץ הבודד. אני רוצה לתת לכם, חברי הכנסת, נתונים שלא מצויים בספר התקציב. אני רוצה לתת שתי מערכות של נתונים מדאיגים ביותר. נתון ראשון מדבר על סך כל ההכנסות ממסים, כלי ביטוח לאומי וכלי הכנסות ממסים עירוניים. בשנת 1988 היו ההכנסות ממסים, כלי ביטוח לאומי, 36.9%; אם מוסיפים על זה את הביטוח הלאומי — 45.3%. בשנת 1989 ניכרת מגמה חריפה, לפחות מבחינה זו: ההכנסות ממסים, כלי ביטוח לאומי — ירידה של 4% ומעלה, כלומר 32.2%; עם ביטוח לאומי — 40.9%. אבל בשנת 1990, לפי כבר גדל מ-32.2% ל-33.9%, כלי ביטוח לאומי; ועם ביטוח לאומי — מ-42.2% ל-42.2%. אלה נתוני האוצר. זאת ועוד, ואולי חמור יותר מזה: לפי התקציב שהוגש לנו, כלי תקציב נוסף — ואני לא מאמין שנעבור את השנה הבאה כלי תקציב נוסף — ההוצאות התקציביות המקומיות כחלק מהתוצר המקומי הגולמי היו בשנת 1988 46.9%, ירדו ב-1989 ל-45%, ועלות בחזרה בשנת 1990 ל-46.1%.

לדעתי, בנתונים האלה, אף שמדובר בעלייה לא-גדולה, אני מסכים, המגמה היא המסוכנת, משום שהיתה צריכה להיות ירידה נוספת. אני רוצה לומר לכם: בכל מדינות אירופה המערבית, והיום גם כשבדיה, אהובת לכה של מפ"ם, יש כוונה ברורה של שרי האוצר והכלכלה ושל הממשלות ושל הפרלמנטים לכווץ ולצמצם את שיעור הסקטור הציבורי והמיסוי בכלל התל"ג. כעת אנחנו נמצאים במצב, שכאשר אנחנו מוסיפים את שיעור המסים האדיר שיש לנו ברשויות המקומיות, שחלקן בישראל הוא גדול מאוד, אנחנו מגיעים ליותר מ-50% מס, וזה לא מאפשר צמיחה. זה מאפשר צמיחה בשוליים, זה לא מאפשר המראה, זה לא מאפשר זינוק. אדוני סגן שר האוצר, אין זה מקרה, שבשנים שהיתה בישראל צמיחה אדירה תחת ממשלות המערך — דרך אגב, הסוציאליסטיות כביכול — בשנים אלה היה שיעור המיסוי בתל"ג נמוך הרבה יותר מהשיעור היום.

לכן, מכיוון שגם זמני קצר, אני רוצה לדבר רק על המקרה, רק על היער. היער הזה חייב להצטמק כדי שאפשר יהיה למצוא שדות חדשים, שבהם יתפרנסו אלפי מפרנסים חדשים. כלי זה, הכול משחק של קח ותן: קח ממני ותן לי. בעניין זה אני חושב, שכרי לצמצם את ההוצאות הציבוריות, ובעיקר כדי להקדיש כספים רבים יותר לקליטת עלייה — והלואי שתגדל ותגאה — אין מנוס מחשיכה מחדש על הוצאות הביטחון ועל סדר הכוחות של צה"ל. אני לא מבקש קיצוץ מהסוג שאחס באוצר — מבקשים ממשרד הביטחון — אתם מבקשים קיצוץ של 500 מיליון ומקבלים בקושי קיצוץ של 100 מיליון — אני מדבר על חשיבה אוסטרטגית חדשה על סדר הכוחות של צה"ל, על הנסיבות הגיאופוליטיות והאסטרטגיות החדשות לאור התפנית המשמעותית בעמדת ברית-המועצות וצמצום מספר הניצבים הסובייטיים כסוריה והמגמה החדשה להימנע מעורבות במלחמות מקומיות. וביודענו שלא היתה מלחמה

אני מציע שנאמץ גישה חדשה ומהפכנית, היוצאת מנקודת ראות של העולה המסוגל לשלם בשנה השנייה כ-400—500 שקל לחודש, ואז נאמר לו: אם אתה הולך לכרמיאל, 400 שקל יספיקו לך להחזיר משכנתה, ותהיה לך דירה משלך. אבל אם אתה רוצה לגור בפתח-תקווה או בכפר-סבא, אני לא יכול לתת לך דירה בהחזר של 400 שקל לחודש, כי אני לא רוצה לתת לך קרקע במתנה בצורה זו או אחרת, כי אני לא רוצה לתת לך פרס על זה שהלכת למרכז הארץ. אבל אני רוצה לתת לך אופציה לבחירה, ו-400 שקל אלה יהיו שכר דירה שאחיה תשלם מדי חודש בחודשו, כאשר המדינה תקבע תקרה ותפקח על שכר הדירה. מי שיממן את הבנייה הזאת יהיה הקבלן, ותהיה לו אופציה, אחרי 17 או 20 שנה, למכור את הדירה לעולה או למישהו אחר, ואז הוא יצטרך לשלם למדינה את המחיר הריאלי של הקרקע.

סידור כזה יהיה זול יותר למדינה ממתן משכנתה, כי היום תקרת המשכנתה לעולה היא 37,000 דולר, ובה טמון מימון מדינה של 44,000 שקל. אני מעדיף להגיד לקבלן: קח את הקרקע, ושכר הדירה יכסה לך את ההלוואה לצורך בנייה, כאשר יש לך תמריץ, שבעוד 17 שנה תוכל למכור את הדירה, תהיה לך אופציה למכור את הדירה ולשלם את מחיר הקרקע.

לדעתי, צריך לחשוב במודלים כאלה. אם לא כן, אדוני סגן שר האוצר, מה שיקרה הוא, שבעוד שנה יהיה לחץ אדיר, עולים יגמרו את תקופת השכירות, ואז יגידו: בנינו 40,000 דירות, העולים לא יכולים לקנות אותן. אתם לא תעמדו בלחץ הזה, ואז יהיה צורך להכפיל את המשכנתאות בלי ריבית במרכז הארץ. איזה תמריץ יהיה אז למישהו ללכת לפריפריה? האם אז תגידו: ניתן לו סכום כפול בפריפריה? לא יהיה לו מה לעשות עם זה. שם הדירות זולות, שם הוא לא צריך עידוד.

אני מקווה שעד 31 במרס יקרו שני דברים: הראשון, שיהיה תקציב שבו לא תהיה הקליטה בת חורגת, אלא היא תהיה כמו הבריאות, כמו החינוך, כמו כל נושא אחר. הדבר השני, אני מקווה, שבעבודה משותפת של ועדת העלייה והקליטה וועדת הכספים, אולי יבואו לידי ביטוי גם כמה רעיונות חדשים ונועזים, שמצד אחד יקצצו, ואני בהחלט בעד גישה אחראית בנושא הזה ולא בעד גישה דמגוגית מקובלת, ומצד שני, יהיו גם כמה מודלים שיפתרו לא רק את הבעיה של חצי השנה או אפילו השנה הקרובה, אלא גם בעיות שיתעוררו בטווח ארוך, וכרגע אנחנו לא מתמודדים אתן, כי הן עוד לא מאיימות עלינו, אלא אנחנו כולנו עוסקים בטווח הקצר. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

42 שנה, יחכו עוד שנתיים. היום אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו מותרות כאלה.

אני רוצה לומר לכם, שכמו אל כל חברי הכנסת, גם אלי באים אנשים עם כל מיני תביעות צודקות ומבקשים את תמיכתי. בעת האחרונה, אדוני סגן שר האוצר, יש לי תשובה סטנדרטית: זה עולה כסף — תבואו בעוד שנתיים. כרגע, רק קליטה. כרגע, אנחנו במצב חירום.

אינני בעד הטלת קנסות על האורחים, אינני בעד הטלת מסים. אבל קליטת העלייה איננה הוצאה, איננה בזבז, היא השקעה. ולצורך השקעה כגולה, ואני חושב שלמיצוי הכיוון הזה שמשגיגים מימון לצורכי השקעה; להשיג מימון במקום שהכי זול להשיג אותו — מתושבי הארץ, מתושבי חוץ, מבנקים, ממי שמבקש את הריבית הנמוכה ביותר והמשתלמת ביותר לדעת כלכלנים.

אני גם חושב, שאם אנחנו נראה בתקציב זהו תקציב-חירום, ושנחנו מקשים על עצמנו, יהיה לנו קל יותר לגייס תרומות מהיודים כגולה, ואני חושב שלמיצוי הכיוון הזה איננו מתקרבים אפילו. אם אני לא אבנה גן ציבורי חדש בכפר-סבא, תהיה לי זכות מוסרית לכוא אל תושבי לונג-איילנד ולהגיד להם, שלא צריך גם גן ציבורי חדש בבית-הזקנים שלהם. אם נשחרר כל דולר שאפשר לשחרר פה בארץ לטובת קליטת העלייה, גם כשזה קשה, וגם כשזה כואב לפעמים, אני חושב שגם יהודי הגולה ינהגו בהתאם לכך, וכל דולר שייאסף אכן יגיע לארץ.

אני הקשבתי לדין. אני חושב שאנחנו כבר יודעים שיש עלייה, אנחנו כבר יודעים שיבואו הרבה יהודים. אבל אנחנו עוד לא מבינים בדיוק מה משמעות הדבר. כולנו מאושרים שיש קליטה ישירה והעולים יקלטו ולא צריך לבנות עוד 100 מרכזי קליטה. אנחנו רק לא נותנים את הרעת על השאלה מה יקרה בעוד שנה, כשאנחנו נצא מהאופוריה הזאת של קליטה ישירה, כשהעולה יפסקו ליהנות מדיוור ההשכרה במימון ממשלתי מלא, ויצטרך לחשוב על דיוור קבע.

אני רוצה לומר לסגן שר האוצר, שמ-45,000 הדירות שסיכמתם עליהן עם משרד השיכון — אני לא יודע אם יש עולה שמסוגל לרכוש דירה אחת. 20,000 הדירות הפרטיות, מי יקנה אותן? יקנו דירה בגבעת בית-הכרם כ-300,000 דולר או אפילו כ-150,000 דולר? זה לא לעולים, ואם הכוונה היא לבנות את 17,000 הדירות באשרוד, בראשון-לציון, בנתניה ובירושלים, גם אותן איש לא יוכל לקנות, כי הן יעלו 70,000 דולר, וזה המינימום שבמינימום, ולהערכת הן יעלו יותר. ההחזר החודשי של העולה, יחד עם כל המשכנתאות המשלמות, יהיה 700—800 שקל לחודש. זה סכום שהוא לא יוכל לעמוד בו.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

על שולחן הכנסת גיליון תיקונים לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן—1990. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונח עתה

חוברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990 ;

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

ה. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990 ;

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן — 1990

(קריאה ראשונה)

ראשית, מה שהאוצר דורש הוא שישלמו הוריו של כל מי שהולך ללמוד מגן-חובה עד כיתה י"ב, אבל לפי התוכנית ילמדו יום לימודים ארוך רק תלמידים מכיתה א' עד כיתה ט', כלומר, הורים של ילדים בגן-חובה, שלא ייהנו מיום לימודים ארוך, או הורים של תלמידי תיכון, שלא ייהנו מיום לימודים ארוך, יצטרכו לשלם בשביל אלה שלומדים יום לימודים ארוך. זה דבר תמוה מאוד בעיני.

דבר נוסף — נאמר כאן, שהוראות סימן זה לא יחולו על הורים של תלמיד בעיר פיתוח. אבל אני רוצה להבין: אם יש בעיר פיתוח אזרחים שהכנסתם גבוהה מאוד, מדוע שהם לא ישלמו? משפחה שגרה בעיר פיתוח ויש לה הכנסה אדירה, היא לא תשלם רק מפני שהיא גרה בעיר פיתוח?

דבר נוסף. אתמול שמעתי בקשב רב את נאומי של שר האוצר, והוא אמר שתושבים של ערי פיתוח ושכונות לא יצטרכו לשלם בעד יום לימודים ארוך. אני מסתכל על החוק הזה, והשכונות אינן כלולות בו. לאן הן נעלמו פתאום?

שבח וייס (המערך):

מה זה בדיוק "שכונות", חבר הכנסת בריזהר?

מיכאל בריזהר (המערך):

נעשו סקרים לפי כמה אמות מידה: דיוור, מספר הנפשות לחדר, הכנסה לנפש, ולפי זה הוגדרו כמה שכונות במדינת ישראל. בעגה המקובלת עלינו, כשאומרים "שכונות", כולנו יודעים למה אנחנו מתכוונים, ולא אפרט את כל השכונות לפי הרשימה הקיימת, אבל ברגע ששר האוצר מודיע שאותן שכונות מצוקה שאנחנו מדברים עליהן, דינן יהיה כדין ערי הפיתוח, והן יהיו פטורות, מן הדין שדבר כזה גם יופיע בחוק. או שהוא לא התכוון לזה בחוק — דבר שאינני מאמין בו — או שהוא לא התכוון לזה בנאומי, וגם לזה אינני מאמין. אז אני רוצה לדעת, לאיזה משני שרי האוצר עלי להאמין, לזה שהבטיח לי שהשכונות ייהנו מהחוק, או לזה שאומר שמדובר רק בערי הפיתוח? אני מציע שדברים כאלה יתוקנו.

דבר נוסף — היום התבשרנו בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, שהחוק יוחל בהדרגה, לא בעת ובעונה אחת בכל הארץ, אלא במהלך שלוש שנים. אני רואה זאת כברכה. כי לדעתי, תהיה זו טעות גדולה לנסות להחיל את כל החוק על כולם בבת אחת, כשאין לנו לא הניסיון הדרוש, לא מספר המורים המתאים ולא התשתית המתאימה לכך. אם כן, מה יהיה לגבי הורים של תלמידים שעדיין אינם זכאים ליום הלימודים הארוך ולומדים כפי שלמדו עד עכשיו, עד שעה 11:45? לפי החוק הזה, הם צריכים לשלם כסף. על מה ישלמו אותו? הרי הם לא יקבלו על כך תמורה, מוכן מאליו, כמו שאומרים לי ידידי באוצר, שמי שאינו מקבל שירות לא צריך לשלם תמורתו. זה צריך להופיע בחוק. גם זה איננו קיים. אני חושב, שיש פה הרבה מאוד פגמים וזה מצביע על הכנה חפוזה מאוד, על כך איננו יכולים לתמוך בכך.

אני עובר להערה הבאה. אני רואה כאן את התיקונים הנוספים בחקיקת החינוך. אני רוצה לומר, שבאיזה מקום כבר הרמתי ידיים לגבי סעיף 28, לא מבחינת המאמצים שלי להביא להגשמתו, אלא מבחינת התקווה שלי שמשרד האוצר יהיה מוכן לשתף פעולה אי-פעם — מדובר בחוק חינוך חניס של

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לנושא העומד על סדר-היום. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל בריזהר, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהזדמנות זו אני שולח ברכה לוועידת נעמ"ת, שם נמצאים רבים מחברי ובודאי הננים יותר מאשר לשמוע את הגאומים המשעממים שלי במליאה.

הייתי רוצה להעיר כמה הערות לגבי פרק ה' בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), בנושא החינוך. יש לי הערות לא מעטות על התקציב, אבל אני רוצה להעיר בנושא החינוך.

יש לי תחושה קשה מאוד בנושא הנהגת יום לימודים ארוך. זה נושא שאנחנו הולכנו אותו ונאבקנו עליו, ואנחנו כבר רואים את האור בקצה המנהרה, אבל בשיחות מוקדמות שהיו לנו עם אנשים בכירים באוצר נאמר לנו, שיונהג יום לימודים ארוך בכל רחבי הארץ, שיום הלימודים הארוך יימשך עד שעה 16:00, שמימונו יחולק לשניים, מחצית — על-ידי תשלומי הורים בעלי הכנסה גבוהה, ומחצית — על-ידי תקציב המדינה.

ובכן, ההבטחה היפה הזאת הולידה משהו שונה לחלוטין. במקום להוסיף שעות עד השעה 16:00, כמו שנאמר לנו, הוחלט להנהיג את יום הלימודים הארוך עד השעה 15:00, זאת לאחר ביטול הלימודים ביום השישי. זאת ועוד, התברר שבגלל צמצום השעות זה יעלה לא 250 מיליון שקל, אלא כ-165 מיליון שקל, אולם אותם 165 מיליון שקל לא יחולקו, חלילה, חצי בחצי, כפי שהובטח, אלא 133 מיליון שקל מתוכם יילקחו מההורים, 20 מיליון שקל יילקחו מתקציב תוכנית הרווחה של משרד החינוך והתרבות, העוסקת בפעולה ברוכה וחשובה ביותר בשכונות ובעיירות פיתוח, ורק 12 מיליון שקל ייתן האוצר.

לא זו בלבד שהאוצר מתכחש להבטחתו, אלא הוא נותן פחות ממה שהתכוון לתת קודם לכן. בשיחות קודמות שהיו לי עם האוצר התברר, שהוא תקצב לשנה הקרובה 14 מיליון שקל ליום לימודים ארוך בעיירות הפיתוח. עכשיו, כשמנהיגים את יום הלימודים הארוך, האוצר מצמצם את השתתפותו ל-12 מיליון שקל, גוול ממשרד החינוך והתרבות 20 מיליון שקל ולוקח 135 מיליון שקל מההורים, והא לכס יום לימודים ארוך בהשתתפות כולם, חוץ מאוצר המדינה. אני חושב שהדבר הזה חמור, מפני שיש בכך גם הפרת הבטחה וגם עשיית לעג מאתנו.

מחר, יום רביעי, כאשר יובא החוק להצבעה, אנחנו נצביע בעדו. לא נצביע נגד החוק הזה, כי הוא חוק תקציב ואנחנו לא יכולים להצביע נגדו, אבל לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית אנחנו נתבע את שינוי החוק. בבקשה, ינהיגו את יום הלימודים הארוך כפי שסוכם ושישנו לכספי הרווחה. תוכנית הרווחה היא תוכנית חשובה. אני אהיה מוכן להתפשר על 6 מיליוני שקלים מכספי תוכנית הרווחה, מפני שאותם 6 מיליוני שקלים נועדו מלכתחילה להאריך את יום הלימודים, אבל 14 מיליון השקלים האחרים יחזרו לתוכנית הרווחה, ועל-ידי כך נוכל לקיים יום לימודים ארוך.

אבל, יש עוד כמה דברים מוזרים מאוד כאותו חוק.

ילדים גילאי 3 ו-4, שהועבר ב-1984, ומאז מנסים כל שנה לדחות אותו בשנה נוספת ובכלל להודיע עד כמה הוא מסוכן וחמור.

אם חקראו את ההסברים בעמוד 96 להצעת החוק הכחולה, שאותם כתב איזה סופר מהולל ואלמוני, בדבר האסון שחוק חינוך חינוך חינוך גילאי 3 ו-4 ימיט על מדינת ישראל, כי אז פשוט יתברר לכם, שהחינוך הוא הדבר הגרוע ביותר שאפשר להעלות על הדעת. לא ראיתי דבר כל כך נורא: "למימוש חוק זה ישנה משמעות חמורה מבחינה תקציבית — — — לא ראיתי דברים כל כך חמורים בהסברים לחוקים אחרים, אבל סוף-סוף גילינו מי אשם בכל האסונות שלנו — מערכת החינוך. כדאי שאותו סופר אלמוני ידע שאנחנו לא כל כך שמחים לקרוא את דבריו.

יש לי עוד הערה אחת בנושא החינוך, והיא נוגעת לסעיף 27 לחוק החינוך המיוחד. אני חושב שהחינוך המיוחד צריך גם לחול על אותו סופר שניסח את הסעיפים, כי מה שמנסים לעשות פה למעשה, זה לעקר את החינוך המיוחד ולגנוב אותו. בסעיף 27(1) נאמר: "השר, בהסכמת שר האוצר, יקבע לכל שנת לימודים את התקציב להרחבת מספר הוואכים לחינוך מיוחד — — — כולנו יודעים, ששר האוצר לא יסכים להרחבת חוק החינוך המיוחד, הכוונה, למעשה, היא להקפיא את חוק החינוך המיוחד.

גם בהסברים נאמר: "התקציב להרחבת האוכלוסייה הזכאית לחינוך מיוחד ייקבע בידי שר החינוך והתרכות ושר האוצר". התוספת "ושר האוצר" כבר אומרת מראש שחוק החינוך המיוחד תקוע.

ההערה הבא אחר כך הוא מרנין עוד יותר, ואני מחלק עוד ציון לשבח לאותו סופר אלמוני ומהולל: "החלת החוק בהיקף מלא בכל אזורי ישראל תידחה בשנה נוספת" — וזאת למה? — "כרי שתהיה אפשרות לקבל את תוצאות הניסוי" — שהרי השנה נערך ניסוי — "ולהסיק מהן מסקנות לגבי יישומו המלא בעתיד". תראו כמה האנשים האלה נדיבים — עשו ניסוי השנה. הניסוי נגמר, אבל התוצאות עוד לא הגיעו למשרד האוצר. השליחים והרצים וצבא ישראל אצים רצים לכיוון האוצר עם תוצאות הניסוי, אבל הם לא הספיקו להגיע. אז כדי שהם יגיעו, נותנים להם עוד שנה שלמה. בעוד שנה יגיעו תוצאות הניסוי, ואז יוכלו להחליט מה עושים.

משום כך, אדוני היושב-ראש, גם הסעיף הזה, כמו הסעיף הקודם, מוכיח שנעשתה פה מלאכה חפוזה מאוד ובלתי שקולה. מחר, כמו שאקרותי, נתמון בחוק הזה, אבל אנתנו נתנגד לנוסחתו הנוכחית: תודה.

נואף מסאלחה (המערך):

תודה לחבר הכנסת ברזיהו. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הייתי מבקש להעיר הערות אחדות לגבי התקציב הזה, לא מנקודת ראותו של כלכלן, ועד כמה שאפשר לא מנקודת ראותו של בעל אינטרס סקטוריאלי-פרלמנטי או סקטוריאלי-לאומי, אלא מנקודת ראות של תקציב כולל.

אינני חושב שהכנסת, על-פי שיטת הבחירות הנוהגת בישראל, ועל-פי הרכבה, צריכה ליהפך או להתנהג כקונגרסציה של שליחי סקטורים בלבד. כבר דיבר על כך בומנו ד"ר יוחנן בדר, כאשר דיבר על תופעת "אנגינה סקטוריים".

הפרלמנט הזה איננו אספה של שגרירי מחוזות-חפץ ממוקדים אלא הוא בעיקר מקום שצריך לעצב מדיניות לאומית כוללת, כדברי אדמונד ברק בהזדמנות אחרת על פרלמנט אחר, שנבחר בכחירות אישיות. אם הוא אמר את זה על פרלמנט שנבחר בכחירות אזוריות אישיות כנגליה, זה נכון כוודאי לגבי מדינת ישראל, שבשלי קוטנה, בשל כוללות שאלות היסוד הלאומיות הקיומיות שלה, בשל שיטת הבחירות הנוהגת בה, שאני תומך בה בעיקרו של דבר, כי אני חושב שהיא מתאימה לפוליטיקה ולתרבות הפוליטית של הארץ הזאת, בשל כוללות המפגלות, בשל הדגשים האידיאולוגיים, הפרלמנט הזה, הכנסת הזאת צריכה להצטיין בכוח הראייה הכוללת.

כאשר אני שומע בחודש-חודשים האחרונים, מול גלי העלייה הצפויים ומול גלי העלייה המתקיימים, את התעוועים הסקטוריאליים, לעתים יש לי הרגשה שאנשים לא רואים את מה שעומד בפניהם. לא רק שאין בהם הכוח לראות ראייה היסטורית מעבר לאף הסקטוריאלי שלהם, אלא הם לגמרי לא רואים מאומה. ייתכן שהתקציב הזה יצטרך להשתנות מן הקצה אל הקצה. אז מה? אם יתרחש ויתחולל הנס הזה ויבואו למדינת ישראל בשנה הזאת 100,000, 150,000, 200,000 עולים — אני שומע שיש היום בכרית-המעצות כ-300,000 יהודים שיש להם כל המסמכים ושאלת ההגעה למדינת ישראל היא בעיקר שאלה של תחבורה, שאלה טכנית; אם אנחנו עומדים מול הסכנה שהשערים ייסגרו שם, אם מפאת פטפטת מיותרת בלתי אחראית, הייתי אומר כמעט קרימינלית, של חלק ממנהיגינו מבחינה היסטורית לפחות, ואם מפאת לחצים ערביים ולחצים אחרים שבאים בעקבות הפטפטת ואולי באים בלעדית; מול הסכנה הזאת, אם אנחנו נצטרך להתגייס בכל כלי השיט — בים ובאוויר, ואני אומר כמעט ביבשה, ברכבות, ולהביא אותם לכאן, אז לא נשנה את התקציב הזה מן הקצה אל הקצה? נבוא בטענות שלא היינו ערוכים? מישוהו יכול להיות ערוך לקראת נס היסטורי כזה?

לכן אין בכך כל רע, שבא לכאן שר האוצר ומודיע, שייחכנו שינויים דרמטיים בתקציב הזה, כפי שייחכנו שינויים דרמטיים בתולדות הארץ הזאת השנה. וכי מה הוא התקציב אם לא ראי המשקף, בין היתר, אירועים? הכול אפשר לתכנן?

הערה שנייה, ואני אומר את זה עם הערת מבוא אישית. לפני שבועות אחדים העברתי בקריאה ראשונה בכנסת שני חוקים — חוק אחד שאין לו כל עלות, אלא יש בו ניסיון לתת, אם תרצו, מעמד חוקי לתקנה, וחוק שני, שאם יתגשם במלואו או בחלקו הוא יעלה כך וכך מיליוני שקלים בשנה, שבאמצעותם יופצו נכי רדיפות הנאצים, אשר בנינם מדינת ישראל קיבלה בעבר הרחוק סכום מסוים, והם סבורים ומשוכנעים שהם מקופחים מול אלה אשר מקבלים אותו סיוע מגרמניה. ציינתי באותו נאום, שאני מודע לקיושי הכספי והכלכלי, ועל כן, אם יגשימו את החוק הזה בחלקו, רק לגבי חלק מאותם מקרים, שהם במצב של תשישות, נכות וישישות, שאם לא נחיל זאת השנה לגביהם, חלילה בשנה הבאה לא יספיקו, אני אסתפק בזה. אני אומר את זה כי לא פעם אחת יידידי סגן שר האוצר, באמת ידידי, יידידי למפלגה ולהשקפה וחברי, מביא את זה כדוגמה לחוק שיש בו עלות אורגנית. אני אסכים אם נגיע במקרה זה לאיזו התחלה שיהיה בה סימן של רצון טוב, ונמשיך להיאבק בגרמניה ובגרמניה המזרחית, כדי להשיג כספים נוספים.

אני מעיר על זה, כי אני לא יכול להעיר הערה כוללת על כל העניין הזה של סוג מסוים של רובין-הודים שמתפתח בבית הזה כל פעם שמגיע התקציב. כל אחד מתיישב על איזה אוסף

חברת ט"ו, ישיבה קמ"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1990;

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) —

אני אצביע בשביל התקציב הזה בקריאות ראשונה, שנייה ושלישית. כל ההצבעות של חברי הקואליציה נגד התקציב לא עושות עלי רושם. אנחנו מכירים את הדאווין הזה. לדאבון לב, חלק מהתקשורת קונה בוול ומהר את התרגילים האופוזיציוניים האלה, שעומדים בניגוד מוחלט לכל יושר אינטלקטואלי, בניגוד מוחלט לכל התנהגות פרלמנטרית. חוכמה להצביע נגד התקציב? זאת החוכמה? החוכמה היא להיאבק עליו ולהצביע בעדו, גם כאשר חוקה לך, מתוך אחריות כוללת. קואליציה זו לא בושה ואחריות זו לא בושה והתנהגות אופוזיציונית של חברי הקואליציה שווה הפקרות פרלמנטרית.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אחרון הנואמים בנושא הזה — חבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד הישיבה ראש, כנסת נכבדה, הוגש לנו תקציב לשנת 1990. יש להעריך את שר האוצר ואת שר האוצר ואת כל הצוותים של משרד האוצר ואת יתר המשרדים הממשלתיים שהכינו את הצעת התקציב. אם תמיד היה משרד האוצר משרד דינמי, הרי כיום, ללא כל ספק, גם המבקרים חייבים להודות שיש להעריך את שר האוצר, אשר לא נח ולא שקט ולקח יוזמות גם לא-פופולריות. אם הגיע למסקנה שיש לקבל את האתגר, הוא מקבל אותו. איני רוצה, בזמני המצומצם, להתעכב על האתגרים ועל הצעדים הדרסטיים, שלא ידענו כמותם. ברדהו לשורשי הבעיות של המפעלים הוא פתר אותם בסכומים אסטרונומיים.

אני מפנה את תשומת לב שר האוצר לצורך לנקוט דרך זו, הדרך שבה פתר את בעיות המפעלים, גם לגבי מוסדות התורה הגדולים, מפעלי החסד הכבירים של היהדות החרדית.

חייב אני לגולל מה שמעיק על לבי. כאשר עומדים להסיר קיפוחים ולהקציב סכום כלשהו, מייד עולה קולה של מקהלת משמיצים, כילו סוחטים תקציבים. כל אחד יודע בדיוק את ההבדל העצום בין מה שמקוצב לגופים אחרים — והוקצבו סכומים אסטרונומיים — לבין הסכומים הזעומים שמקציבים להסרת הקיפוחים ממוסדות תורה וחינוך תורתי. וככל זאת, לגבי הגופים האחרים הטון נמוך. כאשר מגיעים למוסדות תורה וחינוך תורתי, כדי להסיר קיפוחים, הטון גבוה מאוד.

עקבנו אחר הזרמת הסכומים האסטרונומיים לחלק מגורים שונים והשלמנו עמה. חייב אני לומר, שהכרחי ששר האוצר וכל הקובעים במדיניות הכלכלית ידעו, כי הריש של מרעץ בישיבן בהתמוטטות מפעלים אדירים — הריבית בבנקים. מתקבל הרושם, רושם לא מוטעה כלל, שאם לא ישנו שינוי רדיקלי במצב הקיים — מימון שוטף למפעלים ולמוסדות, בלא ריבית רחצנית — אם זה לא יתקן, איני רואה תקנה לקיום המשק במדינה. כמעט שאין מפעל, גם כאשר הוא כלכלי ורווחי, שלא ייעזר לצורך המימון השוטף או הפיתוח בהלוואות בנקאיות. הלוואות אלה הן הגורם להסחככות ולהתמוטטות משק המדינה על כל מגוריו.

ועתה לבעיות העלייה, בייחוד מרוסיה. חושבני שכולנו בדעה שנושא העלייה מרוסיה הוא הצלת נפשות. אני צריכים לארגן רכבת אווירית ולהוציא את היהודים מרוסיה כל עוד ניתן להוציאם. מי אחרון יכול לערוך להתפתחויות הצפויות ברוסיה? אנו שומעים מקהלת שונאי ישראל הזועקים מכל הכיוונים להפסיק את העלייה מרוסיה ולסגור חזרה את שערי רוסיה. זה מחייב אותנו להחליק, עם כל האמצעים הדרושים, ולהוציא את היהודים משם כל עוד הדבר ניתן.

של עוני, של סטטיסטיקות מגובכות ומטופללות, וכל אחד הוא רובין הוד כאן. אני רוצה לומר לכל חברי מכל הסיעות כאן, שהעוני הוא פרנסה טובה לחברי פרלמנט, אפשר להתפרנס מזה. אפשר להמציא סטטיסטיקות מתחת לאדמה. כל פעם שאני שומע שיש אבטלה של 120,000, באותו יום אומרים 150,000, ומישהו עולה על דוכן הכנסת ואומר 200,000; עוד מעט יעברו את מספר האוכלוסין בישראל. איזה מין דמגוגיה סטטיסטית בלתי רצינית זו.

אני מבקש ממך, ידידי שגן שר האוצר, ביקשתי את זה כבר בשנה שעברה, כדאי שיהיה במשרד האוצר — יש לכם אנשים מוכשרים מאוד — איזה מכוון, או קבוצה קטנה שתפרסם סטטיסטיקה. אביא לך דוגמה. יש אנשים אשר פוטרו בגיל 55 — 60 ממקום עבודתם, או מקום העבודה שלהם, חלילה, נסגר, כמו "אתא" ואחרים. "אתא" הוא דוגמה לא כל כך טובה משום שעובדים שם קיבלו פיצויים לא גבוהים. אבל יש מקומות שבהם קיבלו העובדים פיצויים טובים — 170%, 200%, 270%, ויש להם סכום כסף כבד, והם רוצים בגיל 56 — 57 לעבוד. אני מבין אותם, אני מבין לרוחם, הם מלאים מרץ, והם נרשמים כמבקשי עבודה. יש להם כסף שרק הפירות שהוא מניב, רק כקרון — כבר יש להם משכורת בינונית ומעלה. הם מופיעים בסטטיסטיקה כמבקשי עבודה, כמובטלים. איזה תענועים. ועל הבמה הזאת עולים חברי כנסת ומתענתים בתענועים הסטטיסטיים האלה. לא פעם אחת המוסר לביטוח לאומי מוציא סטטיסטיקה בלתי אחראית, מיושנת, בת שנה, בת שנתיים, כאורכו של מחקר. אם זה מחקר — שייכנס להיסטוריה. אם זה מחקר שימושי — שיהיה מעודכן לשבוע זה, שיהיה נכון, מדויק, מנופה מן החטטורות הדמגוגיות והפופוליסטיות שלו.

מישהו עולה כאן ואומר: חינוך — וכזה כבר כבש את הבמה. בעבר אמרו: חינוך וביטחון. מאז מלחמת יום-הכיפורים, בעיקר מצא מלחמת לבנון — כבר לא כל כך פופולרי לומר: ביטחון; אלא חלק כן. גם כאן מושמעות סממאות לעורך ולרוחב ורביעות. אילו חיברו כאן את החביעות של כמה חברי כנסת מקצועני הפנפוליוס, היינו מקבלים אינפלציה של 1,000% — 1,500% בשנה, נוסף על כך מופיעה התביעה לדון בתקציב בנפרד, מתוך איזו אצטלה של הועדות המתמחות.

בפרלמנט האנגלי המכובד, בפרלמנט הזקן והחכם הזה, יש ועדות A, B, C, D, מתוך הנחה שכל ועדה יש לה בדיוק אותה חוכמה. באחרונה יש קצת שינויים בניין הזה, גם הם רוצים להיות מודרניים, הם לא רוצים להיות מיושנים, הם גם רוצים להיות מטופשים עליידי סופיסטיקה. הם רוצים להיכנס למסלול המטופשות הסופיסטית הזאת, המדעית כאילו. אבל יש שם איזו חוכמה בסיסית, כולנו מבינים בערך אותו דבר.

והנה רוצים עכשיו, בהודמנות הכמעט-ייחידה לעצב מדיניות משקית-כלכלית כוללת, והיא התקציב — לפתע הליטיפורדיוס הפרלמנטי הזה, המומחים, אנשים שחלקם רק אחת נבחרו לכנסת ובאופן מקרי, על-פי חלוקה מפלגתית פרסונלית תת-סיעתית סקטוריאלית קיבלו ראשות ועדה, עוד לא למדו אפילו את חקונן הכנסת, הם כבר מומחים, והוועדה שלהם מומחית לכל דבר. הם כבר חוששים שוועדת הכספים, שאין לה כל התמחות, כמובן, לא תעשה את השיקולים המקצועיים, רחמנא ליצלן. וההתקפות על האוצר שמשתלט על העניינים. באורחה הליטיפורדיסטית שלנו, לולא השתדל האוצר לרכז קצת מדיניות, יכולנו להגיע פה למשהו מגובש? יכולנו להגיע פה למשהו מגובש?

חתימה לשוויוניות מוסדות התורה. קיוויתי שהתקציב אשר יוצג השנה לא יחזור על ההתבזות שנגרמה כאשר הסיעות החרדיות דרשו לקיים את ההסכם הקואליציוני, ומשום-מה מכנים את הסרת הקיפוחים — כספים ייחודיים. מה הייחוד בכספים אלה? מדוע אי-אפשר לנות אותם בשם המתאים — כספים להסרת קיפוחים?

תסלחו לי אם אציג את הנושא כמות שהוא. אילו היו מתחשבים בחינוך התורתי — והקשיבו איוו השוואה אני מבקש להביא — אילו היו משווים אותו לחינוך בסקטור הערבי, לא היינו צריכים לכקש הקצבות. וכי עולה על הדעת לעשות השוואה, מה היה תקציב החינוך בסקטור הערבי אשתקד וכמה מקציבים השנה לסקטור הערבי?

אציג לפניכם דוגמאות מהסטטיסטיקה הבדוקה. בעוד תלמיד ישיבה מקבל 1,236 שקל לשנה, סטודנט באוניברסיטה במדעי הרוח מקבל סכום של 7,500 שקל לשנה. אני מדבר על סטודנטים במדעי הרוח, זה כולל גם סטודנטים ערבים אש"פיסטים. הם מקבלים ואנחנו מקופחים.

אשר לחינוך — התלמידים בחינוך התורתי הם 6% מכלל התלמידים, ואילו בתקציב מוקצבים לחינוך העצמאי התורתי רק 3%. יש סניפים בתקציב, שהחינוך העצמאי התורתי לא מקבל בהם כספים לחלוטין.

משרד החינוך הוא גם משרד התרבות. ידוע שהציבור החרדי איננו נהנה מהתקציבים לספורט, לתיאטרון, וכדומה. וכאשר תורה ויהדות לעם, אותו מפעל כביר, עצום ורחב, מקיים שיעורי תורה ב-1,800 מקומות, זוהי פעולה תרבותית, למה יגרע חלקו של המפעל הזה? למה שופכים קיתונות של הישגות כשאנחנו באים ומבקשים את ההקצבה בעבור התרבות התורנית הזאת?

הבוחשים בקדירה הקואליציונית קושרים כל שיחה, כל סיכום בדבר הסרת הקיפוחים, בהקשר קואליציוני לממשלה זו או אחרת. זה כואב לנו, זה פוגע בנו. יתירה מזאת, יושב כאן סגן שר האוצר יוסי ביילין. שמו הוזכר השבוע כמה פעמים בקשר לדרישה שהצגנו לפניו, דרישה מופרזת ככיכול — 80 מיליון שקל. הסכום לא הוזכר, והשיחה הזו לא התקיימה. והפרסומים היו בכל כלי התקשורת.

אני חוזר ואומר, ולא אפסיק לומר זאת עד שהעניין יתוקן: עובדה היא, שאם המערך או הליכוד הם בקואליציה או באופוזיציה, התקציבים לחינוך הילדים שלהם מגיל הגן ועד האוניברסיטה מובטחים. אותו דבר אנחנו דורשים בשביל מוסדות התורה, מוסדות החינוך, הישיבות ומוסדות התרבות התורניים. אין זה חינוך שכדו בדור זה, אלא דרך שעליה חינוך דורות כמשך אלפי שנות חשכת גלותנו. חינוך זה, הוא שהחזיק אותנו והבטיח את קיומנו. למה ומדוע יש לקשור את החזקת מוסדות התורה, מוסדות החינוך והישיבות ומפעלי התרבות התורתיים לקואליציה או לאופוזיציה זו או אחרת?

הדרישה שלי, ואני מבקש שתתקבל עליידי כל חלקי הבית, היא להסיר את הקיפוח המשווע הזה. השאלה היא, ולא תהא כוהנת כפונדקית?

הי"ד נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מנחם פרוש.

חבל מאוד שנושא רציני זה של עלייה מרוסיה שיבשו אותו עם הצהרות מסככות, שלקליטת העלייה יש צורך בארץ-ישראל גדולה. הכוזה אומללה זו הקפיצה את שונאי ישראל, וכל המאמצים לתקן את ההצהרה לא הועילו.

אנחנו, הנאמנים לה' ולתורתו, מאמינים שלא יהיה כוח בעולם שיפקיע את מה שחורתנו הקדושה הבטיחה לנו: לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת. לשם מה היה צורך בהצהרה כי לקליטת העלייה מרוסיה אנו זקוקים לארץ-ישראל גדולה? האם זה מה שמשנה את זיקתנו לארצנו?

תרשה לי, כבוד היושב-ראש, להציג את נושא קליטת העלייה לאור הסטטיסטיקה. אני מקבל מהסטטיסטיקה הניתנת מודקדקת ומבוקרת. אשאל לכאורה שאלת תם. הרי לפי הסטטיסטיקה ירדו מהארץ בשנים האחרונות יותר מ-360,000 יהודים. כן, זוהי הסטטיסטיקה העצובה והמבישה. מה אנו נסערים, למה אנו עומדים המומים לקראת העלייה מרוסיה, כאשר 360,000 ירדו? הייתכן שלא נוכל לקלוט את העולים מרוסיה שיגיעו, אם יגיעו השנה 100,000 עולים?

נכון, חכמינו קובעים, אין הכור מתמלא מחוליותיו; אבל, כאשר מדובר ב-360,000 שירדו מן הארץ, אין אנו זקוקים להצהרות התמוהות בדבר הצורך בארץ-ישראל גדולה. כאילו המציאת כאן הממאה איך לקלוט אותם, אם עכשיו נגיע למסקנה שאנו צריכים לארץ-ישראל גדולה.

אם התחלתי בסטטיסטיקה, אמשך בנתונים הסטטיסטיים שהעבירו לנו, כי בשנת 1985 עזבו את הנגב 11,685 איש; בשנת 1986 — 12,900 איש; בשנת 1987 — 14,000 איש; בשנת 1988 — 15,000 איש. משמע — כ-53,000 איש עזבו את הנגב. למה לא נאתר 53,000 מקומות הדיור שהתפנו בנגב? ואנו יודעים, שרק 7% מכלל אוכלוסיית המדינה נמצאים בנגב, שגודלו 66% משטח המדינה. בסך-הכול — 300,000 תושבים נמצאים בנגב, כן, בלי לפגוע בזכויותינו על ארצנו ועל גבולותיה המובטחים בתורתנו, גם אם נזכה, והלוואי שנוכה, למלא את הנגב כמה שהוא מסוגל לקלוט. אם כן, האם לא היתה ההצהרה על ארץ-ישראל גדולה תמוהה? ואני אומר זאת כלשון זוהרה. אם לא היתה נאמרת, ארצות-הברית לא היתה יוצאת בהכרזותיה בנדון העלייה מרוסיה, שלא תנוצל כדי לפגוע באוכלוסייה הפלשתינית, כי על שטחי הנגב אין ארצות-הברית חולקת.

הבוקר התבטא שר האוצר, בדברו על התקציב לקליטת העלייה, שמתגבשת תוכנית של יריביליטיציה בהפשרת קרקע — אל תביטו עלי כעל נאיבי, אם אשאל שאלה שאין עליה תשובה — מי הכריז כי השטחים העצומים המתפרסים בצאתנו מירושלים מערבה ככיוון תליאביב חייבים להישאר לעולם שוממים, עד ביאת המשיח? ועל ירושלים גדולה המתפרסת מערבה אין עוררין. הצטערתי מאוד על שבתוכניות הקליטה דילגו על ירושלים, בעוד כולנו חזרי תודעה לגבי משמעותה של ירושלים גדולה.

אני מציין בהערכה את הודעתו של שר האוצר מר פרס בדברו היום על התקציב, כאשר אמר שיעמוד על הסרת הקיפוחים כלפי מוסדות התורה. עם הערכתי לדברי ההרגעה של שר האוצר, אני חייב לומר, כי בכינון ממשלת האחדות הלאומית, שתי המפלגות החתמו על ההסכם הקואליציוני הכולל

ט. הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו מפסיקים את הדיון בחוק התקציב ועוברים לדון בחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990. בקריאה שנייה וקריאה שלישית. יביא את החוק יושב־ראש הוועדה המיוחדת, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין. בבקשה.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990.

עמיתי חברי הכנסת, זהו יום חג לציבור הישראלי. לכנסת ישראל, לעמיתי חברי הוועדה המיוחדת להקמת הרשות השנייה בטלוויזיה ולי.

כ־10 ביולי 1978 מינו שר החינוך והתרבות דאז וזכורנו המר ושר התקשורת דאז יצחק מודעי ועדה שנקראה ועדת־קוברסקי, לצורך הקמתו של ערוץ נוסף לטלוויזיה בישראל. מאז 1978 משמש דוח־קוברסקי אות, סימן ומצבה לאחד הרעיונות הנכונים שהיו אירפנם במדינת ישראל, ומדי פעם, בכל פעם בגלל סיבה כזו או אחרת, לא היה אפשר להוציא את הרעיון מן המחשבה אל החקיקה.

כ־26 ביולי 1983 העליתי על סדר־יומה של הכנסת הצעה בדבר הצורך להקים ערוץ שני לשידורי הטלוויזיה. מאז ועד היום אני מנסה להוציא את הרעיון ואת הצורך מן הכוח אל הפועל. היום, דומני, חברי כנסת, אדוני היושב־ראש, נתגשם חלום. אני מביא לבית הזה הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990.

קדמה לכך הצעת החוק שלי ושל עמיתי חבר הכנסת מיכה רייסר, זיכרונו לברכה, ואני רואה במימוש חוק זה קיום צוואה של חבר, שיחד אתי טרח ועמל להקמת ערוץ שני לתושבי מדינת ישראל כולה.

אזכיר גם כי קדמו להצעת החוק הפרטית שלנו הצעות חוק של חברי הכנסת דאז יצחק ברמן ורוני מילוא בכנסת התשיעית, דן תיכון ודרור זיגרמן בכנסת העשירית, ואילו הצעת החוק שלנו הונחה בכנסת האחת־עשרה ועניינה נמשך גם בכנסת הזאת.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כרצוני לקרוא באוזניכם קטע מדברים שאמרתי במליאת הכנסת כאשר העליתי את הצעת החוק הפרטית שלנו. היה זה בתאריך ט"ו בחשוון התשמ"ז — 17 בנובמבר 1986. וכך אמרתי: "חברי הכנסת, לא אלאה אתכם בתהפוכות שעברו עלינו, ואינני בא חשבון עם אלה מעמיתי. שזעקו שחוק זה לא יבוא לעולם להכרעה. לא יקום ולא יהיה. הרבנים כתובים בידברי הכנסת. היו אלה קריאות של אחדים מחברי הכנסת. ועל זה נאמר היום: " — כך אמרתי — "קם והיה. תקום רשת שנייה בטלוויזיה, יהיו שידורים ברשת החדשה, נוסף על שידורי הרשת הראשונה, הטלוויזיה הלימודית והטלוויזיה בכבלים".

ואני אומר היום, חברי הכנסת, קם והיה, קם ויהיה.

הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, המובאת על־ידי היום, שזורה גם הצעת החוק הממשלתית. שהוגשה

* "דברי הכנסת", כרך 106, עמ' 254; חוברת זו, עמ' 1856; נספחות.

בזמנה על־ידי שר התקשורת דאז חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אשר שימש ומשמש ממלא־מקומי בוועדה המיוחדת. אני רוצה להודות לו בהזדמנות זו על עבודתו ועל שיתוף הפעולה שהיה בינינו, שהרי רק שיתוף פעולה בין חברי הוועדה הוא שתרום להבאת חוק זה היום לכנסת.

אני חייב להודות, שכימים האחרונים חוותי חוויה, שלא היתה ידועה לי קודם לכן בכוכדה כפעילותי הציבורית. הופעלו עלי לחצים, אשר לעתים עברו את גבולות ההיגיון, האתיקה, האסתטיקה והמוסר הציבורי.

אברהם שוחט (המערך):
מי הפעיל עליך לחצים?

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
אני אגיד לך אחר כך בארבע עיניים; אולי גם עליך יפעילו בכוא העת.

אברהם שוחט (המערך):
זה מסקרן אותי.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
אני סולח לאותם גופים ואנשים, אבל אינני מעז לחשוב מה היה קורה לחוק זה אילו לא אני הייתי יושב־ראש הוועדה — ואינני פוגע בכך, חס וחלילה, באיש מעמיתי חברי הכנסת.

קרוב ל־18 שנים חלפו מיום שהועלה נושא הערוץ השני והצורך בו במדינת ישראל; קרוב לחמש שנות עבודה כיושב־ראש הוועדה המיוחדת, אלפי שעות עבודה בעשרות שבועות וימים, כאשר אנחנו מנהלים "ימי שמיעה", שבהם הופיעו בפנינו כל הגורמים הרלבנטיים — אני מביא לקראת גמר את מירוץ המרתון הזה. והיה זה מירוץ מרתון קשה ומסוכן, שמעטים מאוד, נער יספרם, האמינו כי נגיע בו אל המטרה.

אנחנו מביאים היום לכנסת ישראל חוק גדול מכל הבחינות, מורכב ומסובך, המכיל 49 דפיו 142 סעיפים, שיטתו סדרי צפייה, התנהגות ואורח חיים במדינת ישראל.

לפני שאשכח, חברי הכנסת, אני מבקש להסב תשומת לבכם לעובדה, שהונח גם דף תיקונים לפניכם, אלה בעיקר טעויות של דפוס וסגנון, ואני מבקש את עיניכם לדף הזה.

ברשותך, אדוני היושב־ראש, אני אגע בפרופך ככמה נקודות שהן חשובות מאוד בנושא החוק. זהו חוק שיוזבו בו כעלי זיכיון בכבוד, וזה יהיה בקרוב. שלושה כעלי זיכיון יוכלו לזכות. החוק הזה אין בו השקעה של אגודה אחת של ממשלת ישראל. הכול כוסס על בסיס מסחרי פרטי. יש לו מועצת רשות, שתובא אחר התייעצות עם כל הגורמים הרלבנטיים, על־ידי שר התקשורת, שהוא השר הממונה, ובהסכמת הממשלה. יהיו בה 15 איש, ובכללם יושב־ראש. אני מקווה, שזה יהיה גוף שישקף את רוב הדעות הרווחות בציבור. תהיה לו מחלקת חדשות שתופעל על־ידי חברת החדשות. בחברת החדשות יהיה רוב לכעלי הזיכיון, ואני חייב לומר, שהוצאנו מן הממשלה את אחד הרבנים שהיא רצתה בו מאוד — שליטה; הווי אומר, מינוי מנהל מחלקת החדשות ופיטוריו.

ולכן אינני יודע אם אני גורם לו טובה בזה שאני מפאר ומרומם את עבודתו. אני רוצה להודות לכל אלה שעזרו, שהרי הצעת חוק זו, המובאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, איננה מעשה של איש אחד בלבד, היא מעשה של אנשים רבים שטרחו במשך זמן רב מאוד כדי להביא את החוק הזה לקריאה שנייה ושלישית.

ולסיום, אני רוצה, חברי הכנסת, להודות לחברי הוועדה המיוחדת. חברי הוועדה המיוחדת — נקבתי קודם בשמו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, שר התקשורת דאז, ואני רואה פה בקהל גם את חבר הכנסת גדעון גדות, גם את חבר הכנסת יהושע מצא, גם את חברת הכנסת שולמית אלוני. אם לא הזכרתי שם של משה שנוכח פה אני מצר על כך, אבל אפשר למלא אחר כך את החסר.

היור' ג' מסאלחה:

לא היה בוועדה אף אחד מהמערך?

פ' גולדשטיין (יור' הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
הם לא נמצאים. חבר הכנסת דוד ליכאי עשה עבודה יוצאת מן הכלל; וגם חבר הכנסת חנן פורת. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

אני מביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ואני מציע שאלה שיש להם הסתייגויות יביאו אותן.

היור' ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין. הסתייגות לסעיף 41 לחבר הכנסת גדעון גדות. בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתייגות שלי לסעיף 41 באה להשלים מעשה גדול שוועדה זו עשתה. אם הייתי צריך לתמצת בשלוש סממאות את מה שעשתה הוועדה הזאת כאשר למערכת התקשורת הייתי אומר, שעבודתה של הוועדה הצטיינה בכך שהיא מנעה מיריזציה. היא מנעה מיריזציה של הממשלה על הערוץ השני, היא מנעה מיריזציה של בעלי הון על הערוץ השני, והיא מנעה מיריזציה של כלי התקשורת במדינת ישראל גם על הערוץ השני.

אם עשינו זאת, נדמה לי שיצרנו מערכת שיש בה הבלמים והאיזונים הדרושים כל כך למערכת התקשורת במדינת ישראל. מערכת שכזאת היא מערכת שתבטיח תקשורת אמינה יותר, מיומנת יותר, הטרוגנית יותר בכל בית במדינת ישראל.

אלא שעבודתה הרצינית והמקיפה רומה היה שהוועדה פשוט קצצה על מינות, על מושג אחד, וכך היא עשתה אי-צדק כלפי אלה שנמצאים במסגרת האיסור הנוכחי. כוונתי לכך שהיום ההגבלה כפי שנמצאת בחוק מגבילה את העיתונים היומיים ומרבית שלוחותיהם, אך לא את הירחונים למיניהם. על כן אני פונה אל חברי הכנסת ומבקשם להתעלות ולהכניס גם אותם לתוך המערכת, כדי שלא יאמרו לנו שעשינו מעשה איפה ואיפה וניסינו להוציא אל מחוץ לחוק עיתונים כמו "בארץ-ישראל", או "פוליטיקה", או "מולדת", או עיתונים אחרים, שבהשפעת גורמים פוליטיים אלה או אחרים — ונוסף עליהם גם את שני העיתונים, כמדומני, "פנטהאוז" — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

למה אתה לא מזכיר שהוידו גם את השבת — — —

גדעון גדות (הליכוד):

דקה, דקה, חבר הכנסת הרכ פרוש. אני עושה דין אחד. כל מה שאני מבקש לעשות זה צדק, כדיוק לפי שיטתך. לכן צריך

הקליטה תהיה בכל רחבי מדינת ישראל. בסיוור שערכו חברי הכנסת — ואני מפנה עיניים לחבר הכנסת בייגה שוחט ששאל אותי פעמים מספר בנושא זה — הבטחנו לתושבי הגליל ולתושבי הצפון, והבטחנו לתושבי הדרום, שהערוץ השני ייקלט בכל רחבי מדינת ישראל, כי אם לא — הוא לא יצא לדרך. אנחנו מקיימים בחוק הבטחה שנתנו, הבטחה אישית שנחתי אני. שידורי הערוץ השני ייקלטו בכל רחבי מדינת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חבר הכנסת גולדשטיין, תסלח לי, איך אתה מביא חוק זה בעוד הוא איננו מוזכר בסדר-היום?

פ' גולדשטיין (יור' הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
חבר הכנסת פרוש, אתה פשוט טועה. החוק מופיע בסדר-היום. אתה היית עסוק בדיוני התקציב. החוק הובא, הוא רשום בסדר-היום של הכנסת.

רבותי, חברי הכנסת, יש בחוק הזה הגבלות על מוסדות כלכליים ועיתונים יומיים, ואם החמרנו אתם ויסתבר שטעינו, תתכנס הוועדה שוב, תבדוק את עצמה ותשנה.

רבותי, על-פי החוק הזה יהיו עד עשר תחנות רדיו, בכל רחבי מדינת ישראל, והדגש הוא באותם מקומות רחוקים. סעיף אחר בחוק הוא פיצויי עיתונים ובעלי בתיה-הקולנוע, גם כן בצורה מוגבלת, שלוש שנים, על-פי הרווחים, ואת הפיצוי הזה יקבע שופט או אדם אחר שנשאי בית-המשפט העליון ימנה לטפל בנושא זה.

רבותי, אני רוצה לומר דבר אחד. לחוק הזה הוגשו שתי הסתייגויות. כאשר מוגשות שתי הסתייגויות לחוק כזה, זה אומר שהבאנו אותו בקונסנסוס, בהבנה וברצון טוב של כל הגורמים; בהסכמה ובהבנה.

מיכאל ברוזה (המערך):

לא נתתם להגיש הסתייגויות.

פ' גולדשטיין (יור' הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
מי שלא היה בישיבות, אל יבוא בטענות; מי שהיה בחוץ-לארץ, אל יבוא בטענות. חברי הוועדה זמנו לישיבה, ובאנו וביום חמישי האחרון ישכנו שבע שעות תמימות וסיימנו את החוק.

מיכאל ברוזה (המערך):

איפה נשמע כדבר הזה שאי-אפשר להגיש הסתייגויות?

פ' גולדשטיין (יור' הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
לפני שאסיים, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר כמה מלות תודה. אני רוצה לומר תודה לעורך-הדין מנחם אהלי, יועץ משפטי ממשד התקשורת; לעורכת-הדין דוידה לחמן-מסר, מנהלת המחלקה לתאגידים ותקשורת במשרד המשפטים — אנחנו קראנו לה "דידי"; לעורכת-הדין נגה ענתבי, הממונה על נוסח החוק במשרד המשפטים; למר אורן טוקטלי, מנהל מינהלת ההקמה, הערוץ השני; ליצחק לכני, יועץ לערוץ השני; לצוות ערוץ 2 שהפעיל את שידורי הניסיון; לתמי צרפתי משירותי המשרד של הכנסת, שטרחה ללא ליאות בהרפסות ובהגהות של החוק עד השעות המאוחרות של הלילה; למזכירת ועדת החינוך ולאילה שעזרה בהכנת החוק ואחרון אחרון חביב, לפני שאזכיר את חברי הוועדה, לעורך-הדין משה בוטון, היועץ המשפטי של הוועדה, שעשה עבודה יוצאת מן הכלל. אני חושב, שכתוצאה מהעבודה הזאת יראו שאפשר להעסיק אותו שעות נוספות גם בנושאים אחרים,

חוברת ט"ו, ישיבה קמ"ה
— הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו —

שהוועדה לא התכנסה לישיבה נוספת בין הישיבה כיום ה' לבין ההנחה של החוק על שולחן הכנסת.

זה זמן רב אנחנו, יושבי-ראש הכנסת, ועדת הכנסת וכל סיעות הבית, מבקשים שהיו שידורים ישירים ממליאת הכנסת, כדי שיינתן לציבור מושג כללי יותר על הכנסת. הערוץ השני לא יכול היה עד כה לשרד זאת, אף שיש לו זמן שידור פנוי כשעות דיוני הכנסת, בגלל תלותו ברשות השידור, בגלל העדר תקציב.

אנחנו הטלנו על הערוץ השני איסור לשרד חונניות פוליטיות ולשרד ראינות עם אישים פוליטיים, ובצדק, משום שהוא עדיין איננו רשות ציבורית עם פיקוח ציבורי. אבל ברור הדבר שבהיסח הרעת השמטנו מהעניין הזה את עניין השידורים הישירים מהכנסת.

משום כך אני מבקש, בשם חבר הכנסת פנחס גולדשטיין ובשמי, להצביע בעד עניין זה.

שבח וייס (המערך):

אם אצביע בעד זה, מה משמעות הדבר?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

המשמעות היא, שהכנסת תוכל להגיע להסדר עם הערוץ השני, שתעמוד כאן מצלמה ביום שני משעה 16:00 עד השעה 18:00 או 19:00 וכייעי משעה 11:00 ותשרד ברציפות את דיוני הכנסת, כדי שהציבור המתעניין לא יקבל רק את התמצית של "מבט", שהיא של דקות ספורות.

שבח וייס (המערך):

תגיע להסדר, או חייבת להגיע להסדר?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

היא לא חייבת, היא יכולה, רשאת. אנחנו מבטלים את האיסור הקיים היום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני רוצה לומר כמה מלים אישיות, ברשותכם. קודם כול מגיעה תודה רבה ליושב-ראש הוועדה, מי שראה מה קרה כאן בשבוע האחרון יודע שכולם עמדו בלחצים בלתי רגילים. אני יודע שיש גם חילוקי דעות ויש גם התמרמרות, עכדנו כאן במהירות רבה ובלחץ של זמן ושל כל מיני אירועים אחרים.

אני רוצה גם להביע את תודתי לכל האנשים שהוזכרו כאן, ליועצים המשפטיים, למר כוטון, לגברת לחמן-מסר, למנחם אהלי, לגברת נגה ענתבי, לאורן טוקטלי, שניהל את הערוץ השני בתנאים בלתי אפשריים ובתקציב של פרוטות. אני רוצה להוסיף את עזרתה-יחד אסתי סרוסי-שטרנבך, שהיום היא יועצת משפטית של רשות הדואר, אבל עבדה על הטיטה המקורית של החוק יחד עם עורך-הדין גרעון אביטל, שהיה עוזרי עת כיהנתי כשר התקשורת, והוא עזר רבות בעיצוב החוק ובניסוחו.

אני רוצה לומר, שלמרות חילוקי הדעות שליוו את החוק הזה, זה יום גדול בשביל הכנסת — משתי סיבות. קודם כול, אנחנו עוברים בבת אחת מיושב באמצעי התקשורת, ממנופולין של רשות שידור אחת, לשפע של אמצעי תקשורת: לטלוויזיה בכבלים, לטלוויזיה באמצעות לוויין, לתחנות רדיו מקומיות, וכעת לערוץ שני חופשי. דבר שני, הרבה אנשים ככנסת, בציבור ובעיתונות לא האמינו שאפשר להעביר את החוק הזה. לדעת, העובדה שהגענו לכך ושהכנסת — אני מקווה ומאמין — תקבל את החוק היא הוכחה לכך שיש שכר גם לעקשנות וגם להתמדה. תודה רבה.

להוציא את "פנטהאוז" החוצה, וגם את "העולם הזה", כמו גם עיתונים פוליטיים אחרים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אפילו את "העולם הזה" כבעלות החדשה?

גרעון גדות (הליכוד):

גם כבעלות הישנה, גם כבעלות המשולבת החדשה.

לכן אני קורא לכולם לקבל את ההסתייגות הזאת —

שבח וייס (המערך):

אתה מכניס אותם — — —

גרעון גדות (הליכוד):

בוודאי, להכניס אותם למסגרת החוק.

שבח וייס (המערך):

אולי לא יכולים כי — — —

גרעון גדות (הליכוד):

לכן החוק אומר במפורש על תאגיד שהוא עיתון יומי או עיתון אחר לרבות ירחון.

שבח וייס (המערך):

מה עם רבעון?

גרעון גדות (הליכוד):

הוא נכלל בתוך ההגדרה. בהגדרה שקראתי הרגע נכלל גם רבעון.

לכן אני מבקש לקבל את ההסתייגות הזאת.

ולסיום, חברי לוועדה, אני משוכנע שאשמש לכם לפה אם אצטרף גם אני לתודות על העבודה האדירה שנעשתה, באמת אדירה, על-ידי מנחם אהלי, דוידה לחמן, ואיש הבית הזה, משה כוטון, כולם עורכי-דין; לכולם ברכות חמות, וכן לחבריה של הערוץ השני, אורן טוקטלי, והיועץ רב הניסיון יצחק לבני. אני חושב שמגיעה להם מלה של הערכה, מלה טובה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תשמעו גם כמה תשבחות, חבר הכנסת גרופר.

גרעון גדות (הליכוד):

ולסיום, סיום ממש, אני חושב שאחטא לאמת ולעבודתה של העבודה הזאת אם לא אעלה על נס את עבודתו היוצאת מן הכלל באמת של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין. הוא עשה באמת עבודה לעילא ולעילא. אני משוכנע שהבית הזה יבין גם ביין שדי לו להבין מה הלך בחדרים הסמוכים האלה, כאן מאחורי, במשך שעות ארוכות של היום הזה, את הלחצים מסוגים וממינים שונים, כדי להבין עד כמה החוק הזה באמת ימלא את תפקידו — כך נאמין — על הצד הטוב ביותר. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת גרעון גדות. חברי הכנסת, השעה אומנם קצת מאוחרת יחסית, אבל כדאי לשמוע גם דברי תשבחות לאנשים. למה לא?

הסתייגות לסעיף 135 לחברי הכנסת אמנון רובינשטיין ופנחס גולדשטיין. בבקשה, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות שלי ושל חבר הכנסת פנחס גולדשטיין היא בעצם תוצר של העובדה

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. מה דעתו של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין על הסתייגותו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גולדשטיין, אי אפשר כך. שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אתה לא מקופח. יש לך בעיות של פרסטיז'ה, ופה יש בעיה של זכות מוקנית.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה): אדוני היושב-ראש, אני שותף להסתייגותו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ולגבי ההסתייגות השנייה הבית יחליט.

איני רוצה להשיב על ההסתייגויות, אדוני היושב-ראש. אני מציע שניגש להצבעה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת תופיק טובי, היתה לך אפשרות להסתייג. נאמר שעבדו חמש שנים על החוק, יכולת להסתייג. אני מצטער.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אפשר לשאול שאלה? למה הגדרתם את העיתונות היומית רק — — —

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990.

לסעיפים 1 עד 40 אין הסתייגויות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הערה אחת.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה): אילו היית כאן, היית שומע. אני אסביר אחר כך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מתי? אחרי שיוחלט תסביר לי? יש פה אפליה של העיתונות — — —

גדעון גדות (הליכוד):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אפשר לרשום את הודעת יושב-ראש הוועדה, שהעניין בתיקון?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מצטער, אני לא נוהן, שום הערה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): זו בכל זאת אפליה של — — —

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה): כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

לסעיפים 1 עד 40 אין הסתייגויות. חברי הכנסת, מי בעד הצעת הוועדה לסעיפים 1 עד 40? זו הצבעה מס' 25.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גרופר, מה בושר לך כל כך?

ה צ ב ע	
בעד סעיפים 1 — 40	24 —
נגד	1 —
נמנעים	1 —
סעיפים 1 — 40 נתקבלו.	

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני מבקשת את הסכמתו של היושב-ראש. לעיתונות יומית יש זכות, על-פי החוק, לקבל אחוזים מסוימים בתוך החברה. בהגדרת עיתון יומי לצורך הזכות כתוב רק: עיתונות יומית המאוגדת באיגוד העיתונאים, גם לצורך פיצויים ותשלומים עבור הפסד מודעות.

הואיל והעיתון הערכי היומי שרצה להיות חבר באיגוד — — —

קריאות:

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מה זה, מחקתם את זה?

אני מבקשת, על דעת חברי הוועדה והיושב-ראש, שיהיה כתוב "עיתון יומי" בלי ההגדרה מהו עיתון יומי לצורך זה. אני מגישה זאת כהסתייגות, ואני מבקשת לקבל אותה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, לא. אי אפשר.

היו"ר נ' מסאלחה: חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת גדעון גדות לסעיף 41? זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע	
בעד התיקון של חבר הכנסת	
ג' גדות לסעיף 41	21 —
נגד	2 —
נמנעים	2 —
התיקון של חבר הכנסת ג' גדות לסעיף 41 נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 41, כהצעת הוועדה, עם ההסתייגות שנתקבלה של חבר הכנסת גדות? זו הצבעה מס' 27.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

עד סעיף 140. יש לך יושב-ראש שיודע.

ה צ ב ע ה	24 —
כעד סעיפים 136 — 140	1 —
נגד	1 —
נמנעים	אין —

סעיפים 136 — 140 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מיכאל בריזוהר ביקש הצבעה נפרדת על סעיף 141. אין הסתייגויות. לכן, לפי התקנון, אני מפריד את ההצבעה. מי בעד סעיף 141 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 32.

ה צ ב ע ה	כעד סעיף 141
18 —	נגד
7 —	נמנעים
1 —	

סעיף 141 נתקבל.

חיים קורפו (הליכוד):
אין דבר כזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת קורפו, אין דבר כזה? אתה לא יודע, אני מצטער. אל תעירו לי הערות כאלה. אתה פשוט לא יודע. חברי הכנסת, מי בעד סעיף 142 כהצעת הוועדה? לסעיף אין הסתייגויות. זו הצבעה מס' 33.

ה צ ב ע ה	כעד סעיף 142
24 —	נגד
1 —	נמנעים
אין —	

סעיף 142 נתקבל.

פ' גולדשטיין (יו"ר הוועדה המיוחדת לחוק הרשות השנייה):
אדוני היושב-ראש, כיושב-ראש הוועדה אני מבקש להביא את החוק לקריאה שלישית למרות הסתייגויות שנתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אני מודה לך.

חברי הכנסת, לפניכם גיליון תיקונים. אנחנו מצביעים הצבעה אחת על כל הגיליון. זו הצבעה מס' 34. מי בעד גיליון התיקונים שהוגש? — תיקונים לסעיפים 15, 23 וכו'. קיבלתם גיליון זה, וגם סגנית מזכיר הכנסת הודיעה על כך.

ה צ ב ע ה	כעד גיליון התיקונים
24 —	נגד
1 —	נמנעים
אין —	

גיליון התיקונים נתקבל.

ה צ ב ע ה

כעד סעיף 41, כהצעת הוועדה	ועם התיקון שנתקבל
24 —	נגד
1 —	נמנעים
אין —	

סעיף 41, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, לסעיפים 42 עד 134 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים האלה לפי הצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

כעד סעיפים 42 — 134	נגד
24 —	נמנעים
1 —	
אין —	

סעיפים 42 — 134 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות לסעיף 135 של חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ופנחס גולדשטיין? זו הצבעה מס' 29.

ה צ ב ע ה

כעד התיקון של חברי הכנסת א' רובינשטיין ופ' גולדשטיין	לסעיף 135
22 —	נגד
2 —	נמנעים
1 —	

התיקון של חברי הכנסת א' רובינשטיין ופ' גולדשטיין לסעיף 135 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 135, כהצעת הוועדה, עם התיקון שנתקבל של חברי הכנסת? זו הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע ה

כעד סעיף 135, כהצעת הוועדה	ועם התיקון שנתקבל
24 —	נגד
1 —	נמנעים
אין —	

סעיף 135, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו מצביעים עכשיו על הסעיפים 136 עד 140, כי יש הצעה לבני הסעיף הבא. אין הסתייגויות לסעיפים אלה. זו הצבעה מס' 31.

חיים קורפו (הליכוד):
למה לא עד סעיף 142?

החוק עם גיליון התיקונים. מי בעד הצעת החוק - יצביע. זו הצבעה מס' 35.

	ה צ ב ע ה	
24 -		בעד החוק
2 -		נגד
אין -		נמנעים

חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן - 1990. נחקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מודיע, שהחוק אושר בקריאה שלישית עם ההסתייגויות שנתקבלו ועם גיליון התיקונים שנתקבל בקריאה השנייה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית, היות שיושב-ראש ועדת הכנסת העיר הערה, אני חייב להגיב במשפט. לפני התקנון - ראיתי את התקנון לפני הישיבה; אם חבר כנסת, אפילו אחד, רוצה הצבעה סעיף-סעיף - אני התכוננתי ל-142 הצבעות והתייעצתי עם מזכיר הכנסת וראיתי את התקנון - אל תגיד שאין דבר כזה, אתה יכול להגיד: תחשוב. כך אמרת? - לא.

חיים קורפו (הליכוד):

שאלתי אם יש הסתייגות.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם אם אין הסתייגות. אנא ממך, תקרא זאת. אני מעיר זאת בפני כל הכנסת. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על

י. חילופי גברי בוועדות הכנסת

בוועדת החוץ והביטחון מטעמה: במקומו של חבר הכנסת מנחם פרוש יבוא חבר הכנסת רענן כהן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה - מחר, בשעה 11:00. הישיבה נעולה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לפני הכנסת את בקשתה של סיעת אגודת ישראל לחילופי גברי

הישיבה ננעלה בשעה 20:18.